

MADDE 1

Devletlerin yetki alanı _____

Ermenistan'ın, Dağlık Karabağ bölgesi ve civardaki işgal edilmiş topraklar üzerindeki yetkisi

Chiragov ve Diğerleri / Ermenistan - 13216/05

16.06.2015 tarihli Karar [BD]

Olaylar — Başvuranlar, Azerbaycan'ın Laçın kentinde yaşayan Azerbaycan Kürtleridir. Başvuranlar, Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki Dağlık Karabağ sorunu nedeniyle, 1992 yılında yaşadıkları kentten ayrılmak zorunda bırakıldıktan sonra, söz konusu kentte bulunan evlerine geri dönemediklerini ve mal ve mülklerine bir daha erişim sağlayamadıklarını belirtmişlerdir.

Sovyetler Birliği 1991 yılı Aralık ayında dağıldığı sırada, Dağlık Karabağ Özerk Oblastı ("DKÖO"), Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne ("Azerbaycan SSC") bağlı özerk bir ildi. Azerbaycan toprakları ile birbirinden ayrılan ve aralarındaki en kısa mesafedeki toprağın Laçın kenti olduğu DKÖO ile Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ("Ermenistan SSC") arasında ortak bir sınır mevcut değildi. 1989 yılında, DKÖO'nun nüfusunun %77'si Ermeni asıllı, %22'si Azari asıllılardan oluşmaktaydı. Laçın kentinde, nüfusun çoğunlu Kürt ve Azerilerden oluşmaktaydı. Ermeniler, nüfusun sadece %5-6'lık kısmını oluşturmaktaydı. Dağlık Karabağ bölgesinde silahlı çatışmalar 1988 yılında başlamıştır. 1991 yılı Eylül ayında, yani Azerbaycan'ın Sovyetler Birliği'nden ayrılarak

bağımsızlığını ilan etmesinin hemen ardından, DKÖO Ulusal Konseyi, DKÖO bölgesini ve Azerbaycan'ın Shahumyan bölgesini içine alan "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nin" ("DKC") kurulduğunu ilan etmiştir. Azerbaycanlıların boykot ettiği ve katılımcıların %99,9'unun Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı yönünde oy kullandığı 1991 yılında gerçekleştirilen halk oylaması sonucunda, "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti", Azerbaycan'da ayrılarak bağımsız olduğunu 1992 yılı Ocak ayında yeniden tasdik etmiştir. Ardından, çatışma giderek topyekûn savaşa dönüşmüştür. Ermeni asıllı kuvvetler, 1993 yılı sonuna kadar, eski DKÖO topraklarının neredeyse tamamının ve civardaki Azerbaycan topraklarını hâkimiyeti altına almıştır. Çatışma, yüz binlerce kişinin ülke içinde göç etmek zorunda kalmasına ve çatışan her iki tarafta da insanların mülteci konumuna düşmesine neden olmuştur. 1994 yılı Mayıs ayında, çatışan taraflar ateşkes anlaşması imzalamışlardır ve söz konusu anlaşma günümüzde de geçerlidir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) himayesi altında barışçıl bir çözüme yönelik müzakereler gerçekleştirilmiştir. Ancak, şu ana kadar söz konusu sorunun siyasi yollarla çözüme kavuşturulması mümkün olmamıştır. Kendi kendine bağımsızlığını ilan eden "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti", hiçbir devlet veya uluslararası bir kurum tarafından tanınmamaktadır. Gerek Ermenistan gerekse Azerbaycan, 2001 yılında Avrupa Konseyine katılmadan önce, [Bakanlar Komitesi](#) ve [Parlamentar Meclis](#) nezdinde, Dağlık Karabağ sorununu barışçıl yollarla çözüme kavuşturacaklarına dair taahhütte bulunmuşlardır.

Başvuranların yaşadığı Laçın kenti, savaş esnasında pek çok kez saldırıya uğramıştır. Başvuranlar, saldırıların temelinde Dağlık Karabağ ve Ermenistan birliklerinin olduğunu iddia etmişlerdir. Ancak, Ermenistan Hükümeti, Ermenistan'ın olaylara dahil olmadığını ve söz konusu askeri harekâtın Dağlık Karabağ savunma kuvvetleri ve gönüllü gruplar tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürmüştür. 1992 yılı Mayıs ayının ortalarında, Laçın kentine hava bombardımanı düzenlenmiş ve bu sırada pek çok ev yerle bir olmuştur. Başvuranlar, Laçın'dan kaçarak Bakü'ye gitmek zorunda kalmışlardır. Ermeni işgali nedeniyle, o tarihten bu yana da evlerine geri dönememişler ve mal ve mülklerine erişim sağlayamamışlardır. Başvuranlar, göç etmek zorunda bırakılana kadar neredeyse tüm yaşamları boyunca Laçın kentinde yaşadıkları ve orada ev ve arsalarının bulunduğu yönündeki iddialarını desteklemek amacıyla, Mahkemeye çeşitli belgeler sunmuşlardır. Başvuranların altısı da, özellikle, Laçın kentinde kendi adlarına kayıtlı ev ve arazi parçalarını gösteren resmi belgeleri ("teknik pasaportlar"), kendilerine ve çocuklarına ait doğum belgelerini ve/veya evlilik cüzdanlarını ve kendilerinin Laçın kentinde yaşadıklarını doğrulayan eski komşularının yazılı ifadelerini Mahkemeye sunmuşlardır.

Hukuki Değerlendirme

(a) İlk itirazlar

(i) *İç hukuk yollarının tüketilmesi* — Davalı Hükümet, Ermenistan'da veya "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nde" başvuranların şikâyetleriyle ilgili olarak tazmin imkânı sunabilecek bir hukuk yolunun mevcut olduğunu kanıtlayamamıştır. Hükümetin ileri sürdüğü yasal hükümler genel

mahiyette olup, bu hükümlerde, silahlı bir çatışma neticesinde mal ve mülke el konulması gibi özel bir durum ele alınmamaktadır ve bu hükümlerin, başvuranların durumuna benzer bir durumla herhangi bir alakası bulunmamaktadır. Ulusal mahkemelerce verilen kararların hiçbirisi, Dağlık Karabağ çatışması sırasında yaşadıkları yerden göç etmek zorunda bırakılan kişilerin evlerini, mal ve mülklerini kaybettiklerine dair iddialarına ilişkin değildir. Ayrıca, Ermeni yetkililerin başvuranların şikâyetlerine konu olan olaylarda yer aldığı veya Ermenistan'ın, Dağlık Karabağ bölgesi ve civar bölgeler üzerinde yetkisini kullandığının davalı Devlet tarafından kabul edilmediği gerçeği dikkate alındığında, başvuranların Ermenistan makamları önünde eski hale iade veya tazminat taleplerini dile getirmelerini beklemek makul olmazdı. Son olarak, sorunun siyasi yollarla çözüme kavuşturulamamış olması ve bölgedeki askeri yığınakların son yıllarda artmış olması nedeniyle, resmi olarak tanınmayan "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'ndeki" olası herhangi bir hukuk yolunun, göç etmek zorunda bırakılmış Azerbaycanlılar açısından uygulamada tazmin imkânı sunabileceğini düşünmek gerçekçi değildir.

Sonuç: ilk itiraz reddedilmiştir (üç karşı on dört oyla).

(ii) *Mağdur statüsü* — Mahkemenin içtihadında, uluslararası veya ulusal düzeyde yaşanan silahlı çatışmalar sırasında mal ve mülklerini ve evlerini kaybettiklerini iddia eden başvuranlar tarafından sağlanacak delillerle ilgili olarak esnek bir yaklaşım benimsenmiştir. Avrupa Birliği Mültecilerin ve Yerinden Edilmiş Kişilerin Konut ve Mülklerinin İadesi İlkeleri ([Pinheiro](#)

İlkeleri) kapsamında da benzer bir yaklaşım yer almaktadır. Başvuranlar tarafından sunulan en önemli delil, teknik pasaportlardır. Resmi belge niteliğinde olan bu pasaportların tümünde, evlere ait çizimler ve söz konusu evlerin boyutları ve ebatları gibi bilgiler yer almaktadır. Söz konusu arazi parçalarının boyutları da belirtilmiştir. Pasaportların düzenlendiği tarihler 1985 ila 1990 arasında değişmektedir ve üzerlerinde başvuranların isimleri yer almaktadır. Söz konusu pasaportlarda, ayrıca, ilgili arazi tahsis kararlarına da atıfta bulunulmuştur. Bu koşullarda, söz konusu pasaportların, Mahkemenin daha önceden ele aldığı diğer pek çok davada kabul edildiği gibi, mülkiyet hakkı bakımından aksi kanıtlanmadıkça doğru sayılan delil niteliği taşıdığı söylenebilir. Başvuranlar, mülkiyet haklarıyla ilgili olarak, eski komşularının beyanları gibi, aksi kanıtlanmadıkça doğru kabul edilebilecek başka deliller de sunmuşlardır. Başvuranların kimlikleri ve ikametlerine ilişkin belgeler de mülkiyet taleplerini destekler niteliktedir. Ayrıca, altıncı başvuran dışındaki tüm başvuranların tapu veya başka asıl deliller sunamamış olmalarına rağmen, bu noktada, onların, yaşadıkları kenti, askeri saldırıya uğraması üzerine terk etmek zorunda kalmalarına neden olan koşulların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla, başvuranlar, göç etmek zorunda bırakılana kadar yaşamlarının önemli bir bölümü boyunca Laçın kentinde yaşadıklarına ve kaçtıkları sırada ev ve arsalarının bulunduğu dair iddialarını yeterli gerekçelere dayandırmışlardır.

Sovyet hukuk sisteminde, arsaların özel mülkiyeti bulunmamaktadır. Vatandaşlar, ancak konut sahibi olabilmektedirler. Arazi parçaları, çiftçilik

yapmak veya ev inşa etmek gibi özel amaçlarla vatandaşlara tahsis edilebilmektedir. Bu durumda, vatandaşın, belirli amaçlarla sınırlı olmak üzere “kullanma hakkı” bulunmaktadır. Bu hak, kanunla koruma altına alınmış olup, miras olarak elde edilebilmektedir. Dolayısıyla, başvuranların ev ve arsalar üzerindeki hakları, önemli bir ekonomik menfaati temsil etmektedir. Sonuç olarak, başvuranlar, Laçın kentinden ayrılmak zorunda kaldıkları sırada, Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamında “mülkiyet” teşkil eden ev ve arsalar üzerinde hakları bulunmaktaydı. Söz konusu hakların, daha sonraki dönemde ortadan kalktığını gösteren herhangi bir delil mevcut değildir. Dolayısıyla, başvuranların mülkiyetle ilgili menfaatleri halen geçerlidir. Ayrıca, başvuranların arsa ve evlerinin, Sözleşme’nin 8. maddesinin amaçları doğrultusunda “konut” kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç: ilk itiraz reddedilmiştir (ikiye karşı on beş oyla).

(iii) *Ermenistan’ın yetki alanı*— Mahkemeye göre, 150.000’den daha az sayıda etnik Ermeni nüfusundan oluşan Dağlık Karabağ’ın 1992 yılı başlarında Ermenistan’dan önemli ölçüde askeri destek almadan, Azerbaycan’a ve yedi milyonluk nüfusuna karşı, eski DKÖO’nun kontrolünü ele geçirebilecek ve 1993 yılı sonuna kadar civardaki yedi Azerbaycan kentinin tamamını veya önemli bir kısmını fethedebilecek bir savunma gücünü oluşturabileceğini düşünmek pek akla yatkın değildir. Her halükarda, Ermenistan’ın Dağlık Karabağ’a askeri müdahalesi, Ermenistan Cumhuriyeti ve Dağlık Karabağ Cumhuriyeti Hükümetleri arasındaki Askeri İşbirliği Anlaşması yoluyla, 1994 yılında, çeşitli yönlerden

resmiyet kazanmıştır. Söz konusu anlaşmada, özellikle, Ermenistan Cumhuriyeti askerlerinin askerlik hizmetlerini Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nde, Dağlık Karabağ Cumhuriyeti askerlerinin ise Ermenistan Cumhuriyeti'nde yerine getirebilecekleri belirtilmektedir. Mahkeme, ayrıca, Ermenistan Hükümetinin şimdiki ve eski üyelerinin beyanları da dahil olmak üzere, çeşitli tutanak ve basın açıklamalarının, Ermenistan'ın, asker desteği ve askeri ekipman ve uzmanlık sağlamak suretiyle, erken bir tarihte, Dağlık Karabağ çatışmasına önemli ölçüde dahil olduğunu gösterdiğini belirtmiştir. Ermenistan Cumhuriyeti silahlı kuvvetlerinin, “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nde” veya civar bölgelerde konuşlandırılmadığı yönündeki resmi tutumla bağdaşmayan olay veya davranışları kabul eden ve söz konusu sorun sürecinde önemli rol oynayan üst düzey görevlilerin bu yöndeki beyanları özel delil niteliği taşımakta olup, bir tür itiraf olarak değerlendirilebilmektedir. Ermenistan'ın askeri desteği, söz konusu bölgelerin kontrolü açısından belirleyici olmaya devam etmiştir. Ayrıca, davada tespit edilen olaylardan, Ermenistan'ın “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'ne” önemli ölçüde siyasi ve maddi destek sağladığı, Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nin hiçbir devlet veya uluslararası kurum tarafından tanınmaması nedeniyle, vatandaşlarının, yurtdışında seyahat edebilmek için Ermenistan pasaportu almaları gerektiği açıkça anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, Ermenistan ve “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti” neredeyse tüm önemli konularda işbirliği içinde olmuşlar ve “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti” ve yönetimi, Ermenistan tarafından sağlanan askeri, siyasi, maddi ve diğer destekler sayesinde ayakta

kalabilmiştir. Dolayısıyla, Ermenistan, Dağlık Karabağ ve civardaki bölgeleri etkin bir şekilde kontrol altına almıştır.

Sonuç: ilk itiraz reddedilmiştir (üç karşı on dört oyla).

(b) *Esas*

1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi: Mahkeme, başvuruların, söz konusu maddenin amaçları bakımından “mülkiyet” teşkil eden arsa ve evler üzerinde hak sahibi olduklarını belirtmiştir. Başvuruların Laçın kentinden göç etmek zorunda bırakılmış olmasının Mahkemenin zaman bakımından yetkisi kapsamı dışında kalmasına rağmen, Mahkeme, başvuruların, Sözleşme'nin Ermenistan yönünden 2002 yılı Nisan ayında yürürlüğe girmesinin ardından mal ve mülklerine erişim sağlayıp sağlayamadıklarını ve dolayısıyla sürekli bir hak ihlalinin mağduru olup olmadıklarını incelemelidir.

Ermenistan'da veya “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nde”, başvuruların, şikâyetlerini dile getirmek üzere başvurabilecekleri herhangi bir hukuk yolu bulunmamaktadır. Dolayısıyla, başvurular, geride bıraktıkları mal ve mülklerini ve evlerini kaybetmiş olmaları ile ilgili olarak tazminat elde etmek amacıyla herhangi bir hukuk yoluna başvuramamışlardır. Ayrıca, Mahkemeye göre, Azerbaycanlıların, ateşkes anlaşmasının yapılmasının ardından yirmi yıldan uzun süre boyunca devam eden koşullarda Dağlık Karabağ bölgesine ve civardaki bölgelere geri dönmeleri de uygulamada gerçekçi değildir. Bahsi geçen koşullar arasında, özellikle, Ermenistan birliklerinin ve Ermenistan destekli birliklerin ilgili bölgede varlığını sürdürmesi, temas hattında ateşkes anlaşmasının ihlal edilmesi, Ermenistan

ile Azerbaycan arasındaki düşmanlık ve şimdiye kadar söz konusu sorunun siyasi yollarla çözüme kavuşturulamamış olması yer almaktadır. Dolayısıyla, başvuruların mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesi haklarına yönelik sürekli bir ihlal durumu söz konusu olmuştur.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi tarafından belirlenen ilgili uluslararası standartlar kapsamında da kabul edildiği üzere, mal ve mülke erişimin mümkün olmadığı durumlarda, Devlet, mülkiyet haklarını korumak için alternatif önlemler almakla yükümlüdür. AGİT himayesi altında yürütülen ve göç etmek zorunda bırakılmış kişilerle ilgili konulara ilişkin barış müzakerelerinin devam ediyor olması, özellikle de söz konusu müzakerelerin yirmi yıldan uzun süredir devam ettiği dikkate alındığında, Hükümetin başka önlemler alma yükümlülüğünün ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, başvurulara ve onlarla aynı durumda olan kişilere mülkiyet haklarını geri alabilme ve haklarını kullanamamaları karşısında tazminat elde edebilme imkânı sunacak, esnek delil standartlarına dayalı yöntemleri içeren ve kolaylıkla erişim sağlanabilecek bir mülkiyet talep mekanizmasının kurulması önem arz etmektedir. Ermenistan Hükümetinin yüz binlerce Ermeni mülteciye ve yerinden edilmiş kişiye yardım etmesi gerekmiş olsa da, söz konusu grubun korunması, Hükümetin, çatışma neticesinde kaçmak zorunda kalan başvurular gibi Azerbaycan vatandaşlarına karşı yükümlülüklerini ortadan kaldırmamaktadır. Sonuç olarak, Hükümet, ilgili süreçte, başvuruların mülklerine erişim sağlamalarına

tazminat ödemeksizin imkân verilmemesini haklı gerekçelere dayandırmamıştır. Dolayısıyla, başvuruların Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki haklarına yönelik sürekli bir ihlal durumu söz konusu olmuştur.

Sonuç: ihlal (ikiye karşı on beş oyla).

Sözleşme'nin 8. maddesi: Başvuruların tümü Laçın kentinde doğmuştur. Başvurular, 1992 yılı Mayıs ayında söz konusu kenti terk edene kadar, tüm yaşamları veya yaşamlarının önemli bir kısmı boyunca orada yaşamış ve çalışmışlardır. Başvuruların neredeyse tamamı söz konusu kentte evlenmiş ve çocuk sahibi olmuşlardır. Ayrıca, geçimlerini orada sağlamışlar ve ataları da orada yaşamıştır. Orada ev inşa etmişler, ev sahibi olmuşlar ve o evlerde yaşamışlardır. Dolayısıyla, başvuruların Laçın kentinde uzun süre boyunca devam eden yerleşik bir yaşamlarının ve evlerinin olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Başvurular, başka bir yere yerleşmemiş olup, ülke içinde göç etmek zorunda bırakılmış kişiler olarak, mecburen Bakü'de ve başka bir yerde yaşamışlardır. Somut davanın koşullarında, başvuruların göç etmek zorunda bırakılmaları ve Laçın kentinden kendi istekleri dışında uzak kalmaları, kentten kaçmalarının üzerinden uzun zaman geçmiş olsa da, onların kentle olan bağlarının koptuğu anlamına gelemez. Mahkeme, Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki tespitlerini dayandırdığı gerekçeleri bu noktada da dikkate alarak, başvuruların konutlarına erişim sağlamalarına imkân verilmemesinin, özel ve aile hayatlarına ve konutlarına saygı gösterilmesi haklarına yönelik sürekli bir ihlal teşkil ettiği kanaatine varmıştır.

Sonuç: ihlal (ikiye karşı on beş oyla).

Sözleşme'nin 13. maddesi: Ermenistan Hükümeti, başvuruların Sözleşme kapsamındaki şikâyetleriyle ilgili olarak yeterli tazmin imkânı ve makul bir başarı şansı sunabilecek bir hukuk yolunun mevcut olduğunu kanıtlayamamıştır.

Sonuç: ihlal (üç karşı on dört oyla).

Madde 41: Henüz bir karar verilmemiştir.

Azerbaycan'ın, yakınında bulunan Dağlık Karabağ yakınındaki tartışmalı bir bölge ile ilgili yetkisi

Sargsyan / Azerbaycan - 40167/06

16.06.2015 tarihli Karar [BD]

Olaylar — Etnik Ermeni olan başvuran ve ailesi, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin ("Azerbaycan SSC") Shahumyan bölgesinin Gülistan köyünde yaşamaktaydı. Söz konusu köyde evleri ve arazi parçaları bulunmaktaydı. Başvuran, Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki Dağlık Karabağ sorunu nedeniyle, ailesinin, 1992 yılında evlerinden kaçmak zorunda bırakıldığını ileri sürmüştür.

Sovyetler Birliği 1991 yılı Aralık ayında dağıldığı sırada, Dağlık Karabağ Özerk Oblastı ("DKÖO"), Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne ("Azerbaycan SSC") bağlı özerk bir ildi. 1989 yılında, DKÖO'nun nüfusunun %77'si etnik Ermenilerden, %22'si etnik Azerilerden oluşmaktaydı. Shahumyan ile DKÖO arasında ortak bir sınır mevcuttu ve Shahumyan, söz konusu sınırın kuzeyinde yer almaktaydı. Başvuran, çatışma öncesinde, Shahumyan nüfusunun %82'sinin etkin

Ermenilerden oluştuğunu belirtmiştir. Dağlık Karabağ bölgesinde silahlı çatışmalar 1988 yılında başlamıştır. 1991 yılı Eylül ayında, yani Azerbaycan'ın Sovyetler Birliği'nden ayrılarak bağımsızlığını ilan etmesinin hemen ardından, DKÖO Ulusal Konseyi, DKÖO bölgesini ve Azerbaycan'ın Shahumyan bölgesini içine alan "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nin" ("DKC") kurulduğunu ilan etmiştir. Azerbaycanlıların boykot ettiği ve katılımcıların %99,9'unun Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı yönünde oy kullandığı 1991 yılında gerçekleştirilen halk oylaması sonucunda, "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti", Azerbaycan'da ayrılarak bağımsız olduğunu 1992 yılı Ocak ayında yeniden tasdik etmiştir. Ardından, çatışma giderek topyekûn savaşa dönüşmüştür. Etnik Ermeni kuvvetleri, 1993 yılı sonuna kadar, eski DKÖO topraklarının neredeyse tamamının ve civardaki Azerbaycan topraklarının hâkimiyetini ele geçirmiştir. Çatışma, yüz binlerce kişinin ülke içinde göç etmek zorunda kalmasına ve çatışan her iki tarafta da insanların mülteci konumuna düşmesine neden olmuştur. 1994 yılı Mayıs ayında, çatışan taraflar ateşkes anlaşması imzalamışlardır ve söz konusu anlaşma günümüzde de geçerlidir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) himayesi altında barışçıl bir çözüme yönelik müzakereler gerçekleştirilmiştir. Ancak, şu ana kadar söz konusu sorunun siyasi yollarla çözüme kavuşturulması mümkün olmamıştır. Kendi kendine bağımsızlığını ilan eden "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti", hiçbir devlet veya uluslararası bir kurum tarafından tanınmamaktadır. Gerek Ermenistan gerekse Azerbaycan, 2001 yılında Avrupa Konseyine katılmadan önce, **Bakanlar Komitesi** ve

Parlamente Meclis nezdinde, Dağlık Karabağ sorununu barışçıl yollarla çözüme kavuşturacaklarına dair taahhütte bulunmuşlardır.

Başvuranın ailesinin yaşadığı Shahumyan bölgesi, DKÖO sınırları içerisinde yer alan bir toprak parçası değildi. Ancak, daha sonra, söz konusu bölgenin, “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti’nin” topraklarından biri olduğu ilan edilmiştir. 1991 yılında, Azerbaycan SSC’nin özel amaçlı milis birlikleri, amaçlarının “pasaport kontrolü” yapmak ve bölgedeki yerel Ermeni militanlarını silahsızlandırmak olduğunu belirterek bölgede operasyon başlatmıştır. Ancak, çeşitli kaynaklara göre, Azerbaycan SSC milis birlikleri, bu durumu, bölgedeki bazı köylerdeki Ermenileri kovmak amacıyla bahane olarak kullanmıştır. Çatışmanın savaşa dönüştüğü 1992 yılında, Shahumyan bölgesi, Azerbaycan kuvvetlerinin saldırısına uğramıştır. Başvuran ve ailesi, köyün ağır şekilde bombardımana maruz bırakılması üzerine köyden kaçmışlardır. Başvuran ve eşi, daha sonra, Ermenistan’ın Erivan kentinde mülteci olarak yaşamışlardır.

Başvuran, göç etmek zorunda bırakılana kadar, yaşamının büyük bir kısmı boyunca Gülistan köyünde yaşadığı yönündeki iddiasını desteklemek amacıyla, eski Sovyet pasaportunun ve evlilik cüzdanının bir nüshasını Mahkemeye sunmuştur. Başvuran, ayrıca, köyde bulunan iki katlı bir evin ve 2.000 metre kareden daha büyük bir arsanın kendi adına kayıtlı olduğunu gösteren resmi bir belgenin (“teknik pasaport”) suretini, evin fotoğraflarını ve köyde bir evi ve arazi parçası bulunduğunu doğrulayan köy heyetinin eski görevlilerinin ve eski komşularının yazılı beyanlarını sunmuştur.

Hukuki Değerlendirme

(a) İlk itirazlar

(i) İç hukuk yollarının tüketilmesi — Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki çatışma ve neticede aralarındaki diplomatik ilişkilerin sona ermesi ve sınırların kapatılması, söz konusu ülkelerin birinin vatandaşı olan bir kişinin diğer ülkede dava açması konusunda uygulamada önemli ölçüde zorluk teşkil edebilecek etkenlerdir. Azerbaycan Hükümeti, mülkiyetin korunmasına ilişkin mevzuatın, çatışma ortamında geride bıraktığı mal ve mülkünü kaybetmiş olması ile ilgili olarak eski hale iade veya tazminat talebinde bulunmak isteyen Ermeni bir mültecinin durumunda nasıl uygulanabileceğini açıklayamamıştır. Hükümet, başvuran durumundaki bir kişinin Azerbaycan mahkemeleri nezdinde başarılı sonuçlar aldığı herhangi bir dava örneği sunmamıştır. Dolayısıyla, Hükümet, başvuranın şikâyetleriyle ilgili olarak tazmin imkânı sunabilecek bir hukuk yolunun mevcut olduğunu kanıtlayamamıştır.

Sonuç: ilk itiraz reddedilmiştir (ikiye karşı on beş oyla).

(ii) Azerbaycan’ın yetki alanı ve sorumluluğu — Gülistan köyünün uluslararası düzeyde tanınan Azerbaycan sınırları içerisinde yer aldığı konusunda herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Mahkemenin içtihadı uyarınca söz konusu köyün Azerbaycan’ın yetki alanı içerisinde kaldığı şeklinde bir varsayım ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, Sözleşme’nin 1. maddesi kapsamındaki sorumluluklarını kısıtlayacak istisnai koşulların söz konusu olduğunu kanıtlama görevi davalı Hükümete aittir. Gülistan ve Azerbaycan askeri kuvvetleri,

nehirin kuzey yakasında konumlanmışken, “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti” kuvvetleri güney yakada konumlanmıştır. Mahkemeye sunulan bilgi ve belgelere dayanılarak, bazı deliller mevcut olsa da, Azerbaycan askeri birliklerinin, Azerbaycan’ın Sözleşme’yi onayladığı 2002 yılı Nisan ayında başlayan zaman bakımından yetkisi kapsamına giren süre boyunca Gülistan köyünde konuşlanıp konuşlanmadığını tespit etmek mümkün değildir. Ancak, taraflardan hiçbirinin “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti’nin” söz konusu köyde birliklerinin bulunduğu yönünde herhangi bir iddia öne sürmediklerine dikkat çekilmelidir.

Bahsi geçen köyün mayınlarla çevrili ve muhalif askeri birlikler tarafından kuşatılmış tartışmalı bir bölgede yer alması nedeniyle, Azerbaycan’ın Sözleşme kapsamında sadece sınırlı bir sorumluluğunun söz konusu olduğunu belirten davalı Hükümetin bu beyanı Mahkeme açısından ikna edici değildir. Devletin, başka bir Devlet tarafından işgal edilmiş veya ayrılıkçı bir rejimin kontrolü altına girmiş topraklarının bir kısmı üzerinde sadece sınırlı bir sorumluluğunun bulunduğu karar verilen diğer davaların aksine, Gülistan köyünün başka bir Devletin silahlı kuvvetleri tarafından işgal edildiği şeklinde bir tespitte bulunulamamıştır.

Mahkeme, Sözleşme’nin koruma mekanizmasında bir boşluğun oluşmasının önüne geçilmesi gerektiğini dikkate alarak, davalı Hükümetin, Sözleşme kapsamındaki sorumluluklarını sınırlandırabilecek nitelikte istisnai koşulların söz konusu olduğunu kanıtladığı kanaatinde değildir. Somut davadaki durum, davalı Devletin, Gülistan bölgesindeki yetkisini kullanma konusunda uygulamada zorluklarla karşılaşsa dahi, yasal açıdan bir bütün

olması itibariyle, Sözleşme uyarınca yetkisinin ve tam sorumluluğunun söz konusu olması bakımından, *Assanidze / Gürcistan* davasındaki durumla daha fazla benzerlik taşımaktadır.

Başvuranın şikâyetlerine konu olan fiil veya ihmallerin orantılı olup olmadığı değerlendirilirken söz konusu zorlukların dikkate alınması gerekecektir.

Sonuç: ilk itiraz reddedilmiştir (ikiye karşı on beş oyla).

(b) *Esas*

Mahkemenin içtihadında, uluslararası veya ulusal düzeyde yaşanan silahlı çatışmalar sırasında mal ve mülklerini ve evlerini kaybettiklerini iddia eden başvuranlar tarafından sağlanacak delillerle ilgili olarak esnek bir yaklaşım benimsenmiştir. Avrupa Birliği Mültecilerin ve Yerinden Edilmiş Kişilerin Konut ve Mülklerinin İadesi İlkeleri ([Pinheiro İlkeleri](#)) kapsamında da benzer bir yaklaşım yer almaktadır.

Somut davada, başvuran, Gülistan köyünde adına düzenlenmiş olan bir ev ve arsaya ait teknik bir pasaport sunmuştur. Söz konusu belgede evin ayrıntılı bir planı da yer almaktadır. Teknik pasaportun, kural olarak, ev üzerinde hakkı olan kişi adına düzenlendiği tartışmasızdır. Dolayısıyla, bu belge, başvuranın ev ve arsa üzerinde mülkiyet hakkı olduğu konusunda, aksi kanıtlanmadıkça doğru sayılan delil teşkil etmektedir. Hükümet, bu delilin aksini ikna edici bir şekilde ispat edememiştir. Ayrıca, başvuranın arsayı ve ev inşa etme iznini nasıl aldığına dair beyanları, aile üyelerinden ve eski köylülerden bazılarının ifadeleriyle desteklenmiştir. Söz konusu ifadeler çapraz sorgu yöntemiyle

doğrulanmamış olsa da, oldukça fazla ayrıntı içermekte olup, ilgili kişilerin anlatılan olayları yaşadıklarını kanıtlamaktadır. Son olarak, önemli noktalardan birisi de, Mahkemenin, köyün askeri saldırıya uğramasıyla birlikte başvuranın köyden ayrılmak zorunda kaldığı koşulları göz önünde bulundurmuş olmasıdır. Başvuranın tüm belgeleri yanında getirememiş olması pek şaşırtıcı değildir. Bu nedenle, Mahkeme, sunulan delilleri bir bütün olarak değerlendirerek, başvuranın 1992 yılındaki kaçıışı sırasında, Gülistan köyünde evi ve arazi parçasının bulunduğu yönündeki iddiasının doğruluğunu kanıtladığı kanaatine varmıştır.

Mahkeme, başvuranın evinin, Sözleşme'nin Azerbaycan yönünden yürürlüğe girmesi öncesinde tamamen yıkıldığına dair kesin delilin bulunmadığını dikkate alarak, söz konusu evin, kötü bir durumda dahi olsa halen mevcut olduğu varsayımıyla değerlendirmelerine devam etmiştir. Sonuç olarak, Hükümetin zaman bakımından itirazının maddi bir dayanağı bulunmamaktadır.

Sovyet hukuk sisteminde, arsaların özel mülkiyeti bulunmamaktadır. Vatandaşlar, ancak konut sahibi olabilmektedirler. Arazi parçaları, çiftçilik yapmak veya ev inşa etmek gibi özel amaçlarla vatandaşlara tahsis edilebilmektedir. Bu durumda, vatandaşın, belirli amaçlarla sınırlı olmak üzere “kullanma hakkı” bulunmaktadır. Bu hak, kanunla koruma altına alınmış olup, miras olarak elde edilebilmektedir. Dolayısıyla, başvuranların ev ve arsalar üzerindeki hakları, önemli bir ekonomik menfaati temsil etmektedir. Mahkeme, Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin kendine özgü anlamını dikkate alarak, başvuranın evle ilgili mülkiyet hakkının ve arsa ile ilgili “kullanım hakkının” söz konusu

hüküm kapsamında “mülkiyet” teşkil ettiği kanaatine varmıştır.

Başvuranın Gülistan köyünden göç etmek zorunda bırakılmış olmasının Mahkemenin zaman bakımından yetkisi kapsamı dışında kalmasına rağmen, Mahkeme, Sözleşme'nin Azerbaycan yönünden yürürlüğe girmesinin ardından devam eden sonraki durumda başvuranın haklarının davalı Hükümet tarafından ihlal edip etmediğini incelemelidir.

Mahkemenin kararını verdiği tarihte, çatışma sırasında göç etmek zorunda bırakılmış kişiler tarafından yapılan binden fazla bireysel başvuru, Mahkeme önünde derdesttir. Bu başvuruların yarısından fazlası Ermenistan aleyhine, geri kalanı ise Azerbaycan aleyhine yapılmıştır. Dile getirilen hususlar Sözleşme'nin 32. maddesinde tanımlanan Mahkemenin yargı yetkisi kapsamına girmekle birlikte, sorunun siyasi yollarla çözüme kavuşturulmasını sağlama sorumluluğu sorunun tarafları olan iki Devlete aittir. Mültecilerin eskiden yaşadıkları yerlere geri gönderilmeleri, mal ve mülklerinin kendilerine iade edilmesi ve/veya tazminat ödenmesi gibi sorunlara, ancak barış anlaşması yoluyla kapsamlı çözümler getirilebilecektir. Aslında, gerek Ermenistan gerekse Azerbaycan, Avrupa Konseyine katılmadan önce, Dağlık Karabağ sorununu barışçıl yollarla çözüme kavuşturacaklarına dair taahhütte bulunmuşlardır. Mahkeme, söz konusu katılım taahhüdünün halen yerine getirilmediğine dikkat çekmektedir.

Mahkeme, ilk kez, somut davada, savaş ve işgal sonucunda topraklarının bir kısmı üzerindeki kontrolünü kaybeden, fakat aynı zamanda kontrolü altında kalan bir bölgede göç etmek zorunda bırakılmış bir kişiye ait mal ve mülke

erişim sağlanamamasından sorumlu olduğu iddia edilen bir Devlet aleyhine öne sürülen bir şikâyetin esası hakkında karar vermek zorunda kalmıştır.

Mahkeme, davalı Hükümetin Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini ve kamu menfaati ile başvuranın temel haklarından biri olan mülkiyet hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını incelemiştir. Başvuranın şikâyeti iki hususu ortaya çıkarmıştır. İlk husus, davalı Hükümetin başvurana Gülistan köyündeki evine ve arsasına erişme imkânı sağlama yükümlülüğü altında olup olmadığı, ikinci husus ise, davalı Hükümetin başvuranın mülkiyet hakkını korumak ve/veya bu hakkı kullanamaması karşısında kendisine tazminat ödemek amacıyla başka önlemler almakla yükümlü olup olmadığıdır.

Uluslararası savaş hukukunda, Hükümetin, başvuranın Gülistan köyüne erişim sağlanmasına izin vermemekte haklı olup olmadığı sorusunun kesin bir cevabı bulunmamaktadır. Mahkeme, Gülistan köyünün askeri hareketliliğin söz konusu olduğu bir alanda bulunduğu ve en azından köyün mayınlarla çevrili olduğu gerçeğini dikkate alarak, davalı Hükümetin, başvuranın da aralarında bulunduğu sivillerin köye erişim sağlamalarına izin verilmemesinin güvenlik gerekçesiyle haklı kılındığı yönündeki savunmasını kabul etmiştir. Ancak mülkiyete erişimin mümkün olmadığı hallerde Devlet, mülkiyet haklarını koruma altına almak ve dolayısıyla birbiriyle çatışan kamu menfaati ile kişisel menfaatler arasında adil bir denge kurmak amacıyla alternatif önlemler almakla yükümlüdür. Bu durum, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş

Milletler tarafından belirlenen ilgili uluslararası standartlarla (Pinheiro İlkeleri) da doğrulanmıştır. Mahkeme, alternatif önlemler alma yükümlülüğünün, Devletin kişilerin yerinden edilmesinden sorumlu tutulup tutulamayacağına bağlı olmadığını vurgulamıştır.

AGİT himayesi altında yürütülen ve göç etmek zorunda bırakılmış kişilerle ilgili konulara ilişkin barış müzakerelerinin devam ediyor olması, özellikle de söz konusu müzakerelerin yirmi yıldan uzun süredir devam ettiği dikkate alındığında, Hükümetin başka önlemler alma yükümlülüğünün ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, başvuranlara ve onlarla aynı durumda olan kişilere mülkiyet haklarını geri alabilme ve haklarını kullanamamaları karşısında tazminat elde edebilme imkânı sunacak, esnek delil standartlarına dayalı yöntemleri içeren ve kolaylıkla erişim sağlanabilecek bir mülkiyet hakkı talep mekanizmasının kurulması önem arz etmektedir. Davalı Hükümetin ülke içinde göç etmek zorunda bırakılmış yüz binlerce kişiye yardım etmesi gerekmiş olsa da, söz konusu grubun korunması, Hükümetin, çatışma neticesinde kaçmak zorunda kalan başvuran gibi Ermenilere karşı yükümlülüklerini tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Bu bağlamda, Mahkeme, yukarıda belirtilen Pinheiro İlkeleri'nin 3. maddesinde yer alan ayrımcılık yasağı ilkesine atıfta bulunmuştur.

Sonuç olarak, başvuranın Gülistan köyünde bulunan mal ve mülküne erişim sağlayamaması ve bu anlamda Hükümet tarafından başvuranın mülkiyet haklarının iade edilmesi veya başvurana tazminat ödenmesi amacıyla alternatif önlemler alınmamış olması, başvuran üzerinde aşırı bir yük

oluşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, başvuranın Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki haklarına yönelik sürekli bir ihlal durumu söz konusu olmuştur.

Sonuç: ihlal (ikiye karşı on beş oyla).

Sözleşme'nin 8. maddesi: Başvuranın şikâyetinin iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birisi, başvuranın Gülistan köyündeki evine, ikincisi ise yakınlarının mezarlarına erişim sağlayamamasıdır. Mahkeme, başvuran tarafından sunulan delilleri (eski Sovyet pasaportunun ve evlilik cüzdanının bir nüshası ve bazı tanık ifadeleri) dikkate alarak, başvuranın göç etmek zorunda bırakılana kadar yaşamının büyük bölümü boyunca Gülistan köyünde yaşadığının sabit olduğuna karar vermiştir. Dolayısıyla, başvuranın söz konusu köyde bir "evi" bulunmaktadır. Başvuranın uzun süre boyunca köyden uzak kalmış olması, eviyle olan bağının koptuğu anlamına gelmemektedir. Ayrıca, başvuranın sosyal bağlarının çoğunu Gulistan köyünde kurmuş olması nedeniyle, köye geri dönememesi "özel yaşamını" da etkilemiştir. Son olarak, başvuranın Gulistan köyünde bulunan yakınlarının mezarlarıyla olan kültürel ve dini bağı da "özel ve aile hayatı" kavramı kapsamına girebilir.

Mahkeme, Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki tespitlerine dayanarak, aynı değerlendirmelerin başvuranın 8. madde kapsamındaki şikâyeti açısından da geçerli olduğuna karar vermiştir. Başvuranın Gulistan köyünde bulunan evine ve yakınlarının mezarlarına erişim sağlayamaması ve bu anlamda Davalı Hükümet tarafından başvuranın haklarının ele alınması veya en azından kendisine tazminat imkânı sunulması amacıyla herhangi bir

önlem alınmamış olması, başvuran üzerinde orantısız bir yük oluşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında sürekli bir ihlal durumu söz konusu olmuştur.

Sonuç: ihlal (ikiye karşı on beş oyla).

Sözleşme'nin 13. maddesi: Davalı Hükümet, başvuranın Sözleşme kapsamındaki şikâyetleriyle ilgili olarak tazmin imkânı ve makul bir başarı şansı sunabilecek bir hukuk yolunun mevcut olduğunu kanıtlayamamıştır. Ayrıca, Mahkemenin Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ve Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki tespitleri, Devletin, başvuranın mal ve mülkü ve evi üzerindeki haklarının kendisine iade edilmesini ve uğradığı kayıpların tazmin edilmesini sağlayabilecek bir mekanizma oluşturamamış olmasıyla ilgilidir. Dolayısıyla, Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ve Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında tespit edilen ihlaller ile Sözleşme'nin 13. maddesinin gerekleri arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Bu nedenle, Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamında sürekli bir ihlal durumu söz konusu olmuştur.

Sonuç: ihlal (ikiye karşı on beş oyla).

Madde 41: Henüz bir karar verilmemiştir.

(bk. *Assanidze / Gürcistan* [BD], 71503/01, 8 Nisan 2004, 63 sayılı Bilgi Notu)

MADDE 2

Pozitif yükümlülükler (esas yönünden) _____

Tamamen bağımlı durumda olan hastanın yapay yöntemlerde hayatta tutulmasına olanak tanıyan besin ve sıvı verilmesi

işleminin sonlandırılmasına karar verilmesi:

ihlal yok

Lambert ve Diğerleri / Fransa - 46043/14

05.06.2015 tarihli Karar [BD]

Olaylar — Başvuranlar, Vincent Lambert'in ebeveynleri, üvey erkek kardeşi ve kız kardeşidir. Vincent Lambert, 2008 yılı Eylül ayında meydana gelen bir trafik kazasında kafasından yaralanmış, bunun sonucunda kol ve bacakları tutmamaya başlamış ve tamamen bağımlı hale gelmiştir. Söz konusu şahsa, bağırsaklarından gıda ve sıvı verilmektedir. Vincert'in tedavisinden sorumlu doktor, 2013 yılı Eylül ayında, hasta hakları ve yaşamın sonlandırılmasına ilişkin "Leonetti" Yasası ile öngörülen danışma usulünü başlatmıştır. Doktor, aralarından biri başvuranlar tarafından seçilen altı doktora danışmış, tüm sağlık ekibiyle sanal bir toplantı düzenlemiş ve Vincent Lambert'in ailesiyle, eşinin, ebeveynlerinin ve sekiz kardeşinin yer aldığı iki görüşme yapmıştır. Söz konusu görüşmelerin ardından, Vincent Lambert'in eşi ve kardeşlerinin altısı, danışılan altı doktorun beşi gibi, tedavinin sona erdirilmesinden yana olduklarını ifade etmişlerdir. Başvuranlar ise bu tür bir adıma karşı çıkmışlardır. Doktor, 11 Ocak 2014 tarihinde, başvurana yapay yollarla besin ve sıvı verilmesi işleminin sona erdirilmesine karar vermiştir.

Davayı acil başvuru kapsamında değerlendirerek inceleyen Danıştay, hastayla ilgili son değerlendirmenin iki buçuk yıl öncesinde gerçekleştirildiğini belirtmiş ve Vincent Lambert'in sağlık durumuyla ilgili mevcut tüm bilgilerin alınması gerektiği kanaatine varmıştır. Danıştay, bu nedenle, nörolojik bilim alanında

tanınmış üç uzman tarafından bir sağlık raporu düzenlenmesine karar vermiştir. Danıştay, ayrıca, dava kapsamındaki hususların boyutu ve zorluğunu dikkate alarak, özellikle makul olmayan inatçı davranış ve yaşamın yapay yollarla sürdürülmesi kavramlarının açıklanması amacıyla, Ulusal Tıp Akademisi, Ulusal Etik Danışma Kurulu, Ulusal Tıp Konseyi ve Jean Leonetti'den, müşahit taraf olarak genel görüşlerini bildirmesini talep etmiştir. Uzmanlar Vincent Lambert'i dokuz kez muayene etmişler, bir dizi test uygulamışlar ve hastanın dosyasındaki tüm bilgileri ve raporlarını sunacakları adli dosyada yer alan tüm hususları öğrenmişlerdir. Ayrıca, ilgili tüm taraflarla da görüşmüşlerdir. Danıştay, 24 Haziran 2014 tarihinde, Vincent Lambert'in doktorunun 11 Ocak 2014 tarihinde yapay yollarla besin ve sıvı verilmesi işleminin sona erdirilmesi yönünde verdiği kararın kanuna uygun olduğu sonucuna varmıştır.

Mahkeme, İçtüzük'ün 39. maddesi uyarınca yapılan talep üzerine, Danıştay kararının yürütmesinin yargılama süreci boyunca durdurulması gerektiğinin bildirilmesine karar vermiştir. Mahkemenin Dairesi, 4 Kasım 2014 tarihinde davadan Büyük Daire lehine feragat etmiştir.

Başvuranlar, özellikle, Vincent Lambert'e yapay yollarla besin ve su verilmesi işleminin sona erdirilmesinin, Devletin 2. madde kapsamındaki yükümlülüklerine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Hukuki Değerlendirme — (a) *Kabul edilebilirlik*

(i) *Vincent Lambert adına hareket etme hakkı*

(a) *Başvuranlar yönünden* — İçtihat incelemesi neticesinde iki temel kritere ulaşılmıştır. Bunlardan biri, doğrudan mağdur olan kişinin haklarının etkin bir şekilde korunamaması riskinin söz konusu olması, diğeri ise mağdur ile başvuran arasında çıkar çatışmasının mevcut olmamasıdır. Mahkeme, ilk kriterle ilgili olarak, başvuruların, tıpkı Vincent Lambert'in yakın akrabalarının olduğu gibi, 2. madde ile koruma altına alınan yaşam hakkını Mahkeme önünde kendi adlarına ileri sürebilecek olmaları nedeniyle, Vincent Lambert'in haklarının etkin bir şekilde korunmayacağına dair herhangi bir risk tespit edememiştir. Mahkeme, ikinci kriter kapsamında, iç hukuktaki yargılamaların en önemli yönlerinden birinin tam olarak Vincent Lambert'in isteklerinin tespit edilmesine ilişkin olduğunu belirtmiştir. Bu koşullarda, başvuruların iddiaları ile Vincent Lambert'in ne isteyeceği arasında menfaat ilişkisi bulunduğu saptanmamıştır. Bu nedenle, başvuruların Vincent Lambert adına 2. madde kapsamındaki şikâyetleri dile getirme hakları bulunmamaktadır.

(b) *Rachel Lambert (Vincent Lambert'in eşi) yönünden* — Sözleşme'de, davaya müdahil olan üçüncü bir tarafın Mahkeme önünde başka bir kişiyi temsil etmesine imkân tanıyan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca, Mahkeme İçtüzüğü'nün 44. maddesinin 3(a) bendinde, davaya müdahil olan üçüncü tarafın, başvuran dışında herhangi bir kişi olabileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla, Rachel Lambert'in talebi reddedilmelidir.

(ii) *Başvuranların mağdur statüsüne sahip olup olmadıkları hakkında* — Ölümü nedeniyle Devletin sorumluluğunun söz konusu olduğu iddia edilen bir kişinin yakını, Sözleşme'nin 2.

maddesi kapsamında bir ihlalin mağduru olduğunu ileri sürebilmektedir. Vincent Lambert halen hayatta olsa da, yapay yollarla besin ve sıvı verilmesi işlemine son verilmesi halinde kısa süre içerisinde hayatını kaybedecektir. Bu nedenle, ihlal olası veya gelecekte söz konusu olabilecek bir durum olsa dahi, başvuruların, Vincent Lambert'in yakın akrabaları sıfatıyla Sözleşme'nin 2. maddesine dayanarak şikâyetlerini dile getirme hakları vardır.

(b) *Esas* — Madde 2 (*esas yönü*): Gerek başvurular gerekse Hükümet, yaşamı kasten sonlandırma ile “tedaviden vazgeçme” kavramlarını birbirinden ayırmış ve bu ayrımın önemini altını çizmiştir. Mahkeme, kişinin yaşamının kasten sonlandırılmasına imkân vermeyen ve kişinin hayatta kalmasını sağlayacak tedaviden vazgeçilmesine veya bu tedavinin sonlandırılmasına ancak bazı belirli koşullarda olanak tanıyan Fransız mevzuatı bağlamında, Devletin 2. madde kapsamındaki negatif yükümlülüklerinin somut davada söz konusu olmadığı kanaatine varmıştır. Mahkeme, başvuruların şikâyetlerinin sadece Devletin pozitif yükümlülükleri bakımından incelenmesine karar vermiştir.

Bu kapsamda, şu etkenler dikkate alınmıştır. İç hukukta Sözleşme'nin 2. maddesinin gereklerine uygun düzenleyici bir çerçevenin mevcut olup olmadığı ve uygulanıp uygulanmadığı; başvuranın daha önceden dile getirdiği isteklerinin, başvurana yakın olan kişilerin isteklerinin ve diğer sağlık görevlilerinin görüşlerinin dikkate alınıp alınmadığı; ve hastanın menfaatleri açısından en iyi kararın verildiği konusunda şüphelerin söz konusu olması durumunda mahkemelere başvurma imkânının bulunup

bulunmadığı. Mahkeme, ayrıca, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan yaşamın son döneminde tıbbi tedaviye ilişkin karar verme süreci hakkındaki rehber kapsamında belirtilen kriterleri göz önünde bulundurmıştır.

Avrupa Konseyi üye Devletlerinin çoğunluğunun, yaşamın yapay yollarla sürdürülmesini sağlayan tedavinin sona erdirilmesine izin verdiği görülse de, bu konuda aralarında herhangi bir fikir birliği bulunmamaktadır. Tedavinin sona erdirilmesine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte, hastanın karar verme sürecindeki isteklerinin, ne şekilde dile getirilmiş olursa olsun, son derece büyük önem arz ettiği konusunda görüş birliği mevcuttur. Bu nedenle, Devletlere, gerek yaşamın yapay yollarla sürdürülmesini sağlayan tedavinin sona erdirilmesine izin verip vermeyeceği ve bu tür bir işleme ilişkin ayrıntılı düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, gerekse hastaların yaşam haklarının korunması ile özel yaşamlarına ve kişisel özerkliklerine saygı gösterilmesi hakları arasında denge kurulması konusunda takdir yetkisi tanınmalıdır.

(i) *Yasal çerçeve* —Leonetti Yasası'nın hükümleri, Danıştay tarafından yorumlandığı haliyle, Sözleşme'nin 2. maddesinin amaçları bakımından, somut davadaki gibi durumlarda doktorların verdikleri kararların doğru bir şekilde düzenlenmesini sağlayacak ölçüde yeterince açık yasal bir çerçeve teşkil etmektedir. Bu kapsamda, “sona erdirilebilecek veya sınırlandırılacak tedavi” ve “makul olmayan inatçı davranış” kavramları tanımlanmış ve karar verme sürecinde dikkate alınması gereken etkenler ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Dolayısıyla, Devlet,

hâlihazırda, hastaların yaşamlarının korunmasına imkân verecek düzenleyici bir çerçeve oluşturmuştur.

(ii) *Karar verme süreci* — Fransız kanununda öngörülen usulün “ortaklaşa” yürütülmesine ve çeşitli danışma aşamalarından (hasta bakım ekibi, en az bir doktor, güvenilir bir kişi, hastanın ailesi veya hastaya yakın olan kişilere danışılmalıdır) oluşmasına rağmen, kararı tek başına alan kişi hastanın tedavisinden sorumlu olan doktordur. Hastanın isteklerinin dikkate alınması ve kararın, gerekçeleri belirtilmek suretiyle hastanın dosyasına eklenmesi gerekmektedir.

Somut davada ortaklaşa yürütülen usul, 2013 yılı Eylül ayından 2014 yılı Ocak ayına kadar devam etmiş ve bu uygulamanın her aşamasında kanun uyarınca yerine getirilmesi gerekenlerin de ötesine geçilmiştir. Doktorun kararının yer aldığı on üç sayfadan oluşan belgede gerekçeler son derece ayrıntılı bir şekilde açıklanmış olup, söz konusu kararda herhangi bir usulsüzlük bulunmadığı da Danıştay tarafından tespit edilmiştir.

Fransız kanununda, aileye danışılması (karar alma sürecine katılmaları amacıyla değil) öngörülmekle birlikte, aile üyeleri arasında uyuşmazlık olması durumunda arabuluculuk yapılmasına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Aynı zamanda, diğer bazı ülkelerin aksine, aile üyelerinin görüşlerinin hangi sırayla dikkate alınması gerektiği de belirtilmemiştir. Bu konuda fikir birliği olmaması nedeniyle, karar verme sürecinin düzenlenmesi ve bu bağlamda, tedaviye son verilmesine dair nihai kararı verecek kişinin belirlenmesi ve söz konusu kararın alınmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler, Devletin takdir yetkisi kapsamına girmektedir. Somut davada

uygulanan usul, titizlikle yürütülmüş uzun soluklu bir süreç olup, kanunda öngörülen gereklerin de ötesinde geçilmiştir. Mahkeme, başvuruların verilen karara katılmamalarına rağmen, söz konusu usulün, Sözleşme'nin 2. maddesinden kaynaklanan gereklilikleri karşıladığı kanaatine varmıştır.

(iii) *Hukuk yolları* — Danıştay, tedbir talepli davalarda son derece olağan dışı bir uygulama olan mahkeme heyetinin tüm üyelerinin hazır bulunduğu bir oturumda davayı inceleme işlemini gerçekleştirmiştir. Uzman raporu, oldukça ayrıntılı bir şekilde hazırlanmıştır. Danıştay, 24 Haziran 2014 tarihli kararında, Vincent Lambert'in doktorunun verdiği kararın Halk Sağlığı Kanunu'na uygun olup olmadığını değerlendirmeden önce, söz konusu kanunun ilgili hükümlerinin, Sözleşme'nin 2, 8, 6 ve 7. maddelerine uygun olup olmadığını incelemiştir. Danıştay tarafından gerçekleştirilen inceleme kapsamında, ortaklaşa yürütülen usulün hukuka ve kanunda belirtilen temel koşullara uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir. Danıştay, uzman raporunda yer alan tespitler ışığında, söz konusu koşulların karşılandığı kanaatine varmıştır. Danıştay, özellikle, uzmanların tespitlerinden, Vincent Lambert'in klinik durumunun kronik bitkisel yaşamda olduğunu gösterdiğinin, kazadan sonraki beş buçuk yıllık süreç de dikkate alındığında, Vincent Lambert'in tıbben tedavisi mümkün olmayacak ölçüde ağır ve büyük zarar gördüğünün ve “kötü prognoz” söz konusu olduğunun açıkça anlaşıldığını belirtmiştir. Danıştay, bahsi geçen tespitlerin, hastanın tedavisinden sorumlu doktorun tespitlerini doğruladığı kanısına varmıştır. Danıştay, doktorun, hastanın isteklerine “özellikle önem vermesi” gerektiğinin altını çizdikten sonra,

Vincent Lambert'in isteklerinin neler olduğunu da belirlemeye çalışmıştır. Vincert Lambert, yerine getirilmesini istediği hususları belirttiği herhangi bir yazı yazmamış veya güvenilir bir kişi tayin etmemiştir. Danıştay, bu nedenle, Vincert Lambert'in eşi Rachel Lambert'in beyanlarını dikkate almıştır. Rachel Lambert, kendisi gibi, resüsitasyon yapılan ve çoklu yetersizliği olan hastalarla ilgilenen hemşire eşiyle mesleki tecrübeleri hakkında sık sık konuştuklarını ve bu konuşmaların bazılarında Vincent Lambert'in ağır derecede bağımlı bir hale geldiğinde yapay yollarla hayatta tutulmak istemediğini belirttiğini beyan etmiştir. Danıştay, Vincent Lambert'in erkek kardeşlerinden biri tarafından da doğrulanan söz konusu beyanların, Rachel Lambert tarafından, ilgili tarihler bildirilmek suretiyle ayrıntılı olarak dile getirildiğini tespit etmiştir. Danıştay, aynı zamanda, Vincent Lambert'in kardeşlerinden bazılarının, söz konusu beyanların, kardeşlerinin kişiliğine, geçmiş deneyimlerine ve görüşlerine de uygun olduğunu belirttiklerini ifade etmiş ve başvuruların Vincent Lambert'in aksi yönde beyanlarda bulunacağı gibi bir iddia öne sürmediklerine dikkat çekmiştir. Danıştay, son olarak, kanunda öngörülen aileye danışma usulünün de gerçekleştirildiğini belirtmiştir.

Karar verme sürecinde en önemli taraf ve bu süreçte rızası en büyük önem arz eden kişi hastanın kendisidir. Bu durum, hastanın isteklerini dile getiremediği durumlarda dahi geçerlidir.

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan yaşamın son döneminde tıbbi tedaviye ilişkin karar verme süreci hakkındaki rehberde, hastanın da, daha önceden aile üyelerinden birine veya yakın bir

arkadaşına söylemiş olabileceği istekleri dikkate alınmak suretiyle, karar verme sürecine dahil edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, bazı ülkelerin mevzuatında, hastanın yerine getirilmesini istediği hususları belirttiği herhangi bir yazı yazmadığı veya “vasiyet” bırakmadığı hallerde, tahmini isteklerinin çeşitli yollarla (yasal temsilcisinin veya ailesinin beyanları, hastanın kişiliğini ve inançlarını ortaya çıkaracak diğer etkenler ve benzeri yollar) tespit edilmeye çalışılması öngörülmektedir.

Danıştay, bu koşullarda, dile getirilen beyanların, Vincent Lambert’in tedavisine son verilmesi veya devam edilmesi konusundaki isteklerinin tespit edilmesini sağlayacak ölçüde doğru olduğu kanaatine varmıştır.

(iv) *Son hususlar* — Mahkeme, gerek Danıştay tarafından yorumlandığı haliyle iç hukuktaki yasal çerçevenin gerekse somut davada titizlikle yürütülen karar verme sürecinin, Sözleşme’nin 2. maddesinin gereklerine uygun olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, başvuruların başvurabilecekleri hukuk yollarıyla ilgili olarak, somut davanın son derece ayrıntılı bir şekilde ele alındığını belirtmiştir. Mahkeme, söz konusu inceleme sürecinde, tüm görüşlerin dile getirilebildiğini ve tüm hususların gerek ayrıntılı bir uzman doktor raporu gerekse en üst düzeydeki sağlık kurumlarının ve etik konularla ilgilenen kurumların genel görüşleri ışığında dikkatli bir şekilde değerlendirildiği sonucuna varmıştır.

Dolayısıyla, Mahkeme, ulusal makamların, somut davada kendilerine tanınan takdir yetkisi dikkate alındığında, Sözleşme’nin 2. maddesi

kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirdiklerine karar vermiştir.

Sonuç: ihlal yok (beşe karşı on iki oyla).

(bk. Yaşamın Sonu ve AİHS başlıklı tematik bilgi notu)

Başvuranın hayatını tehlikeye attığı iddia edilen gazete makalesini kaleme alan gazetecinin, yetkililerce yargılanmadığı iddiası: *ihlal yok*

Selabattin Demirtaş / Türkiye – 15028/09

23.06.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – Başvuran olayların gerçekleştiği tarihte, eski Kürt yandaşı bir siyasi parti olan DTP’nin üyesi ve milletvekiliydi. 2007 yılının Kasım ayında, “Türk, senin düşmanın burada” başlıklı makalenin yazarı hakkında, makalenin hakaret içerikli ve şiddete teşvik edici olması sebebiyle, ceza soruşturması başlatılmasını talep etmiştir. Yazar söz konusu makalede, terörle ilişkili ölümleri listelemiş, DTP üyelerinin “gerçek katiller” olduğunu ifade etmiş ve başvuranın da ismini bunların arasında saymıştır. Cumhuriyet savcısı 7 Aralık 2007 tarihinde, ceza yargılaması başlatılmamasına karar vermiştir. Söz konusu makalenin, uluslararası anlamda tanınan bir terör örgütü olan PKK tarafından gerçekleştirilen terör eylemleri sonucunda yayımlandığını ve terörist grubun ortadan kaldırılmasına yönelik öneriler içermekle birlikte, kaleme alan kişinin görüşlerini ifade ettiğini ve medya özgürlüğü kapsamında yer aldığını kaydetmiştir. Başvuran makalede isimleri verilen DTP üyelerinin siyasi görüşleri nedeniyle hedef haline getirildiğine dikkat çekerek karara itiraz etmiştir. Başvuranın

itirazının kabul edilmemesine karşın, Adalet Bakanlığı, savcının kararının bozulması için Yargıtay'a başvurmuştur. Makalenin ifade özgürlüğü kapsamına girmemesi nedeniyle korunmaması gerektiğini ifade etmiştir. Söz konusu başvuru da Yargıtay tarafından reddedilmiştir.

Hukuki değerlendirme – Madde 2 (esas bakımından): Mahkeme bu bakımdan, yaşama yönelik her risk iddiasının yetkililere, bu riskin gerçekleşmesinin önlenmesi amacıyla pratik tedbirler alınması için Sözleşme'den doğan bir yükümlülük yüklediğini hatırlatmaktadır. Başvurana yönelik olarak Türk makamlarının bildiği veya bilmesi gerektiği gerçek ve acil bir hayati tehlike bulunup bulunmadığı ve buna yanıt olarak Türk makamlarının bu tehlikeyi yok etmek için kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıkları tespit edilmelidir.

Başvuranın avukatı, Cumhuriyet Savcılığına verdiği ilk dilekçesinde, başvuranın hayatına yönelik olarak gerçek ve acil bir risk bulunduğu veya şikâyet konusu makalenin yayımlanmasının ardından başvuranın üçüncü taraflardan fiili tehditler aldığını iddia etmemiştir. Ayrıca ulusal makamların başvurunu korumak amacıyla tedbir almadıkları herhangi bir şiddet veya korkutma kampanyası yapıldığı da iddia edilmemiştir. Başvuran kendisine yönelik olarak, hayatını tehlikeye atan herhangi fiziksel saldırı gerçekleştirildiğini ifade etmemiştir. Başvuranın bu yönde bir talebinin bulunmamasına karşın, ulusal makamların başvurunu korumak amacıyla işlevsel tedbirler almaları gerektiği konusunda herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Başvuranın şikâyeti, ulusal makamların şikâyet konusu

makalenin yazarını cezalandırmaması ile ilgili olup; başvuranın hayatına yönelik gerçek ve acil bir riski önlemek amacıyla işlevsel tedbirler alınmamasıyla ilgili değildir. Sonuç olarak Devletin Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülüğü, bu davayla ilgili değildir.

Sonuç: ihlal yok (bire karşı altı oyla).

(Ayrıca bk. *Osman / Birleşik Krallık*, 23452/94, 28 Ekim 1998; ve *Dink / Türkiye*, 2668/07 vd., 14 Eylül 2010, 133 Sayılı Bilgi Notu).

MADDE 3

İnsanlık dışı veya aşağılayıcı ceza

Devlet Bakanının serbest bırakma kararının netleştirilmesinin ardından ömür boyu hapis cezası kapsamında tutulma: *Büyük Daire'ye havale edilen dava*

Hutchinson / Birleşik Krallık – 57592/08

03.02.2015 tarihli karar [IV. Bölüm]

Nitelikli soygun, tecavüz ve üç cinayet suçu işlemesinden dolayı Eylül 1984'te mahkûm edilmesinin ardından, başvuran 18 yıllık asgari tarife önerisiyle ömür boyu hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Devlet Bakanı Aralık 1994'te başvurunu ömür boyu hapis cezasına mahkûm etmeye karar verdiği konusunda bilgilendirmiştir. 2003 tarihli Ceza Adaleti Kanununun yürürlüğe girmesinin ardından, başvuran asgari hapis cezası süresinin incelenmesi amacıyla başvuruda bulunmuştur. Yüksek Mahkeme, Mayıs 2008'de suçların ciddiyeti dikkate alındığında, bu karardan ayrılmak için herhangi bir gerekçe

olmadığına karar vermiştir. Başvuranın itirazı Ekim 2008'de Temyiz Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Başvuran AİHM'e yaptığı başvuruda, serbest bırakılma olanağı içermeyen ömür boyu hapis cezasının Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı olduğunu iddia etmiştir.

Daire 3 Şubat 2015 tarihli kararla, bire karşı altı oyla, 3. maddenin ihlal edilmediği; zira Temyiz Mahkemesinin güncel kararının ardından, iç hukukun, ömür boyu hapis cezasına mahkum edilen bir suçluya, istisnai koşullar halinde, diğer deyişle cezanın artık haklı gerekçelere dayanmadığı durumlarda, serbest bırakılma olanağı sunduğu sonucuna varmıştır.

Dava 1 Haziran 2015 tarihinde başvuranın talebi üzerine Büyük Daireye havale edilmiştir.

Etkin soruşturma

Gazeteciye yönelik olarak kötü muamele gerçekleştirildiği iddiası hakkındaki şikâyetlere cevaben herhangi bir eylemde bulunulmaması: *ihlal*

Mehdiyev / Azerbaycan – 59075/09
18.06.2015 tarihli karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran 2007 yılında, Nahçıvan Özerk Bölgesindeki kritik durumla ilgili iki makale yayımlamıştır. Sonraki yaşanan gelişmeler ise ihtilaf konusudur. Başvurana göre, Milli Güvenlik Bakanlığı Bölge Başkanı, başvuranı hakaret içerikli makaleler yazmakla suçlamıştır. Sonrasında ise başvuran yakalanmış ve beş Milli Güvenlik Bakanlığı görevlisi tarafından tekmelendiği ve yumruklandığı Bakanlık binasına götürülmüştür. Ertesi gün 02.00 da serbest bırakılmasının ardından, yakalandığı konusunda

gazeteyi bilgilendirmiştir. Doktora gitmek için saatin çok erken olması nedeniyle, akrabalarından vücudundaki yaralarının fotoğraflarını çekmelerini istemiştir. Aynı gün daha sonraki bir saatte ise yakalandığı konusunda basına neden bilgi verdiğini soran polis memurları tarafından yeniden yakalanmıştır. Ancak Hükümete göre, başvuran kamusal alanda yüksek sesle argo konuştuğu için yakalanmıştır.

Sonrasında Bölge Mahkemesi polis memurlarının görevini engellediği gerekçesiyle, başvuranın on beş günlüğüne idari olarak tutulmasına karar vermiştir. Başvuran sonrasında doktor tarafından muayene edilmiş ancak, kendisine sağlık raporu verilmemiştir. Başvurana göre, tutulması sırasında kendisine yiyecek, su ve yatak verilmemiştir. Geceleri dışarıda beton yerde yürümeye zorlanmış, sürekli olarak kelepçelenmiş ve sivrisinek ısırtıklarından dolayı muzdarip olmuştur. Başvuran 27 Eylül 2007 tarihinde serbest bırakılmış ve hastanede tedavi edilmiştir. Ancak kendisine yine resmi bir sağlık raporu verilmemiştir. Başvuran 1 Ekim 2007 tarihli ve imzalanmamış bir tıbbi kayıt sunmuş olup, bu kayda göre kaburgası kırıktır. Ancak bu hususta başka bir bilgi vermemiştir.

Başvuran 3 Ekim 2007 tarihinde, Sözleşme'nin 3, 5 ve 10. maddelerine dayanarak Bölge Cumhuriyet Savcılığı nezdinde suç duyurusunda bulunmuştur. Sonrasında ise Cumhuriyet Başsavcılığı, İçişleri Bakanlığı, Kamu Denetçiliği Kurumu, Bölge Mahkemesi, Nahçıvan Özerk Bölgesi Yüksek Mahkemesi, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi ve Yargıtay önünde şikâyetlerde bulunmuştur. Başvurana, şikâyetlerinin yetkili soruşturma makamına iletildiği hususunda bilgi

verilmesine karşın; herhangi bir eylemde bulunulmamıştır.

Hukuki değerlendirme – Madde 3

(a) *Usul bakımından-* Mahkeme, polis memurlarının 3. maddeye aykırı olarak, kötü muamele gerçekleştirildiği hususundaki savunulabilir iddia hakkında, ulusal makamların etkin bir resmi soruşturma gerçekleştirip gerçekleştirmediğini tespit etmeye davet edilmiştir. Mahkeme öncelikle, iddia konusu failerin kimliklerine ilişkin olarak ve iddia konusu kötü muamelenin gerçekleşme tarihi, yeri ve mahiyeti hakkında yeterli bilgi sunulmasına karşın; başvuranın yerel makamlar önünde dile getirdiği şikâyetler sonucunda, ceza soruşturması başlatılmadığını ve yerel mahkemelerce herhangi bir eylemde bulunmadığını kaydetmiştir. Bu nedenle başvuranın, ilgili makamların söz konusu iddialara yönelik olarak etkin bir soruşturma gerçekleştirmeleri gerektiği yönünde savunulabilir bir iddiası vardır.

Cumhuriyet Başsavcılığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından başvurana, şikâyetlerinin incelenmek üzere soruşturma makamlarına iletildiği yönünde bilgi verilmesine karşın; bu yönde herhangi bir ceza soruşturması gerçekleştirilmemiştir. Kovuşturma makamları, başvuranın adli tıp muayenesinden geçirilmesine karar vermemiş; başvuranın, iddia konusu failerin veya olası tanıkların ifadelerine başvurmamıştır. Son olarak Hükümet, soruşturma başlatılmaması hususunda herhangi bir açıklama sunmamıştır. Bu nedenle, başvuranın kötü muamele iddiasına yönelik olarak etkin bir soruşturma gerçekleştirilmemiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

(b) *Esas bakımından-* Başvuranın Milli Güvenlik Bakanlığı görevlileri tarafından kötü muameleyle maruz bırakıldığı iddiası hususunda Mahkeme, bu iddiaların uygun delillerle desteklenip desteklenmediğini değerlendirmek durumundadır. Başvuran kötü muameleyle maruz kaldığına ilişkin detaylı bilgiler, iddialara göre tutulmasından hemen sonra ailesi tarafından çekilen fotoğraflar ve 1 Ekim 2007 tarihli imzalanmamış bir tıbbi kayıt sunmuştur. Ancak bu deliller, Mahkeme'nin başvuranın “makul şüphenin ötesinde” Devlet yetkilileri tarafından kötü muameleyle maruz bırakıldığını tespit etmesi için yeterli değildir.

Sonuç: ihlal yok (bire karşı altı oyla).

Mahkeme ayrıca, bire karşı altı oyla, Sözleşme'nin 5. veya 10. maddelerinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Madde 41: Manevi tazminata ilişkin olarak 10.000 avro, maddi tazminat talebi ise reddedilmiştir.

MADDE 4

Madde 4 § 2

Zorla çalıştırma

Zorunlu çalıştırma

Kararın icrasının durdurulmasına rağmen, ilgili makamların orduda çalışan bir sağlık görevlisine, hizmet süresinin dolmasından önce istifa edebilmesi için, ücret ödetmeleri:
ihlal

Chitos / Yunanistan – 51637/12

04.06.2015 tarihli karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, ilgili mevzuat uyarınca, okuduğu sürenin üç katı kadar, diğer deyişle 18 yıllığına, silahlı kuvvetlerde görev yapmayı taahhüt ederek; orduda sağlık görevlisi olarak eğitim almıştır. Sonrasında ise masrafları ordu tarafından karşılanmak üzere, anestezi uzmanlığı eğitimi almıştır. Bu durum başvuranın hizmet süresine beş yıl daha eklenmesine neden olmuştur. Başvuran istifa etmeye karar vermiştir. Ordu başvuranı, dokuz yıl dört ay daha hizmet vermek veya devlete yaklaşık olarak 107.000 avro ödemek zorunda olduğu konusunda bilgilendirmiştir. Genel kurul halinde toplanan Sayıştay, söz konusu kararın icrasının geçici olarak durdurulmasına karar vermiştir. Kararın iptal edilmesi yönündeki talep reddedilmiş ve başvuran kararı temyiz etmiştir. Ancak Vergi dairesi başvuranın söz konusu miktarı ödemesini istemiş ve muhtelif giderler için fazladan 2.500 avro talep etmiştir. 2009 yılının Ekim ayında, kararın icrasının durdurulması yönündeki karar onanmıştır. Başvuran 2010 yılının Mayıs ayında, geç ödemedi kaynaklanan faizin de eklendiği ve sonuç olarak 31 Mayıs'tan önce 112.000 avro ödemesi gerektiği hususunda bilgilendirilmiştir. Başvuran belirtilen süre sınırı içerisinde söz konusu miktarı ödemiştir.

Genel kurul halinde toplanan Sayıştay, 2011 yılının Aralık ayında, temyizi kısmen kabul etmiş ve davayı başka bir Daireye havale etmiştir. Sayıştay 2013 yılının Aralık ayında, başvuranın beş yıllık uzmanlık eğitiminin zorunlu hizmet süresine dahil edilmesi gerektiğine hükmetmiş ve ödenmesi gereken miktarı 50.000 avroya düşürmüştür. Bu nedenle Devlet başvurana yaklaşık 60.000 avroyu iade etmiştir.

Hukuki değerlendirme – Madde 4 § 2

(a) *Davanın kapsamı* – Sözleşme'nin 4 § 3 (b) maddesi bir asker tarafından sağlanacak hizmetin, zorlayıcı veya zorunlu çalışma olarak değerlendirilmediğini ifade etmektedir. Mahkeme, ilgili uluslararası yasaları ve Sözleşme'nin 4 § 3 (b) maddesinin tamamını dikkate alarak; bu maddenin, silahlı kuvvet üyeleri tarafından gerçekleştirilen çalışmalarını kapsamadığı kanısına varmıştır¹.

(b) *Madde 4 § 2'nin uygulanması*: Başvuran, ücretsiz olarak okumasına, kendisine ödenen maaşa ve eğitimleri sırasında görevlilere ödenen sosyal yardımlara karşılık olarak; diplomasını aldıktan sonra, belirli bir süreliğine orduda hizmet etme yükümlülüğünün farkında olmalıdır.

Devletler, ordu tarafından eğitilen görevlilerin zorunlu hizmetlerinin uzunluğunu hesaplarken ve bu tür bir hizmetin yarıda kesilmesi hakkındaki usulü belirlerken; belirli bir oranda takdir yetkisi kullanır. Devletin, eğitime yaptığı yatırımın karşılığının alınması ve görevlilerin ihtiyaçlarıyla bağlantılı olarak uygun süreliğine yeterli desteğin sağlanması konusundaki endişesi; belirtilen süre boyunca ordudan istifa edilmesine izin vermemesini ve başvuranın eğitimi sırasında ortaya çıkan masrafları başvurana ödetmesini haklı gerekçelere dayandırmıştır.

Zorunlu hizmet süresinin sona ermesinden önce ordudan ayrılmak isteyen sağlık görevlilerinin, eğitimleri sırasında ortaya çıkan masraflarının tazmin edilmesi amacıyla, Devlete belirli miktarlarda para ödeme yükümlülükleri; bu

¹ Aksi için bk. W., X., Y. ve Z. / Birleşik Krallık, 3435/67 vd., 19 Temmuz 1968 tarihli Komisyon kararı.

kişilerin sivil tıp öğrencileriyle kıyaslandığında faydalandıkları iş güvencesi ve düzenli maaş gibi ayrıcalıklar ışığında, tamamen haklı gerekçelere dayanmaktadır. Bu nedenle, geriye kalan hizmet yıllarının satın alınması, orantılılık ilkesi kapsamında herhangi bir husus ortaya çıkarmamaktadır.

Ancak, başvuran istifa ettiğinde, ordu tarafından, Devlete hizmet etmesi gereken yıllar için 107.000 avro miktarında ücret ödemek zorunda olduğu konusunda bilgilendirilmiştir. Ancak Sayıştay son olarak, devlete ödenmesi gereken miktarı yaklaşık olarak 50.000 avroya indirgemıştır. Söz konusu dönem boyunca alınan miktarın üçte ikisinden daha az olduğu göz önüne alındığında; bu miktar, mantıksız olarak değerlendirilemez. Ayrıca Sayıştay, ordunun kararının icrasını durdurmuştur.

Ancak 2010 yılının Mayıs ayında, Maliye Bakanlığına bağlı Vergi Dairesi, başvuranın %13'lük faiz gideriyle birlikte ilgili miktarı ödemesine hükmetmiştir. Başvuranın bu miktarın tamamını ödemeyi kabul etmemesi durumunda; Sayıştay'ın bir karara varmasını gerektiren sürenin uzunluğundan dolayı dahi, bu miktarın artırılabilmesi ifade edilmiştir.

Ayrıca 2007 yılının Mayıs ayında, ilgili mevzuat kapsamında izin verilmesine karşın, Mayıs 2007 tarihli kararda borcun taksitle ödenmesi öngörülmemiştir.

Bu koşullar dikkate alındığında başvuran baskı altında eylemde bulunmaya zorlanmıştır. Yetkililer, kendileri açısından bağlayıcı olan iki yargı kararını hükümsüz bırakmışlar ve Mayıs 2007 tarihli önceki kararlarını uygulamakta ısrarcı

davranmışlardır. Mayıs 2007 tarihli bu kararda ödeme usulünün başvuran tarafından gerçekleştirilen herhangi bir temyiz kapsamında ertelenemeyeceği ifade edilmiştir. Faizle birlikte 112000 avroya çıkan miktarı gecikmeksizin başvurana ödeten vergi makamları başvurana orantısız bir yük yüklemiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Madde 41: Manevi tazminata ilişkin olarak 5.000 avro; maddi tazminata ilişkin talep ise reddedilmiştir.

(ayrıca bk. [Kölelik, Kulluk ve Zorla Çalıştırma konulu tematik bilgi notu](#)).

MADDE 5

Madde 5 § 1

Hukuka uygun olarak yakalama veya tutuklama

Mahkûm edilen kişinin mahkûmiyet süresinin dolmasının ardından dahi, karar kesinleşene kadar tedbir olarak tutulması:
ihlal

Ruslan Yakovenko / Ukrayna – 5425/11

04.06.2015 tarihli karar [V. Bölüm]

(bk. aşağıdaki [41. sayfada](#), 7 No.lu Protokolün 2. maddesi)

İslah işlemlerine tabi tutulan ve reşit olmayan bir kişinin, herhangi bir yargı kararı olmadan tutulmaya devam edilmesi: *ihlal*

Grabowski / Polonya – 57722/12

30.06.2015 tarihli karar [IV. Bölüm]

Olaylar – İlgili tarihte reşit olmayan başvuran birçok silahlı soygunda yer aldığı şüphesiyle 7 Mayıs 2012 tarihinde yakalanmıştır. Öncelikle çocuklara yönelik bir polis kuruluşunda tutulmuştur. Sonrasında ise mahkeme emriyle, üç aylığına çocuk sığınma evine yerleştirilmiştir (7 Ağustos 2012 tarihine kadar).

Bölge Mahkemesi, 2012 yılının Temmuz ayında başvuranın davasının Çocuk Kanunu kapsamında ıslah işlemleri bakımından incelenmesine hükmetmiştir. Bu emrin verilmesinin ardından aile mahkemelerinin Polonya'daki ortak uygulaması, çocuk sığınma evine yerleştirme süresinin uzatılması yönünde ayrıca bir karar verilmemesidir. Aile mahkemeleri, bu tür bir emrin, bir çocuğun sığınma evine yerleştirilmesi süresinin uzatılması için kendiliğinden temel teşkil ettiği kanısındadır.

Üç aylık tutukluluk süresini sona ermesinin ardından başvuran, serbest bırakılma talebinde bulunmuştur. Ancak Bölge Mahkemesi 9 Ağustos 2012 tarihli kararla, başvuranın tehlikeli bir nesne kullanarak ceza gerektiren eylemlere teşebbüs etmekle suçlandığı gerekçesiyle; alternatif bir güvenlik önlemi olanağını devre dışı bırakarak, başvuranın talebini reddetmiştir.

Başvuran, ıslah işlemleri kapsamında 9 Ocak 2013 tarihinde davasına ilişkin karar verilene kadar, sığınma evinde kalmıştır. Bölge Mahkemesi söz konusu kararda, başvuranın sanık olduğu suçları işlediğini tespit etmiş ve iki yıllık deneme süresi sona erene kadar ertelenmek üzere, başvuranın ıslah evine yerleştirilmesine hükmetmiştir.

Hukuki değerlendirme - Madde 5 § 1: Başvuranın çocuk sığınma evine yerleştirilmesine ilişkin kararın süresinin sona erdiği tarih (7 Ağustos 2012) ve başvuranın serbest bırakılmasını öngören 9 Ocak 2013 tarihli Bölge Mahkemesi kararı arasındaki süreçte, başvuranın tutulmasına devam edilmesine dair herhangi bir karar mevcut değildir. Başvuran bu süre boyunca, bir yargıcın başvuranın davasının Çocuk Kanunu kapsamında ıslah işlemleri bakımından incelenmesine atıfta bulunarak bir emir çıkarması temelinde, çocuk sığınma evinde tutulmaya devam etmiştir.

Davanın ıslah işlemleri gerçekleştirilmek üzere havale edilmesi ve çocuk sığınma evine yerleştirmeyi öngören önceki kararın süresinin sona ermesinin ardından, aile mahkemesinin söz konusu kişinin çocuk sığınma evinde kaldığı süreyi uzatmasını gerektirecek kesin hükümler bulunmaması sebebiyle; Çocuk Kanunu, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi anlamında "kanunun niteliği" kriterini karşılamamıştır. İlgili tarihteki Çocuk Kanununun yetersiz hükümleri, belirli bir yargı kararı olmaksızın, çocuk sığınma evinde kalma süresinin uzatılmasının mümkün olduğu hallerde, bir uygulamanın ortaya konulmasına olanak tanımıştır. Bu tür bir uygulama, hukuki belirlilik ilkesine aykırıdır. Başvuranın tutulması bu nedenle, madde 5 § 1 anlamında "hukuka uygun" değildir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Madde 5 § 4: Başvuranın serbest bırakılma talebini reddeden 9 Ağustos 2012 tarihli kararda, başvuranın çocuk sığınma evinde tutulmaya devam edilmesinin yasal temeli açıklanmamıştır. Yalnızca ciddi ceza gerektiren suçlar işlediğine

atıfta bulunulmuştur. Bu gerekçeler formalite gereği ortaya konulmuştur ve daha da önemlisi, başvuranın çocuk sığınma evinde tutulmaya devam edilmesinin neden bir yargı kararına dayanmadığı konusundaki tartışmaya yanıt verememiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

Madde 46: Mevcut davada tespit edilen sorunlar, sağlam temelli başvurular yapılmasına neden olabilir ve ulusal düzeyde genel önlemler gerektirebilir. Esasında, bazı istatistikler, Aralık 2012 itibariyle, başvuranınkine benzer bir durumda ıslahevlerinde tutulan 340 kişi olduğunu göstermiştir. Ayrıca başvuranın davasında belirtilen hususlar 2013 yılında Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından ortaya konulmuş ve Adalet Bakanının dikkatine sunulmuştur. Adalet Bakanı, mevcut uygulamanın yetersiz olduğu ve mevzuat değişikliği gerektirdiği konusunda hemfikir olmuştur. Ancak hükümet tarafından bu hususta herhangi bir eylemde bulunulmamıştır. Bu nedenle Polonya herhangi bir yargı kararı olmaksızın ıslah işlemlerine tabi olan bireylerin tutulması işlemini durdurmak amacıyla mevzuata ilişkin bazı tedbirler almalıdır ve bir çocuğun özgürlüğünden mahrum bırakılmasının belirli bir yargı kararı temelinde gerçekleştirilmesini sağlamalıdır.

Madde 41: Manevi tazminata ilişkin olarak 5.000 avro.

MADDE 6

Madde 6 § 1 (ceza yönünden)

Adil yargılama

Tanık olarak sorgulanan ancak sonradan mahkûm edilen bir kişinin, sessiz kalma hakkı konusunda bilgilendirilmemesi: ihlal
yok

Schmid-Laffer / İsviçre – 41269/08

16.06.2015 tarihli karar [II. Bölüm]

Olaylar – Başvuranın boşanma sürecinde olduğu eşi 2001 yılında, başvuranla ilişki yaşayan bir adam tarafından öldürülmüştür. Ertesi gün başvuran, gözaltına alınmaksızın tanık olarak ifadesi alınmıştır. İfadeyi alan görevli, başvuranı sessiz kalma hakkı konusunda bilgilendirmemiştir. Başvurana evliliğiyle ilgili sorunları şiddet kullanarak çözmek isteyip istemediğini sormuştur. Bunun üzerine başvuran cinayetin işlendiği gün yaptıklarını detaylı bir şekilde anlatmıştır. Ayrıca, sevgilisiyle birlikte şaka olarak eşine yönelik olarak şiddet içeren eylemlerde bulunmayı öngördüklerini ve eşini suç mahalline getirebilmek için oyun oynadığını itiraf etmiştir. Başvuran yaklaşık üç hafta sonra yakalanmış ve bir kez daha sorgulanmıştır. Sevgilisini, eşini öldürmeye teşvik ettiğini itiraf etmiştir. Başvuranın itirafları sonraki günlerde de yinelenmiştir. Başvuran, avukat eşliğinde sevgilisiyle birkaç kez yüzleştirilmiştir. Başvuran itiraflarını geri çekmiş ve olaya dâhil olduğunu inkâr etmeye devam etmiştir. Başvuran özellikle kendi beyanları, sevgilisinin beyanları, sevgilisinin erkek kardeşi, eşi, başvuranın babası ve iş arkadaşı gibi diğer tanıkların verdikleri ifadeler temelinde yedi buçuk yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde, ilk ifadesinde sessiz kalma hakkı

konusunda bilgilendirilmediği konusunda şikâyetle bulunmuştur.

Hukuki Değerlendirme – Madde 6 § 1

(a) *Kabul edilebilirlik hakkında* – Polis merkezinde başvuranın ifadesinin alınması işleminin gerçekleştirilme yöntemi, özellikle kocasına karşı şiddet düşünüp düşünmediği hususundaki soru, yargılamaların sonraki aşamasında başvuranın durumunu etkilemiştir. Başvuranın yargılamanın bu aşamasında Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin sağladığı güvencelere dayanabileceği görülmektedir.

(b) *Esas hakkında* – Başvuranın ilk ifadesi sonraki ceza yargılamalarının adilliğine zarar verebilecek niteliktedir. Polislerin, başvurunu kendini suçlayıcı ifadelerde bulunmama ve sessiz kalma hakları konusunda bilgilendirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak bu ifade alma işlemi, diğer deliller arasında oldukça küçük bir öneme sahiptir. Başvuranın mahkûmiyeti, özellikle yerel mahkemelerce güvenilir olarak değerlendirilen sevgilisinin ifadelerine dayandırılmıştır. Bu ifade, diğer kişilerin ifadeleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Diğer deyişle söz konusu mahkûmiyet kararı, yalnızca ilgili ifade alma işlemi sırasında elde edilen bilgiler temelinde verilmemiştir. Ayrıca yerel mahkemeler ve AİHM önünde gerektiği şekilde avukatla temsil edilen başvuran, İsviçre makamlarının başvuranı mahkûm ederken tam olarak hangi ifadelere dayandıklarını açıklayamamıştır. Son olarak, başvuranın bu sırada kendini suçlamadığı ve özgür olduğu gözlemlenebilir. Sonuç olarak başvuran hakkındaki yargılamalar bütünüyle değerlendirildiğinde adildir.

Sonuç: ihlal yok (oy birliğiyle)

Sanığın herhangi bir soru sormadığı gizli tanığın ifadeleri temelinde, yasadışı örgüte üyelikten dolayı mahkûmiyet: ihlal

Balta ve Demir / Türkiye – 48628/12
23.06.2015 tarihli karar [II. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar, ifadesi özel olarak alınan bir tanığın verdiği ifadeler temelinde yasadışı örgüte üyelikten yaklaşık olarak altı yıl hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir. Tanık, başvuranları PKK üyesi olarak tanımlamıştır. Başvuranların yargılamaların herhangi bir aşamasında bu tanığı sorgulama imkânları bulunmamıştır.

Başvuranlar kendilerini mahkûm eden Ağır Ceza Mahkemesi kararına karşı temyiz başvurusunda bulunmuşlardır ancak başvuruları reddedilmiştir.

Hukuki değerlendirme – Madde 6 § 3 (d) ile bağlantılı olarak Madde 6 § 1: Mahkeme *Al Khavaja ve Tabery / Birleşik Krallık* davasında, yargılamaların adil olup olmadığına ilişkin hususun, yargılama sırasında mevcut olmayan bir tanığın ifadelerine bağlı olarak ortaya çıktığı davalarda uygulanan kriterleri ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır. Bu tür bir şikâyetin üç açıdan incelenmesi gerektiğini tespit etmiştir.

(a) *Başvuranların tanığı sorgulamama veya sorgulatmamaları için makul bir gerekçe bulunup bulunmadığı hakkında* – Özel bir duruşma sırasında tanığı sorgulayan Ağır Ceza Mahkemesi hâkimi ve yargılamayı yürüten mahkeme, tanığın kimliğini neden gizledikleri veya neden savunma tarafının hazır bulunduğu bir durumda tanığın

ifadesinin alınmadığı konusunda herhangi bir gerekçe sunmamışlardır. Benzer şekilde, misilleme korkusunun, mahkemeleri, tanığa gizlilik tanınmasının gerekçelerini incelemekten muaf tutmayacağı dikkate alındığında; kimliği gizlenen tanığın korkmak için objektif sebepleri bulunup bulunmadığının saptanmasını istediklerini gösteren herhangi bir unsur dava dosyasında yer almamaktadır. Bu nedenle, başvuruların tanığı sorgulayamamaları veya sorgulatamamaları için makul bir gerekçe bulunduğu söylenemez.

(b) *Başvuranların mahkûmiyetini haklı kılma konusunda ismi gizlenen tanığın verdiği ifadenin önemi* – Yerel mahkemeler, başvuruları yasadışı örgüte üyelikten dolayı mahkûm ederken bazı delilleri dikkate almışlardır. Gizli tanığın verdiği ifade, başvuruların mahkûmiyetinin dayandırıldığı tek delil olmamasına karşın, belirleyici olmuştur. Başvuranlar ve yasadışı örgüt arasında organik bağlantı bulunduğu yönündeki tespit, başvuruların örgüte ait oldukları hususunda temel olarak gizli tanığın ifadelerine dayanmıştır. Diğer deliller, başvuruların siyasi bir partinin bürolarını ziyaret etmeleri ve PKK'yı destekleyen gösterilere katılmalarına odaklanmıştır. Bu deliller ise başvuruların söz konusu örgüte üye oldukları konusunda belirleyicilik teşkil etmemiştir. Bu nedenle Ağır Ceza Mahkemesinin kararını dayandırdığı diğer delillerin yetersiz olduğu dikkate alındığında; gizli tanığın verdiği ifadenin, başvuruların yasadışı örgüte üye olmaktan dolayı suçlu bulunması hususunda belirleyici bir rol oynadığı inkâr edilemez bir gerçektir.

(c) *Savunma tarafının yaşadıkları zorlukların dengelenmesi için yeterli usuli güvence bulunup bulunmadığı hakkında* – Gizli tanığın ifadesini alan hakim, tanığın kimliğini bilmektedir ve Ağır Ceza Mahkemesine bilgi sunmak amacıyla bu tanığın ifadesinin güvenilirliğini ve inandırıcılığını doğrulamış olduğu görülmektedir.

Bu nedenle, ilgili tanığın Ağır Ceza Mahkemesi önüne çıkarılmaması nedeniyle, Ağır Ceza Mahkemesi, bu tanığın ifadesinin güvenilirliğini ve inandırıcılığını doğrudan değerlendirme olanağına sahip olamamıştır. Gizli tanık olduğunu iddia eden bir kişinin duruşmada ortaya çıkmasından ve ifadesinin güvenilirliği konusunda şüphe uyandıran bir mektup göndermesinden sonra bile; Ağır Ceza Mahkemesi, bu kişinin gerçekte gizli tanık olup olmadığını ve ifade verme konusunda gönüllü olup olmadığını teyit etme girişiminde bulunmamıştır.

Ayrıca başvurular ve avukatlarına, yargılamaların herhangi bir aşamasında, gizli tanıkları sorgulama ve tanığın güvenilirliği konusunda kuşku duyma olanağı tanınmamıştır. Oysaki, tanığın gizliliğinin korunması konusundaki meşru menfaat göz önünde bulundurularak da bu olanak sağlanabilirdi. Ses veya görüntü bağlantısıyla, sanıkların tanığa soru sormalarına olanak verilecek şekilde, duruşma salonundan uzak bir odada söz konusu tanığın ifadesi alınabilirdi. Ancak Ağır Ceza Mahkemesi, iç hukuk kapsamında öngörülen bu usulü izlememiş ve bu hususta da herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Son olarak, yerel mahkemelerin kararlarında sundukları gerekçelerde, gizli tanığın korunması

amacına hizmet etmek için daha az kısıtlayıcı tedbirlerin yeterli olup olmadığını tespit etmek istedikleri de anlaşılmamaktadır.

Ağır Ceza Mahkemesindeki duruşma sırasında, gizli tanığın ifadesinin okunduğu ve böylelikle, ilgili kişilerin bu ifadeler hakkında yorumda bulunma olanağına sahip oldukları doğrudur. Ancak bu seçenek, çapraz sorgu yöntemiyle başvuranın güvenilirliği ve inandırıcılığı hususunda itirazda bulunmak amacıyla, tanığın duruşmada yer alması ve doğrudan sorgulanması yönündeki uygulamanın yerine geçebilecek makul bir uygulama değildir.

Bu nedenle, mevcut davada ilgili makamlar önünde izlenen usulün, başvuranlara, savunma tarafının yaşadıkları zorlukların dengelenmesi amacıyla güvence sunduğu söylenemez.

Sonuç olarak, yargılamalarının tamamına ilişkin olarak adillik bakımından değerlendirme yapıldığında; başvuranların savunma haklarının, adil yargılanma ilkesinin getirdiği gerekliliklere uygun olmayan bir şekilde kısıtlandığı anlaşılmaktadır.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Madde 41: Manevi tazminata ilişkin olarak başvuranların her birine 2.000 avro; maddi tazminat talebi ise reddedilmiştir.

(Bk. *Al Khavaja ve Tabery / Birleşik Krallık* [BD], 26766/05 ve 22228/06, 15 Aralık 2011, 147 sayılı Bilgi Notu; ayrıca bk. *Hulki Güneş / Türkiye*, 28490/95, 19 Haziran 2003, 54 sayılı Bilgi Notu).

Madde 6 § 1 (disiplin)

Mahkemeye erişim

Okulda çalışan öğretmenlere yönelik olarak uygulanan disiplin cezasına karşı temyiz olanağının bulunmaması: *tebliğ edildi*

Karakaş ve Deniz / Türkiye – 29426/09 ve
34262/09
[II. Bölüm]

Birinci ve ikinci başvuranlar, bir Devlet okulunda öğretmenlerdir. Çeşitli olaylara ilişkin olarak gerçekleştirilen disiplin soruşturmalarının ardından, başvuranlar kınama cezası almışlardır. Alınan tedbirin yeniden değerlendirilmesi yönündeki talepleri ise reddedilmiştir.

Başvuranlar olayların gerçekleştiği sırada, kendilerine yönelik olarak kınama cezası şeklinde uygulanan disiplin yaptırımına karşı itirazda bulunamamalarından dolayı şikâyetçidirler. Bu hususta mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedirler.

Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamında *tebliğ edilmiştir*.

Madde 6 § 2

Masumiyet karinesi

Yargılamaların yenilenmesinin ardından “sanık/hükümlü” ifadesinin kullanılması ve yargılamaların yenilenmesinin ardından başvuranların cezai hükmüne atıf yapılması: *ihlal*

Dicle ve Sadak / Türkiye – 48621/07
16.06.2015 tarihli karar [II. Bölüm]

Olaylar – Başvuranlar ilgili tarihte Türkiye Büyük Millet Meclisinde milletvekili ve Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan DEP (Demokrasi Partisi) isimli siyasi partiye üyeydiler. 1994 yılının Aralık ayında Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından yasadışı örgüte üyelikten dolayı 15 yıl hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvuranların ve diğer iki kişinin gerçekleştirmiş oldukları başvuru sonucunda, 17 Temmuz 2001 tarihli *Sadak ve Diğerleri / Türkiye* kararında, Devlet Güvenlik Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle Sözleşme'nin 6 § 1 maddesinin ve başvuranlar hakkındaki suçlamaların yeniden sınıflandırılması konusunda başvuranların zamanında bilgilendirilmemeleri ve başvuranlar aleyhine tanıklık edenleri sorgulayamamaları ve sorgulatamamaları nedeniyle 6 § 1 maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 6 § 3 (a), (b) ve (d) maddelerinin ihlal edildiğini tespit etmiştir.

Şubat 2003'te bazı kanunları değiştiren bir kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanun Mahkeme tarafından ihlal tespit edilmesinin ardından ceza yargılamalarının yenilenmesini öngörmektedir. Başvuranlar davalarına ilişkin Mahkeme kararına dayanarak, yargılamaların yenilenmesini talep etmişlerdir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi başvuranların davasının yeniden açılması gerektiğine karar vermesinin ardından, Nisan 2004'te 8 Aralık 1994 tarihli kararını yinelemiştir. Mahkeme gerekçesinde, başvuranlara atıfta bulunurken "sanık/hükümlü" ifadesini kullanmıştır. Başvuranlar Haziran 2004'te bu karara karşı

temyiz başvurusunda bulunmuştur. Yargıtay aynı ay içerisinde, başvuranların serbest bırakılmasına karar vermiştir. Sonrasında Temmuz 2004'te, Mahkeme tarafından 17 Temmuz 2001 tarihli kararda tespit edilen ihlalin giderilmediğini tespit ederek Nisan 2004'te verilen kararı bozmuştur.

Dava, Ağır Ceza Mahkemesine havale edilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 2007 yılının Mart ayında, özellikle Yargıtay'ın, kararın yeniden değerlendirilmesi usulünün önceki karardan tamamen bağımsız olduğu yönündeki görüşünü göz önünde bulundurarak; başvuranların Aralık 1994 tarihli mahkûmiyet kararlarını onaylamıştır. Ancak başvuranlara verilen hapis cezasını yedi yıl altı aya indirmiştir. İlgili kararda ise başvuranları "sanık/hükümlü" şeklinde adlandırmıştır.

Bu sırada, başvuranlar 2007 yılının Haziran ayında, Temmuz 2007'de gerçekleştirilecek olan milletvekili seçimlerinde bağımsız aday olarak isimlerini kaydettirmişlerdir. Diğer belgeler arasında, Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından Aralık 1994'te verilen mahkûmiyet kararını ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından Mayıs 2007'de verilen, mahkum edilen ilk başvuranın cezasının infazının tamamlandığını gösteren bir belge alma talebini karara bağlamayı reddettiğini gösteren kararı sunmuşlardır.

Yüksek Seçim Kurulu Temmuz 2007 tarihli kararında, başvuranların mahkum edilmelerinin, milletvekili olarak seçilmelerini olanaksız hale getirdiği gerekçesiyle başvuranların adaylığını reddetmiştir.

Hukuki değerlendirme

Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi

(a) *Yalnızca “sanık” ifadesi yerine “sanık/hükümlü” ifadesinin kullanımı hakkında* – Yargıtay Temmuz 2004’te yargılamaların yenilenmesinin, başvurular hakkında gerçekleştirilen ilk yargılamalardan tamamen bağımsız bir usul olduğunu ifade etmiştir. Bütün usul kuralları, davanın yeni bir davaymış gibi uygulanmasını gerektirir ve iddianame başvurulara bildirilerek, yeni ifade alma işlemleri gerçekleştirilir.

Ağır Ceza Mahkemesi, yargılamanın yenilenmesinin, ilk yargılamalardan tamamen bağımsız olan yeni bir usul olduğunu ifade etmiştir. Bunu ifade etmiş olmasına karşın, deliller ve savunma tarafının ifadeleri ışığında başvuruların işledikleri suçlar hakkında henüz karara varmamış olmasına rağmen, başvuruları “sanık/hükümlü” şeklinde adlandırmaya devam etmiştir. Yargılamaların yenilenmesi bağlamında başvuruların işledikleri suç, Yargıtay’ın 9 Mart 2007 tarihli Ağır Ceza Mahkemesi kararını onadığı 27 Şubat 2008 tarihine kadar yasal olarak sabit bulunmamıştır.

Başvuruların suçlu olarak nitelendirilmesi ve yedi buçuk yıl hapis cezasına mahkûm edilmesi, suçlarının yasal olarak sabit bulunmasına kadar masum sayılma haklarını ortadan kaldıramaz.

Bu nedenle, yargılamaların yenilenmesi bağlamında, davaya ilişkin olarak esas bakımından herhangi bir karar verilmeksizin, mahkemeler tarafından başvuruların “sanık/hükümlü” ifadesiyle adlandırılması başvuruların masumiyet karinesinin ihlal edilmesine neden olmuştur.

(b) *Yargılamaların yenilenmesinin ardından başvuruların adli sicil kayıtlarında mahkûm*

edildiklerinin görünmesi hakkında - Mahkeme’nin kararında Sözleşme’nin bazı hükümlerinin ihlal edildiğini tespit etmesine karşın, ilk mahkûmiyet kararının adli sicil kaydında görüldüğü iddia edilmiştir. Mahkeme’nin ilgili kararı, yetkili yerel mahkemeleri, yürürlükteki kanun uyarınca başvuruların yargılamaların yenilenmesi talebini kabul etmeye sevk etmiştir.

Bu nedenle Yargıtay’a göre, yargılamaların yenilenmesi halinde, davanın ilk kez karara bağlanacakmış görülmesi gerekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yeni yargılamaların ilkinden bağımsız olduğu kanısına varmıştır.

Yargılamaların yenilenmesi bağlamında, başvuruların ilke olarak yalnızca karar verilmesi gereken suçları işlediklerinin varsayılması gerekirken, başvuruların suçlu olarak ifade edilmesi, Sözleşme’nin 6 § 2 maddesi tarafından güvence altına alınan masumiyet karinesi hakkı bakımından bir husus ortaya çıkarmıştır.

Sonuç olarak, Hükümetin başvuruların ilk mahkûmiyetinin adli sicil kayıtlarından silinmesinin yalnızca yeniden açılan davada mahkûm olmalarının ardından gerçekleştirilebileceği yönündeki görüşü sorun teşkil etmektedir. Bu durum, Yargıtay’ın gerekçesi ve Mahkemenin bu konulara ilişkin yerleşik içtihatlarına ters düşmektedir. Bu bağlamda, bir kişinin yalnızca ceza gerektiren bir suç işlediğinden şüphelenildiğinin ifade edilmesi ve nihai bir mahkûmiyet kararı olmaksızın, kişinin isnat edilen suçu işlediğinin açık bir şekilde duyurulması arasında temel bir farklılık bulunmaktadır. Mevcut davada önceki suçun adli sicil kaydında görünmesi, suçun işlendiğinin açık şekilde duyurulması anlamına gelmektedir.

Sonuç: ihlal (ikiye karşı dört oyla).

1 No.lu Protokolün 3. maddesi: Başvuranlardan her biri, Temmuz 2007 seçimlerinde bağımsız olarak adaylıklarını koymak amacıyla Yüksek Seçim Kuruluna başvuruda bulunmuşlardır. Kurul, başvuranların adli sicil kaydında Aralık 1994'te Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından mahkûm edildiklerinin görüldüğü ve bu nedenle yasal koşulları karşılamadıkları gerekçesiyle adaylıklarını reddetmiştir.

Bu nedenle, başvuranların 1 No.lu Protokolün 3. maddesi kapsamındaki seçimlerde aday olma haklarını kullanmalarına yönelik olarak bir müdahale olmuştur.

Bu nedenle yanıtlanması gereken soru, Ağır Ceza Mahkemesi'nin Mayıs 2007 tarihli kararında yer alan, Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından Aralık 1994'te başvuranlara uygulanan hapis cezasının tamamının infaz edilmediği konusundaki görüşlerinin kanunda yer alan koşulları karşılayıp karşılamadığıdır.

Mahkeme başvuranların şikâyetini, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi kapsamında geliştirdiği gerekçe ışığında incelemiştir. Mahkeme'nin ihlal kararının ardından yargılamalar yenilendiğinde, ortaya çıkan husus, ulusal hukukun etkilerinin öngörülebilirliği ile ilgilidir. Bu bağlamda, Yargıtay'ın Temmuz 2004 tarihli kararından, yargılamaların yenilenmesi halinde, yeni davanın ilkinden tamamen bağımsız şekilde görülmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Söz konusu dava, yerel mahkeme tarafından davayı ilk defa karara bağliyormuşçasına görülmesi gerekmektedir. Mahkeme, yargılamaların yenilenmesinin ardından, başvuranların adli sicil kaydında önceki

mahkûmiyet kararının görülmesinin, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi kapsamındaki masumiyet karinesi hakkının ihlal edilmesine neden olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme bu nedenle, ilk olarak Ağır Ceza Mahkemesi'nin söz konusu yasal hükümleri uygulaması ve Yargıtay'ın Temmuz 2004 tarihli kararında AİHM'in verdiği ihlal kararının ardından yargılamaların yenilenmesinin sonuçlarına ilişkin olarak yorumda bulunmasının; ikinci olarak ise, başvuranların adli sicil kaydında görünen mahkûmiyet kararının, Mahkeme içtihatları anlamında kanunun öngörülebilirliği kriterini karşılamadığı kanısındadır. Bu nedenle müdahale kanunla öngörülmemiştir. Bu nedenle, söz konusu müdahalenin meşru bir hedef izleyip izlemediğinin veya bu hedefle orantılı olup olmadığının tespit edilmesi gerekli değildir.

Bu nedenle, ilgili tarihte yürürlükte olan şikâyet konusu ulusal mevzuatın mevcut davada uygulanma yöntemi, başvuranların 1 No.lu Protokolün 3. maddesi kapsamındaki seçimlerde adaylığını koyma haklarını kısıtlamış ve hakkın özüne zarar vermiştir.

Sonuç: ihlal (ikiye karşı beş oyla).

Madde 41: başvuranların her birine manevi tazminata ilişkin olarak 6000 avro.

(bk. *Sadak ve Diğerleri / Türkiye* (no. 1), 29990/96 vd., 17 Temmuz 2001, [32 sayılı Bilgi Notu](#)).

Madde 6 § 3 (c)

Avukatlık yardımı yoluyla savunma

Kamu güvenliğine yönelik olarak ciddi ve acil bir tehdit bulunması sebebiyle polis

sorgusu sırasında avukata erişimin gecikmesi: *Büyük Daireye havale edilen dava*

İbrahim ve Diğerleri / Birleşik Krallık – 50541/08
16.12.2014 tarihli karar [IV. Bölüm]

İlk üç başvuran yakalanmış ve Temmuz 2005'te Londra'da gerçekleştirilen bombalı saldırıdan iki hafta sonra yine Londra'da toplu taşıma sisteminde bulunan patlayıcılarla ilgili olarak, polis memurlarının “güvenlik amaçlı ifade alma işlemini” gerçekleştirmeleri amacıyla dört saatten sekiz saate kadar başvuranlara avukatlık yardımı sağlanmamıştır. Dördüncü başvuran ilk olarak, tanık sıfatıyla polis memurlarına ifade vermiştir. Ancak sonrasında saldırılardan kısa bir süre sonra bombacıardan biriyle karşılaştığını söyleyerek kendisini suçlayıcı ifadeler vermeye başlamıştır. Polis memurları bu aşamada, dördüncü başvurunu yakalamamış, sessiz kalma hakkı ve avukata erişim hakkı konusunda bilgilendirmemiş, tanık olarak dinlemeye devam etmiş ve yazılı ifade almışlardır.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki başvurularında, polis tarafından sorgulanmaları sırasında avukata erişememeleri sebebiyle Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi kapsamında adil yargılanma haklarının ihlal edildiği konusunda şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme'nin bir Dairesi 16 Aralık 2014 tarihli kararında (bk. [180 sayılı bilgi notu](#)), bire karşı altı oyla, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Mahkeme özellikle, kamu güvenliğine olağanüstü biçimde ciddi veya mutlak bir tehlike söz konusu olduğunun ve bu tehdidin, dört başvuranın

avukatlara erişiminin geçici olarak ertelenmesini gerekçelendiren zorlayıcı sebepler doğurduğunun ikna edici bir biçimde ortaya konduğunu tespit etmiştir.

Dava 1 Haziran 2015 tarihinde başvuruların talebi üzerine Büyük Daire'ye havale edilmiştir.

Madde 6 § 3 (d)

Tanıkların sorgulanması

Sanığın herhangi bir soru sormadığı gizli tanığın ifadeleri temelinde, yasadışı örgüte üyelikten dolayı mahkûmiyet: *ihlal*

Balta ve Demir / Türkiye – 48628/12
23.06.2015 tarihli karar [II. Bölüm]

(bk. yukarıdaki [23. sayfada](#), madde 6 § 1 (ceza)).

MADDE 8

Özel hayata ve özel hayata saygı

Meskene saygı_____

Karabağ çatışması kapsamında yurtlarından çıkarılan Azeri vatandaşların evlerine dönmelerinin engellenmesi: *ihlal*

Chiragov ve Diğerleri / Ermenistan – 13216/05

16.6.2015 tarihli Karar [BD]

(Bkz., yukarıda Madde 1)

Karabağ çatışması kapsamında yurtlarından çıkarılan Ermeni vatandaşların evlerine ve yakınlarının mezarlarına erişmelerinin engellenmesi: *ihlal*

Sargsyan / Azerbaycan – 40167/06

16.6.2015 tarihli Karar [BD]

(Bkz., yukarıda Madde 1)

Özel hayata ve aile hayatına

saygı _____

Müebbet hapis cezası alan hükümlülerin

uzun süreli aile ziyaretlerinde

bulunmalarının yasaklanması: *iblal*

Khoroshenko / Rusya – 41418/04

30.6.2015 tarihli Karar [BD]

Olaylar – Başvuran, şu anda müebbet hapis cezası çekmektedir. Özel rejim ıslah kolonisinde geçirdiği ilk on yıl boyunca, katı rejime tabi tutulmuştur (ziyaretlerin sıklığı ve uzunduğunun kısıtlanması ve ziyaretçi sayısının sınırlandırılması ve söz konusu ziyaretler sırasında çeşitli gözetim tedbirleri alınması). Başvuranın, dış dünya ile mektup yoluyla iletişim kurmasına izin verilirken acil durumlar dışında telefon görüşmesi tamamen yasaklanmıştır.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 8: Başvuranın katı bir rejime tabi tutulduğu on yıllık hapis dairesi döneminde ziyaretlere ilişkin olarak alınan tedbirler, 8. madde kapsamında özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkına müdahale teşkil etmektedir.

Özel rejim ıslah kolonisi kapsamında başvuranın tabi tutulduğu katı rejim uyarınca çektiği hapis cezası açık, erişilebilir ve yeterli hukuki dayanağa sahiptir.

On yıl boyunca, başvuran, yazılı olarak dış dünya ile iletişim kurabilmiştir, ancak diğer bütün

iletişim yolları kısıtlamaya tabi tutulmuştur. Başvuran, acil durum dışında hiçbir telefon görüşmesi yapamamış, sadece her altı ayda bir olmak üzere dört saat boyunca iki yetişkin ziyaretçi ile görüşebilmiştir. Görüşmeler sırasında, başvuran ve yakınları arasında cam bir bölme bulunmuş ve bir cezaevi gardiyanı duyma mesafesinde beklemiştir.

Doğrudan kanunlarda öngörülen kısıtlamalar, başvurana, diğer bütün unsurlar gözetilmeksizin, yalnızca müebbet hapis cezası aldığı için uygulanmıştır. Söz konusu rejim, kötü davranış sergilendiğinde uzatılabilen ancak kısıtlanamayan mahiyete sahip on yıllık sabit bir dönem boyunca uygulanmıştır. Kısıtlamalar, aynı rejimin uygulandığı sabit bir dönemle birleştirilmiştir ve değiştirilemez.

Müebbet hapis cezası, Rusya’da oldukça ciddi ve tehlikeli hareketle sınırlandırılmıştır. Mevcut davada, yetkililer birçok kişisel ve kamusal çıkarı hassas bir şekilde dengelemişlerdir. Sözleşmeciler Devletler, cezalandırma kapsamında izlenen yollarda geniş bir takdir payı kullanmaktadırlar. Bu nedenle, ilke olarak, cezanın ağırlığının, en azından bir dereceye kadar, cezaevi rejimine tabi tutulabileceği göz ardı edilemez.

Avrupa’da hükümlülerin ziyaret haklarına ilişkin düzenlemelere göre, ulusal makamların, aile bağlarının kopmasını engelleme ve müebbet hapis cezası çeken hükümlülere mümkün olduğu kadar normal bir şekilde ve sıklıkta düzenlenen ziyaretlerle makul olarak iyi bir seviyede aileleriyle görüşme olanağı sağlama yükümlülükleri bulunmaktadır. Cezaevi ziyaretlerinin düzenlenmesine ilişkin uygulamalarda dikkate değer farklılıklar

bulunmasına rağmen, Sözleşmecî Devletlerde, müebbet hapis cezası çeken hükümlüler için her iki ayda bir kereden az olmayacak şekilde cezaevi ziyaretlerinin asgari düzeyde sıklığı düzenlenmiştir. Ayrıca, Sözleşmecî Devletlerin çoğunluğu hükümlüleri cezalarına dayanarak ayırmamaktadır ve ziyaretlerin genel olarak kabul gören azami sıklığı en az ayda bir kezdir. Bu kapsamda, Rusya Federasyonu, müebbet hapis cezası alan hükümlülerin cezaevi ziyaretlerini aşırı düşük sıklıkta ve söz konusu rejimde uzun dönemlerle birleştiren Avrupa Konseyi yargı sınırı içindeki tek devlettir.

Bu durum, bu kapsamda özel hayata ve aile hayatına müdahalenin izin verilen sınırlarının değerlendirilmesinde davalı Devlet'e verilen takdir sınırlarının daraltılmasıyla sonuçlanmıştır.

Rusya Anayasa Mahkemesi'nin Haziran 2005 tarihli kararının aksine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ilgili rejimin kısıtlamalara tabi olduğu ve böylece, müebbet hapis cezası çeken ortalama bir Rus hükümlüyle karşılaştırıldığının başvuranın durumunu kötüleştirdiği görüşündedir. Söz konusu kısıtlamalar, hapis cezası kavramında kaçınılmaz veya olağan olarak görülemezler.

Hükümet, ilgili kısıtlamaların “adaletin sağlanması, suçlunun ıslah edilmesi ve yeni suçların önlenmesi” amaçlarını taşıdığını belirtmiştir. Başvuranın, ilgili dönem boyunca sadece bir tane hücre arkadaşı olmuştur ve başvuran, diğer hükümlülerden ayrı bir şekilde müebbet hapis cezalarını çeken hükümlüler grubuna aittir. Mahkeme, başvuranın davasında, kısıtlamaların ağırlığı ve süresi konularında ve daha çok, on yıl boyunca başvurana sadece yılda

iki kısa ziyaret izni verildiği konusunda şaşkınlığını dile getirmektedir.

Mahkeme içtihadına göre, genel olarak, hükümlülerin özgürlük hakkı dışında Sözleşme uyarınca güvence altına alınmış bütün temel hak ve özgürlüklerinden faydalanmaya devam etmektedirler. Bu durum, kanunlara uygun olarak uygulanan tutuklamaların Sözleşme'nin 5. maddesinin kapsamına girdiği ve bir hükümlünün sadece mahkûmiyet kararının ardından tutuklanması nedeniyle Sözleşme'den doğan haklarını kaybetmediği hallerde geçerlidir.

Bu nedenle, ilgili Rus mevzuatında, hükümlünün ve yakınlarının veya aile üyelerinin çıkarları, Sözleşme'nin 8. maddesi, aile ziyaretlerine ilişkin diğer uluslararası hukuk belgeleri ve müebbet hapis cezası alan ve diğer hükümlüler arasında herhangi bir ayırım yapmaksızın bütün hükümlülerin “kabuledilebilir” veya “makul olarak iyi derecede” aileleriyle görüşmeleri kapsamında asgari bir standardı benimseyen uluslararası mahkemelerin uygulamaları uyarınca gerektiği gibi yeterince dikkate alınmamaktadır.

Anayasa Mahkemesinin kararına atıfta bulunarak, Hükümet, söz konusu kısıtlamaların suçlunun ıslah edilmesi amacını taşıdığını kabul etmiştir. Başvuranın tabi tutulduğu cezaevi rejimi, başvuranın reintegrasyonunu değil, daha ziyade başvuranı yalnızlaştırmayı hedeflemektedir. Ancak, Cezaların İnfazı Kanununda, müebbet hapis cezası çeken bir hükümlünün cezaevinde geçirdiği yirmi beş yılın sonunda şartlı salıverilme talebinde bulunabileceği öngörülmüştür. Başvuranın tabi tutulduğu rejimin katılığı nedeniyle, müebbet hapis cezası çeken hükümlüler aileleriyle iletişim kuramamaktadırlar

ve bu nedenle bu durum sosyal bütünleşme ve rehabilitasyonu teşvik etmek ve sağlamak yerine ciddi bir şekilde karmaşık hale getirmektedir. Bu durum, Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesinin bu kapsamdaki tavsiye kararlarına, Rusya’da 1973 yılından beri yürürlükte olan Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesinin 10 § 3 maddesine ve ayrıca birçok başka belgeye aykırıdır.

Bu nedenle, başvuranın sadece cezasının ağırlığına dayanarak bir süre boyunca ziyaret sayısının uzun oldukça azaltılması nedeniyle özel ve aile hayatına müdahale edilmesi, Hükümet’in izlediği hedeflere karşı orantısızdır. Bu tedbirin etkisi, uygulana uzun süre ve ziyaretler sırasında doğrudan fiziksel temasın yasaklanması, metal parmaklıklar veya cam bir bölme vasıtasıyla ayrılma, devamlı olarak bir cezaevi gardiyanının yanlarında beklemesi ve ziyaret eden yetişkin sayısına konulan sınır gibi uygulamalara ilişkin kurallar nedeniyle arttırılmıştır. Bu durum, özellikle, başvuranın iletişim kurması elzem olan zamanlarda çocuğuyla ve yaşlı ebeveynleriyle iletişim sağlamasını zorlaştırmıştır. Ek olarak, bazı yakınları ve geniş aile üyeleri bütün bu süreç boyunca cezaevinde başvuranı ziyaret edememişlerdir.

Başvuranın cezaevi ziyaretlerine getirilen Çeşitli uzun süreli ve ağır kısıtlamalarla birlikte orantılılık ilkesinin gereğince göz önüne alınması için ve cezaevi ziyaretlerine ilişkin rejimin uzun süreli hapis cezası alan hükümlülerin rehabilitasyonu ve entegrasyonu amacına aykırı olduğu düşünüldüğünde, söz konusu tedbir, başvuranın özel ve aile hayatının korunması

hakkı ve davalı Hükümet’in işaret ettiği hedeflere arasında adil bir denge kurulmasını sağlamamıştır.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Madde 41: Manevi tazminat olarak 6.000 avro ödenmesine karar verilmiştir.

(Bkz., ayrıca [Tutukluluk koşulları ve hükümlülere gösterilen muamele](#) başlıklı Tematik Bilgi Notu)

Bir çiftin taşıyıcı annelik anlaşması sonucunda yurtdışında doğan ve daha sonra söz konusu çiftle biyolojik bir bağ taşımadığı ortaya çıkan bir çocuğun başvuranlardan alınması: *dava, Büyük Daire’ye havale edilmiştir*

Paradiso ve Campanelli / İtalya – 25358/12

27.1.2015 tarihli Karar [III. Bölüm]

Başvuranlar, evli bir çifttir. 2006 yılında, başvuranlar, evlatlık edinme izni almışlardır. Tüp bebek tedavisi başarısız olan çift, ebeveyn olmak için taşıyıcı annelik anlaşması yapmaya karar vermişlerdir. Bu amaçla, Moskova’da bulunan yardımcı üreme teknikleri üzerinde çalışan bir klinikle iletişime geçmiş ve Rus bir şirketle taşıyıcı annelik anlaşması yapmışlardır. 2010 yılının Mayıs ayında başarılı bir tüp bebek denemesinin ardından, (üzerlerinde ikinci başvuranın spermlerinin kullanıldığı düşünülen) “başvuranlara ait” iki embriyo taşıyıcı annenin rahmine yerleştirilmiştir. 2011 yılının Şubat ayında bir bebek doğmuştur. Taşıyıcı anne, bebeğin, başvuranın oğlu olarak kayıtlara

geçmesine razı olduğuna dair yazılı beyanda bulunmuştur. Rusya kanunlarına göre, başvuranlar bebeğin ailesi olarak kaydedilmiştir. Yabancı Resmi Belgelerin Tasdiki Mecburiyetinin Kaldırılmasına Dair 5 Ekim 1961 tarihli Lahey Sözleşmesi hükümleri gereğince, taşıyıcı annelik anlaşmasından söz edilmeyen Rusya doğum belgesine tasdik şerhi konmuştur.

2011 yılının Mayıs ayında İtalyan yetkililerden doğum belgesini kayıtlara geçirmelerini talep eden başvuranlar hakkında, “medeni hale ilişkin gerçeğe aykırı beyan vermeleri” ve bu kadar küçük yaştaki çocuğun evlatlık edinilmesini reddeden evlat edinme iznine ve kanuna aykırı olarak çocuğu ülkeye getirerek evlat edinme mevzuatını ihlal etmeleri nedeniyle soruşturma başlatılmıştır. Aynı tarihte, Cumhuriyet savcısı, çocuğun terk edilmiş olduğu düşünüleceğinden, evlatlık edinilmesine izin verilmesi için yargılama işlemlerinin başlatılmasını talep etmiştir. 2011 yılının Ağustos ayında, mahkemenin talebi üzerine DNA testi gerçekleştirilmiştir. Başvuranların ibrazlarının aksine, ikinci başvuran ve çocuk arasında biyolojik bir bağ bulunamamıştır. 2011 yılının Ekim ayında, çocuk mahkemesi çocuğun başvuranlardan alınmasına karar vermiştir. Başvuranlar ve çocuk arasındaki anlaşma iptal edilmiştir. 2013 yılının Nisan ayında, mahkeme, Rus doğum belgesinin kaydedilmesinin reddedilmesinin yasalara uygun olduğuna ve çocuğun anne babasının bilinmediğine işaret ederek ve ona yeni bir isim vererek, yeni bir doğum belgesinin düzenlenmesine karar vermiştir. Çocuğun evlatlık edinilmesine ilişkin yargılama işlemleri hala derdest durumdadır. Yerel mahkeme,

başvuranların söz konusu yargılama işlemlerine katılma haklarının olmadığına hükmetmiştir.

27 Ocak 2015 tarihli kararda (bkz., 181 sayılı Bilgi Notu), Mahkeme'nin bir Dairesi, çocuğun başvuranlardan alınmasının, Sözleşme'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir. Mahkeme, başvuranların çocuğu büyütmeyeceklerine ve iki yıldır kanuni varlığı olmadığından çocuğun çıkarlarını yeterince dikkate alamayacaklarına hükmetmiştir.

1 Haziran 2015 tarihinde, dava, Hükümet'in talebi üzerine Büyük Daire'ye havale edilmiştir.

Özel hayata saygı hakkı_____

Sağlık çalışanlarının evde doğum yapılmasına yardımcı olmasına izin vermeyen mevzuat: dava, Büyük Daire'ye havale edilmiştir.

Dubská ve Krejzová / Çek Cumhuriyeti

- 28859/11 ve 28473/12

11.12.2014 tarihli Karar [V. Bölüm]

Başvuranlar, evde doğum yapmak istemişlerdir, ancak Çek kanunları uyarınca, sağlık çalışanları evde doğum yapılmasına yardımcı olamamaktadırlar. Birinci başvuran, daha sonra, evde tek başına doğum yaparken, ikinci başvuran hastanede doğum yapmıştır. Anayasa Mahkemesi, birinci başvuranın şikayetini mevcut hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddetmiş, ancak ilgili Çek mevzuatının Sözleşme'nin 8. maddeye uygunluğu konusunda şüphelerini dile getirmiştir.

Avrupa Mahkemesi'ne yaptıkları başvuruda, başvuranlar, sağlık çalışanından yardım almak

istediklerinde hastanede doğum yaptıktan başka çareleri olmadığından Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiği konusunda şikayetçi olmuşlardır.

11 Aralık 2014 tarihli bir kararda (bkz., 180 sayılı Bilgi Notu), Mahkeme'nin bir Dairesi, bire karşı altı oyla, Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Özellikle, evde doğum yapılmasına ilişkin politikanın benimsenmesi ve uygulanması konusunda, yetkililerin kendilerine tanınan takdir yetkisini aşmadıklarına veya çakışan çıkarlar arasında gereğince adil bir denge kurmakta başarısız olmadıklarına hükmetmiştir.

Dava, 1 Haziran 2015 tarihinde, başvuruların talebi üzerine Büyük Daire'ye havale edilmiştir.

Baba olduğunu iddia eden kişinin DNA testi yapılmasını reddetmesine dayanarak babalık tespiti yapmak: kabuledilemez

Canonne / Fransa – 22037/13

2.6.2015 tarihli Karar [V. Bölüm]

Olaylar – Boşanmak üzere olan evli bir kadın, 1982 yılında, bir kız çocuğu dünyaya getirmiştir. Aynı zamanda, başvuranla aynı şirket grubunda çalışmaktadır. 1988 yılında, çocuğa babalık yapmayı kabul eden başka bir adamla evlenmiştir. Çift, 1997 yılında boşanmıştır. 2002 yılında, reşit olan çocuk, yasal olarak babalığının tespit edilmesini talep ederek başvurana karşı dava açmıştır. Mahkeme, DNA testi yapılmasına karar vermiş, ancak başvuran bu testi yaptırmayı reddetmiştir. Söz konusu reddi ve birçok kanıt değerlendirerek, mahkeme, başvuranın ilgili çocuğun babası olduğuna hükmetmiştir.

Avrupa Mahkemesi önünde, başvuran, özellikle, DNA testi yapılmasını reddetmesinden gerçek baba olduğu çıkarımının yapılmasının özel hayata saygı hakkını ihlal ettiği konusunda şikayetçi olmuştur.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 8: Sözleşme'nin 8. maddesi, başvuranın davasında iki şekilde uygulanabilir. İlk olarak, ebeveyn-çocuk ilişkisinin hem tanınması ve hem de arka plana konulması ebeveynliği konu olan erkeğin veya kadının kimliğini doğrudan etkilemektedir. İkinci olarak, uzman kanıtı için yerel mahkemelerin kanıtı alınması kararı fiziksel bütünlüğe müdahale teşkil etmektedir ve bir kişinin genetik bilgileri kimliğinin bir parçasıdır. Sonuç olarak, yerel mahkemelerin başvuranın genetik test yaptırmayı reddetmesine dayanarak ebeveyn-çocuk ilişkisini tanıması, başvuranın özel hayatına müdahale teşkil etmektedir. Söz konusu müdahale, kanunlara uygundur ve çocuğun, sadece ebeveynini bilme hakkını değil aynı zamanda ebeveyn-çocuk ilişkisinin yasal olarak tanınması hakkını kapsayan özel hayata saygı hakkını tam olarak kullanmasını güvence altına almayı hedeflemiştir.

Birçok önceki davada², Mahkeme, 8. maddede çocuklar için güvence altına alınan hakların, yerel mahkemelerin baba olduğu iddia edilen başvuranın DNA testi yapılmasını reddetmesi nedeniyle sekteye uğramasını engelleyememeleri nedeniyle ihlal edildiğine karar vermiştir. Yerel mahkemelerin mevcut davadaki bulguları içtihadı uygundur.

² *Mikulic / Hırvatistan*, 53176/99, 7 Şubat 2002, 39 sayılı Bilgi Notu; ve *Ebru ve Tayfun Engin Çolak / Türkiye*, 60176/00, 30 Mayıs 2006.

Mevcut davada, başvuranın babası olduğunu tespit ettirmeye teşebbüs eden kişi, ulusal düzeyde dava açtığında bir yetişkindi. Ancak, mahkeme çocuğun çıkarlarının tehlikede olmadığına karar vermesine rağmen, bu durum onun Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca ebeveynlerinin kim olduğunu bilme ve bu durumun tanınması hakkını hükümsüz kılmamaktadır. Söz konusu hak, zaman içinde ortadan kalkmamaktadır.

Ayrıca, ebeveyn-çocuk ilişkisinin kurulmasında, yerel mahkemeler, sadece başvuranın genetik test yaptırmayı reddetmesine dayanmamışlardır. Tarafların her birinin yazılı görüşleri ve ifadelerine ek olarak, mahkemeler, belgeleri ve tanık ifadelerini dikkate almışlardır. Söz konusu ret, diğer kanıtların ışığında halihazırda kısmen varılan sunucu onaylayan sadece ek bir kanıt parçasıdır. Yerel mahkemeler, karar verirken, kendilerine tanınan geniş takdir yetkisini aşmamışlardır.

Sonuç: kabuledilemez (açıkça dayanaktan yoksun).

(Bkz., ayrıca, “Kökenlerini Bilme Hakkı” alt başlıklı [Çocuk Hakları](#) temalı Tematik Bilgi Notu)

MADDE 10

İfade özgürlüğü

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusunun portresine işaret ederek, küçük bir grup içinde, “kelle” kelimesinin kullanılması nedeniyle mahkûmiyet cezasının verilmesi:
ihlal

Özgelebi / Türkiye – 34823/05

23.6.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

Olaylar – Deniz Kurmay Binbaşı olan başvuran, askeri mahkeme önünde, Atatürk'ün hatrasına hakaret suçuyla itham edilmiştir. Başvuran, 1997 yılının Kasım ayında bir astsubaya Atatürk'ün portresini işaret ederek “kelle” kelimesini kullandığı gerekçesiyle suçlanmıştır.

Askeri mahkeme, 1998 yılının Haziran ayında, başvurunu bir yıl hapis cezasına mahkum etmiş ve kararın açıklanmasının geri bırakılmasını reddetmiştir. Mahkeme, “kelle” kelimesinin genellikle başa işaret ettiğini, ancak hayvan başına işaret eden argo bir anlama sahip olabileceğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuranın Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusunun hatrasına hakaret etme niyetiyle kasten kullandığı “kelle” kelimesi yerine “baş” veya “büst” kelimesinin kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Uzun yargılama işlemleri sırasında, askeri mahkeme yargı yetkisinin olmadığına hükmederek davayı ceza mahkemelerine göndermiştir. Ceza mahkemesi, 2013 yılının Ağustos ayında Yargıtay kararını desteklemiş; 1 yıl süreli hapis cezasının para cezasına çevrilmesini uygun bulmuş ve para cezasının infaz edilmesini üç yıl ertelemeye karar vermiştir.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 10: Başvuranın Türkiye Cumhuriyeti kurucusunun portresine işaret ederek “kelle” kelimesini kullanması nedeniyle yerel mahkemeler tarafından hapis cezasına mahkum edilmesi, başvuranın ifade özgürlüğü hakkını kullanmasına müdahale teşkil etmektedir. Söz konusu müdahale, Atatürk'e hakaretin suç olduğu kanunda öngörülmüştür.

Başvurana verilen mahkumiyet cezası, diğerlerinin ününü ve haklarını korumayı amaçlamıştır.

Atatürk, modern Türkiye’de sembolik bir figürdür ve Türkiye Büyük Millet Meclisi, Atatürk’ün anısına hakaret teşkil eden ve Türk toplumunun hislerini yaralayan belirli davranışları suç kabul etmiştir.

Mevcut davada, “kelle” kelimesinin Türkçede aşağılayıcı bir çağrışımı olmasına rağmen, yerel mahkemeler, mevcut davanın koşullarında, söz konusu kelimenin ne şekilde Atatürk’ün hatırasına hakaret teşkil ettiğini belirlememişlerdir. Gerçekte, davadan feragat etmeden önce, askeri mahkeme, başvurana ilişkin olarak verdiği Haziran 1998 tarihli mahkumiyet kararını, benzer bir sonuca ulaşan ceza mahkemelerinin kullanmadıkları gerekçelere dayandırmıştır. Söz konusu mahkemeler, ihtilafı kelimenin hangi bağlamda söylendiğine ilişkin herhangi bir inceleme yapmamışlardır. Özellikle, mahkemeler, başvuranın bu sözleri kapalı bir alanda belirli kişiler önünde sarf ettiğini dikkate almamışlardır. Bu nedenle, başvuranın konuştuğu astsubay ve olay sırasında orada bulunan diğer üç asker dışında, başvuranın sözlerini kimse duymamıştır. Ek olarak, başvuranın bu sözleri halk içinde dile getirmeyi istediğine dair herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. Bu nedenle, ihtilafı sözlerin dile getirildiği koşulların oldukça sınırlı bir etkisi olmuştur ve bu sözlerin Atatürk’ün ününe herhangi ciddi bir saldırı niteliği taşıdığı düşünülemez. Cezanın mahiyetine ve ağırlığına ilişkin olarak, birçok usulü gelişmenin yaşandığı ve neredeyse on altı yıl süren uzun yargılamaların

sonunda, başvuran, suçlu bulunmuş ve bir yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Daha sonra, bu ceza, para cezasına çevrilmiştir. Başvurana verilen cezaların hiçbirinin kesin olarak infaz edilmemesine rağmen, ayrıca başvuran iki kez hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Bu nedenle, başvuranın hapis cezasına mahkûm edilmesi, alternatif bir tedbire çevrilip ertelenmesine rağmen, Sözleşme’nin 10. maddesi uyarınca, izlenen amaca karşı orantısız bir yaptırım teşkil etmektedir.

Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, yerel mahkemelerin ihtilaf konusu müdahaleyi gerekçelendirmek için dayandıkları gerekçelerin yeterli olmadıklarına ve izlenen meşru amaca karşı orantısız olduklarına karar verilmiştir. Başvuranın hakaret nedeniyle mahkumiyetine karar verilmesi “demokratik bir toplumda gerekli” değildir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle).

Madde 41: Tazminat talebi, süre sınırı dışında yapılmıştır.

Avukatın bir hâkime hakaret ettiği mektubu aynı mahkemede görevli birçok hâkime göndermesi nedeniyle mahkûmiyet cezası verilmesi: ihlal yok

Peruzzi / İtalya – 39294/09

30.6.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

Olaylar – 2001 yılında avukat olan başvuran, Yüksek Yargı Konseyi’ne Lucca Bölge Mahkemesinde görevli Hâkim X’in tavırlarından şikâyetçi olduğunu bildiren bir mektup göndermiştir. Daha sonra, başvuran, ilk mektubunun içeriğini Hâkim X’in adını

zikretmeyerek tekrarlayarak, birçok hâkime göndermiştir. Söz konusu mektubun ilk bölümünde, söz konusu hâkimin miras davası kapsamında aldığı kararların detayları ile ilgilidir. İkinci bölümde ise, “kötü niyetle veya ihmalkârlıkla veya sadakat eksikliği nedeniyle kasten hata yapmak” dâhil olmak üzere başvuranın kabul edilemez olarak nitelendirdiği davranışlar hakkındadır. Hâkim X, hataları “kasten” yapmıştır; bu söz konusu hâkimin onuruna karşı ciddi hakaret teşkil etmektedir. Bölge Mahkemesine göre, Hâkim X’in mektuptaki suçlamaların hedefi olduğundan şüphe yoktur. Başvuran, itiraz etmiştir. 2007 yılında, Temyiz Mahkemesi, başvurana 400 avro para cezası vermiştir. Ayrıca, başvuranın, manevi tazminat olarak Hâkim X’e 15.000 avro ödenmesine karar verilmiştir. 2008 yılında, Yüksek Mahkeme başvuranın itirazını reddetmiştir.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 10: Mevcut davadaki mesele, *Morice / Fransa* ([BD], 29369/10, 23 Nisan 2015, 184 sayılı Bilgi Notu) mahkeme dışında bir avukatın dile getirdiği sözlerine ilişkindir.

Mahkeme, başvuranın mektubunda belirttiği eleştirilerinin Hâkim X’e değil, genel olarak İtalyan hukuk sistemine ilişkin olduğu iddiasını kabul edemez. Söz konusu mektupta, başvuranın Yüksek Yargı Konseyi’ne gönderdiği Hâkim X’i şikâyet eden ve başvurana göre Hâkim X’in adil olmayan kararlar verdiğini ileri sürdüğü ilk mektuptan alınmış paragraflar içermektedir. Mektubun ikinci kısmında, hâkimler için kabul edilemez davranışlara ilişkin “genel değerlendirmeler” ele alınmış olmasına rağmen,

mektubun ilk bölümünde miras davasında aldığı kararların detayları yer aldığı için Hâkim X’in davranışının bir eleştirisi olarak yorumlanabilir.

Bu nedenle Mahkeme, Hâkim X’e ilişkin şikâyetlerin demokratik bir toplumda izin verilen eleştiri sınırlarını aşıp aşmadığını tespit etmiştir. Başvuranın hâkime ilişkin ilk eleştirisi (hâkimin adil olmayan ve keyfi kararlar vermesi), Mahkeme içtihadına göre, doğruluğu ispatlanması mümkün olmayan değer yargılarından oluştuğundan, aşırı eleştiri teşkil etmemektedir. Başvuranın ilgili miras davasının taraflarından birini temsil ettiği düşünüldüğünde, söz konusu eleştirinin fiili dayanağı bulunmaktadır. Ancak, hâkimin “önyargılı” olduğu ve “kötü niyetle veya ihmalkârlıkla veya sadakat eksikliği nedeniyle kasten hata” yaptığına ilişkin ikinci eleştiride, Hâkim X’in hâkim olarak etik yükümlülüklerini göz ardı ettiği ve hatta cezai bir suç işlediği ima edilmektedir (bir hakimin yanlış olduğunu bildiği bir kararı vermesi, resmi yetkisini kötüye kullanma olarak nitelendirilir). Her halükarda, söz konusu mektupta, Hâkim X’in yargı faaliyetlerini yerine getirmek için bağımsızlık, tarafsızlık ve nesnellik özelliklerinden yoksun olduğu belirtilmiştir. Başvuran, hiçbir aşamada Hâkim X’i suçladığı davranışların gerçekliğini kanıtlamaya çalışmamıştır ve şikâyetçi olduğu kararlarda herhangi bir kötü niyet unsuruna işaret eden kanıt ortaya koymamıştır. Mahkeme’ye göre, Hâkim X’in hatalı davrandığı iddiaları sadece hâkimin başvuranın müvekkillerinin çıkarları doğrultusunda karar vermeyi reddetmesine dayanmaktadır. Ayrıca, başvuran, Yüksek Yargı Konseyi önünde Hâkim X’e karşı açtığı davanın sonucunu beklemeden mektubu yollamıştır.

Başvuran eleştirilerini, mahkemeler önünde görülen miras davası kapsamında veya bir duruşma sırasında dile getirmemiştir. Bu durum, davayı *Nikula v. Finlandiya* (31611/96, 21 Mart 2002, 40 sayılı Bilgi Notu) davasından ayırmaktadır. Mektup, yargılama işlemlerindeki aşamaların ilgisiz olarak Lucca Bölge Mahkemesinde görevli birçok hâkime ve Hâkim X'e gönderilmiştir. Bu durum, Hâkim X'in ününü ve mesleki imajını zedelemiştir.

Son olarak, başvurana verilen ceza itiraz üzerine, 400 avro para cezasına çevrilmiş ve bu para cezası da daha sonra iptal edilmiştir. Benzer olarak, Hâkim X'e ödenmesine karar verilen tazminatın (15.000 avro) aşırı olduğu düşünülemez. Başvuranın mektupta sarf ettiği hakaretler için aldığı ceza ve para cezası bu nedenle, izlenilen meşru amaca (diğerlerinin ününü korumak ve yargının yetkilerini ve tarafsızlığını korumak) karşı orantısız değildir. İtalyan mahkemeleri tarafından gösterilen nedenler, söz konusu tedbirleri gerekçelendirmek için ilgili ve yeterlidir.

Sonuç: ihlal yok (ikiye karşı beş oyla)

Bilgi yayma özgürlüğü

İsimsiz üçüncü taraflarca sitede hakaret nitelikli yorumlar yapıldığı gerekçesiyle internet haber portalına karşı tazminat ödenmesi kararı: *ihlal yok*

Delfi AS / Estonya – 64569/09

16.6.2015 tarihli Karar [BD]

Olaylar - Başvuran şirket, Estonya'nın en büyük internet portallarından birinin sahibidir. 2006 yılında, bir feribot şirketine ilişkin olarak portalda

yayımlanan makalenin ardından, makalenin altına, feribot şirketinin sahibine karşı kişisel tehdit ve hakaret içeren yorumlar yapılmıştır. Başvuran şirkete karşı hakaret davası açılmıştır. Dava sonucunda, şirketin 320 avro tazminat ödemesine karar verilmiştir.

10 Ekim 2013 tarihli bir kararda (bkz., 167 sayılı Bilgi Notu), Mahkeme'nin bir Dairesi, oy birliğiyle, 10. maddenin ihlal edilmediğine karar vermişlerdir.

17 Şubat 2014 tarihinde, dava, başvuran şirketin talebi üzerine Büyük Daire'ye havale edilmiştir.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 10: Bu dava, Mahkeme, internette kullanıcıların ifadelerine ilişkin faaliyetlere ilişkin bir şikâyeti incelediği ilk davadır. İfade özgürlüğünün kullanılmasında internetin önemli faydalarını kabul ederek, Mahkeme, hakaret nitelikli veya diğer yasadışı konuşmalara ilişkin yükümlülüğün korunması gerektiği ve bu yükümlülüğün kişilik hakları ihlalleri için etkili bir hukuk yolu teşkil ettiğini hatırlatmaktadır. Ayrıca, Mahkeme, mevcut davada, ihtilafli yorumların nefret söylemi ve şiddete doğrudan teşvik oluşturmakta olduğunu, başvuran şirketin haber portalının ülkedeki en büyük internet araçlarından biri olduğunu ve yazılan yorumların tartışmalı niteliğine ilişkin olarak halkta endişe doğduğunu gözlemlemektedir. Bu nedenle, davaya ilişkin incelemenin kapsamı, daha önce yayımlanan içerikler hakkında kullanıcı yorumları ve açıkça yasadışı söylem türlerini kullanan bazı kullanıcılar için platform sağlamak gibi bir ekonomik amaç götüğlerinde 10 § 2 maddesi ışığında, internet haber portallarının “görevleri ve sorumluluklarının” değerlendirilmesiyle sınırlıdır.

Mahkeme, iç hukukta bulunan belgelerinde, bir internet haber portalını ekonomik bir hedefle kullanan medya yayımcısının, iç hukuk uyarınca, portalına açıkça yasadışı yorumlar yüklenmesinden ilke olarak sorumlu tutulabileceğini öngörülmesi konusunda tatmin olmuştur. Profesyonel bir yayımcı olarak, başvuran şirket, gerçekte, faaliyetlerine ilişkin risklere erişecek konumdadır ve bunların yasal sonuçlarını öngörebilmelidir. Bu nedenle, bu kapsamdaki müdahale, Sözleşme'nin 10. maddesinin anlamı çerçevesinde, “kanun tarafından öngörülmüştür”.

Başvuran şirketin bilgi yayma özgürlüğüne müdahalenin gerekliliği konusunda, Mahkeme, başvuran şirketin haber portalının profesyonel ve ticari mahiyetine ve yorumları yayınlayarak ekonomik bir çıkar gütmesine özel bir önem vermiştir. Ayrıca, haber portalında yayınlanan yorumları düzenlemek veya silmek için yalnızca başvuran şirketin teknik araçları bulunmaktadır. Bu koşullar altında, portalındaki makalelere ilişkin olarak yapılan yorumların yayınlanmasında başvuran şirketin katkısı, sadece pasif bir teknik bir servis sağlayıcısınınkinden fazladır.

Yorumların asıl sahiplerinin sorumluluklarının internet haber portalının sorumluluğuna karşı bir alternatif olup olamayacağı konusunda, Mahkeme, internette isimsiz olarak yorum yapma, önemli bir değer olmasına rağmen, başkalarının hak ve çıkarlarına karşı dengelenmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Bu sonuca vararak, Mahkeme, internet kullanıcılarının kimliklerini açıklamamaya ilişkin çıkarlarının farkındadır ancak ayrıca internette bilginin sınırsız olarak yayılmasının bazen

olumsuz etkiye sahip olabileceğine işaret etmiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, Avrupa Birliği Adalet Divanının kişilerin temel haklarının ilke olarak arama motoru operatörünün ekonomik çıkarlarının ve diğer internet kullanıcılarının çıkarlarının üzerinde olduğuna hükmettiği bir karara atıfta bulunmuştur.³ Ayrıca, sağlayıcılar bazen isminin kamuya karşı gizli kalmasını isteyen kullanıcıların kimliğini tespit edebilecek tek unsur olmasının yanında internet farklı gizlilik derecelerine izin vermektedir. Mevcut davada, yorum sahiplerinin kimliklerinin tespitine izin veren tedbirlerin belirsiz etkililiği, nefret söylemi mağdurunun yorumların sahiplerine karşı etkili bir şekilde tazminat davası açabilmesi için internet tarafından çeşitli araçların sağlanmayışı ile birlikte, yerel mahkemelerin, mağdurun başvuran şirkete veya yorumların sahiplerin karşı tazminat davası açma seçimine sahip oldukları görüşünü desteklemektedir.

Başvuran şirket tarafından portalında yasadışı yorum yapılmasını önlemek için alınan tedbirlere ilişkin olarak, büyük haber portallarının nefret söyleminin ve şiddeti teşvik eden söylemlerin yayılmalarını sınırlamak için etkili tedbir alma yükümlülükleri, “özel sansür” ile eş tutulamaz. Gerçekte, söz konusu söylemlerin olası mağdurlarının devamlı olarak interneti takip etme yetileri, büyük ticari internet haber portallarının yasadışı yorumları önlemelerinden veya kaldırmalarından daha sınırlıdır. Nefret söylemi ve şiddete teşvik eden söylemler içeren yorumlarla başa çıkmak için başvuran şirketin sitesinde ilgililerin hak ve çıkarlarını dengelemek

³ Birleştirilen davalar C-236/08 ile C-238/08, *Google France SARL ve Google Inc.*, 23 Mart 2010 tarihli Adalet Divanı kararı (büyük daire)

için uygun bir araç olan belirli mekanizmalar olmasına rağmen, yasadışı yorumlar sekiz hafta boyunca yayında kaldığı için davanın kendine has koşulları içinde bu mekanizmalar yetersiz kalmıştır.

Son olarak, başvuran şirkete verilen 320 avro para cezası yaptırımının, yerel mahkemelerce hükmedilen ihlale karşı orantısız olduğu düşünülemez. Ayrıca, yerel yargılamalar sonucunda başvuran şirketin iş modelini değiştirmek zorunda kaldığı görülmektedir. Yerel mahkemelerin başvuran şirkete sorumluluk yüklemeleri ilgili ve yeterli gerekçelere dayanmıştır ve ifade özgürlüğü hakkına orantısız bir sınırlama teşkil etmemektedir.

Sonuç: ihlal yok (ikiye karşı on beş oyla).

(Bkz., ayrıca, *Krone Verlag GmbH & Co. KG / Avusturya* (no. 4), 72331/01, 9 Kasım 2006; *K.U. / Finlandiya*, 2872/02, 2 Aralık 2008, 114 sayılı Bilgi Notu; *Abmet Yıldırım / Türkiye*, 3111/10, 18 Aralık 2012, 158 sayılı Bilgi Notu; ayrıca bkz., *Nefret Söylemi* başlıklı Tematik Bilgi Notu)

MADDE 11

Sendika kurmak ve sendikalara katılmak

Serbest çalışan bir çiftçi grubunun sendika olarak kaydedilmesinin reddedilmesi: *ihlal yok*

Manole ve "Romanian farmers direct" / Romanya –
46551/06

16.6.2015 tarihli Karar [III. Bölüm]

Olaylar – 2006 yılının Ocak ayında bir çiftçi olan birinci başvuran ve 48 kişi, gerçekleştirdikleri kurucu genel toplantıda, “Romanian Farmers Direct” isminde bir sendika kurmaya karar vermişlerdir. Birinci başvuran, sendika başkanı olarak seçilmiştir.

Daha sonra, birinci başvuran, tüzel kişilik kazanma amacıyla grubun sendika olarak kaydedilmesi için Bölge Mahkemesi’ne başvurmuştur. Statüsüne göre, sendikanın temel amacı, çiftçi veya çiftçilere taşımacılık dâhil olmak üzere hizmet sunan kişilerden oluşan üyelerinin çıkarlarını savunmaktır. Bölge Mahkemesi, yalnızca işçilerin ve kamu görevlilerinin sendika kurabilecekleri gerekçesiyle söz konusu başvuruyu kabuledilemez olarak nitelendirmiştir.

Hukuksal Değerlendirme – Madde 11: Başvuranların grubunun sendika olarak kaydedilmesinin reddedilmesi, sendika kurmak ve sendikalara katılmak hakkının kullanılmasına müdahale teşkil etmektedir. Erişilebilir ve öngörülebilir olan ve sadece işçilerin ve kamu görevlilerinin (serbest çalışan çiftçiler de bu kapsamdadır) sendika kurma izinlerinin olduğu belirtilen kanun tarafından söz konusu müdahale öngörülmüştür. Söz konusu müdahale, sendika ve diğer dernekler arasında ayrım gözeterek ekonomik ve sosyal düzeni güvence altına alma gibi meşru bir hedef gütmektedir.

Olaylar sırasında, serbest çalışan çiftçiler, sanayide veya ekonominin diğer sektörlerinde serbest çalışan diğer kişilerle aynı dernek haklarına sahip olmuşlardır. 1930 yılında Romanya tarafından onaylanan 11 No’lu Tarım İşçilerinin Dernek Kurma ve Birleşme Haklarına

Müteallik Sözleşme'ye (ILO) uygundur. Serbest çalışan çiftçiler olarak, sendika olarak yazılmak isteyen birinci başvuranın ve diğer kişilerin, sendikalara katılmak için diğer serbest çalışan kişilerle aynı izne sahip olmalarına rağmen, sendika kurma hakları bulunmamaktadır.

Kırsal istihdama ilişkin hassas sosyal ve siyasi meseleler ve bu kapsamda ulusal sistemler arasında önemli ölçüde uyumsuzluk dikkate alındığında, Sözleşmeciler Devletlere, serbest çalışan çiftçilerin dernek kurma özgürlüğü hakkını güvence altına alacak şekilde geniş bir takdir yetkisi verilmelidir. Ayrıca, mevcut mevzuat uyarınca çiftçilikle uğraşanların ve kooperatif üyelerinin sendika kurma ve sendikaya katılma hakları bulunmaktadır.

Ayrıca, 2012 yılında kabul edilen ve 2013 yılında yayımlanan ILO Sözleşme ve Tavsiye Kararlarının Uygulanması Uzmanlar Komitesinin Romanya'nın Dernek kurma özgürlüğüne ve örgütlenme hakkının korunmasına ilişkin 87 No'lu Sözleşmeyi uygulamasına ilişkin genel yorumlarının ışığında, Mahkeme, serbest çalışan çiftçilerin sendika kurma izinlerinin olmayışının Sözleşme'nin 11. maddesini ihlal ettiğine işaret eden yeterli dayanak bulamamıştır.

Şu an yürürlükte olan mevzuat gibi olaylar sırasında yürürlükte olan mevzuat, başvuranların profesyonel dernekler kurma haklarını hiçbir şekilde sınırlandırmamıştır. Ayrıca, Mahkeme, mevcut davada, ilgili kişilerin dernek kurması halinde, kamu mercilerine karşı üyelerinin ortak çıkarlarını savunmak için gerekli yetkilere sahip olduklarını gösteren hiçbir kanıt bulunmadığına işaret etmektedir.

İç hukuk uyarınca, çiftçilerin oluşturduğu örgütler, dernek kurmaya ihtiyaç duymaksızın, kamu makamlarına karşı üyelerinin çıkarlarını savunmaları için gerekli hakları sahiptirler. Ekonominin diğer sektörlerinde olduğu gibi tarımda, söz konusu dernek şekli, yalnızca işçiler ve kooperatif üyeleri için geçerlidir.

Özet olarak, başvuranların sendika olarak kaydolmalarının reddedilmesi, bu kapsamda ulusal makamların takdir yetkisinin dışında değildir ve bu nedenle orantısız değildir.

Sonuç: ihlal yok (oy birliğiyle).

(Bkz., Sendika hakları başlıklı Tematik Bilgi Notu)

MADDE 13

Etkili başvuru yolu _____

Karadağ çatışması kapsamında yerleri değiştirilen kişilerin evlerini ve mülklerini kaybetmeleri konusunda başvurabilecekleri etkili hukuk yolunun olmayışı: *ihlal*

Chiragov ve Diğerleri / Ermenistan – 13216/05

16.6.2015 tarihli Karar [BD]

(Bkz., yukarıda Madde 1)

Karadağ çatışması kapsamında yerleri değiştirilen kişilerin evlerini ve mülklerini kaybetmeleri konusunda başvurabilecekleri etkili hukuk yolunun olmayışı: *ihlal*

Sargsyan / Azerbaycan – 40167/06

16.6.2015 tarihli Karar [BD]

(Bkz., yukarıda Madde 1)

MADDE 14

Ayrımcılık (Madde 8)

KGB eski çalışanına haklarının geri verilmesinin daha önce Sözleşme'ye aykırı bulunan mevzuata dayanılarak reddedilmesi:
ihlal

Sidabras ve Diğerleri / Litvanya – 50421/08 ve
56213/08

23.6.2015 tarihli Karar [III. Bölüm]

Olaylar – Üç başvuran Litvanya'da KGB eski çalışanlardır. 1998 yılında yürürlüğe giren KGB Kanununun ardından (bu Kanunla KGB çalışanlarının on yıl süreyle özel sektörde belirli işleri yapmaları yasaklanmıştır), başvuruların görevlerine son verilmiş ve başvurular, kamu ve çeşitli özel sektör işlerine başvurmaktan men edilmişlerdir. Başvurular, daha sonra, yerel mahkemeler önünde dava açmışlar, ancak bu davayı kaybetmişlerdir. *Sidabras ve Dziautas / Litvanya* ve *Rainys ve Gasparavicius / Litvanya* davalarında verdiği kararlarda, Mahkeme, söz konusu yasağın Sözleşme'nin 8. maddesi ile birlikte 14. maddesini ihlal ettiğine hükmetmiştir. Bu kararların ardından, başvurular, KGB Kanunu değiştirilmediği için özel sektörde hala iş bulamadıklarını iddia ederek yeniden dava açmışlardır. Ancak, şikayetleri kabul edilmemiştir.

Hukuksal Değerlendirme – 8. madde ile birlikte 14. madde

(a) Kabul edilebilirlik – Davalı Hükümet, başvuruların şikayetinin temel olarak daha önce Mahkeme'nin incelediği meselelere ilişkin olduğundan kabul edilemez olarak nitelendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Ancak, Mahkeme, Mahkeme'nin yukarıda anılan kararlarının ardından, birinci ve ikinci başvurular (Sidabras ve Dziautas), keyfi ayrımcılık nedeniyle tazminat talebiyle Litvanya idare mahkemelerine başvurularda bulduklarını belirtmişlerdir. İdari mahkeme önünde görülen yargılama işlemlerinin ardından, Yüksek İdare Mahkemesi, insan hakları ulusal düzeyde savunulurken Sözleşme'ye ve Mahkeme içtihadına doğrudan dayanılabileceğini ve hukuk kuralları hiyerarşisinde Sözleşme'nin iç hukuka göre önceliği olduğunu tartışmasız bir şekilde kabul etmiştir. Üçüncü başvuran (Rainys), ayrıca, önceki işine ilişkin haklarının geri verilmesi için yeniden dava açmıştır. Ancak, üçüncü başvuranın işten çıkartılması Sözleşme'ye aykırı bulunsa da, KGB Kanununun yürürlükte olması nedeniyle üçüncü başvuran eski haklarını elde edememiştir.

Söz konusu Kanunun hala yürürlükte olduğu göz önüne alındığında, yukarıda atıfta bulunulan unsurlar ve en yüksek idari ve genel yargı mahkemelerinin vardıkları çelişkili sonuçlar, 8. madde ile birlikte 14. maddenin ihlaline yol açabilecek şekilde, KGB eski çalışanlarının Sözleşme'den doğan haklarına ilişkin olarak Sözleşme'nin 35 § 2 (b) maddesi kapsamında Mahkeme tarafından “ilgili yeni bilgi” olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin başvuruların davalarında Mahkeme kararlarının icrasını takip etmeye

başlamasına rağmen, henüz nihai karar verilmemiştir. Buna göre, şikayetler konu bakımından Sözleşme ve protokollerine uygundur.

(b) Davanın Esası

(i) *Birinci ve ikinci başvurular – Rainys ve Gasparavičius* davasında ortaya konan ilkeler uyarınca, Mahkeme, ilk iki başvuranın, Hükümet'ten 8. madde ile birlikte 14. maddenin ihlalinde ayrımcı bir tedbirin var olmadığını kanıtlamasının talep edilmesi ve ispat yükünün kaldırılması için KGB Kanununun kendilerinin özel sektörde işe girmesini engellediğini yeterince gösterip göstermediklerini belirlemelidir. Birinci başvuranın davasında, yerel mahkeme, 2004 tarihli Mahkeme kararının ardından, KGB Kanununda yer alan sınırlamalar nedeniyle özel sektörde iş bulamadığına ilişkin herhangi bir kanıt olmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca, birinci başvuran söz konusu kısıtlamalar nedeniyle kendisini kimin ve ne zaman işe almayı reddettiği konusunda belirli bir bilgi vermemiştir. Mahkeme önündeki belgeler dikkate alındığında, birinci başvuranın gerekçelendirilmiş nedenlerle veya birçok iş teklifini reddettiği için işe gitmediğine ilişkin yerel mahkeme hükmüyle çelişen hiçbir kanıt bulunmamaktadır. İkinci başvuran ise, 2006 yılından beri stajyer avukatlık yaptığını ve özel sektörde başka bir işe girmeye hiçbir zaman teşebbüs etmediğini kabul etmiştir. Bu nedenle, konumu nedeniyle ayrımcılığa uğramaya devam ettiği iddiasını destekleyememiştir. Yukarıdaki açıklamalar ışığında, ilk iki başvuran, davalarına ilişkin Mahkeme kararlarının ardından ayrımcılığa

maruz kaldıklarını makul bir şekilde gösterememişlerdir.

Sonuç: Birinci ve ikinci başvurulara ilişkin olarak ihlal bulunmadığına hükmedilmiştir (üç karşı dört oyla).

(ii) *Üçüncü başvuran – Yerel mahkemeler, birinci başvuranın işten çıkartılmasının Sözleşme'ye aykırı olduğunu kabul etmiştir.* Ancak, aynı zamanda, uygun bir açıklama sağlayarak eski haklarının iadesine hükmetmemişlerdir. Ayrıca, “KGB Kanunu hala yürürlükte olduğundan, üçüncü başvuranın haklarının geri verilmesinin mümkün olmadığını” açıkça belirtmişlerdir. Bu hüküm ve yerel mahkemelerin gerekçe göstermemeleri göz önüne alındığında, Devlet, yerel mahkemelerin KGB Kanununa atıfta bulunmaları, üçüncü başvuranın haklarının geri verilmesi talebinin reddedilmesinin yasal dayanağını oluşturan belirleyici bir unsur olmadığını kesin bir şekilde göstermemiştir.

Sonuç: Üçüncü başvurulara ilişkin olarak ihlal bulunduğuna hükmedilmiştir (oy birliğiyle).

Madde 41: Manevi tazminat olarak üçüncü başvurulara 6.000 avro verilmesine karar verilmiştir; maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

(Bkz., *Sidabras ve Džiantas / Litvanya*, 55480/00 ve 59330/00, 27 Temmuz 2004, [67 sayılı Bilgi Notu](#); ve *Rainys ve Gasparavičius / Litvanya*, 70665/01 ve 74345/01, 7 Nisan 2005; ayrıca bkz., *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) / İsviçre (no. 2)* [BD], 32772/02, 30 Haziran 2009, [120 sayılı Bilgi Notu](#))

Farklı makamlar önünde kayıtlı birlikteliğin ve resmi evliliğin kabulü: *tebliğ edilmiştir*

Dietz ve Suttasom / Avusturya – 31185/13

Hörmann ve Moser / Avusturya – 31176/13

[I. Bölüm]

İki homoseksüelden oluşan bir çift olan başvuranlar, resmi olarak evlenmek için Medeni Durum Ofisine başvuruda bulunmuşlardır. Evlenmelerine izin verilmediği takdirde, yalnızca Medeni Durum Ofisinde sonuçlanacak şekilde kayıtlı birliktelik için başvuru yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Medeni Kanun uyarınca, resmi evlilikler yalnızca iki farklı cinsiyet arasında yapılabildiğinden dolayı ilgili başvuru reddedilmiştir. Medeni Durum Ofisi, kayıtlı birliktelik başvurusunu da reddetmiş ve bu başvurunun ancak Bölge İdare Makamınca değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Başvuranlar, söz konusu karara karşı idari makamlar ve yerel mahkemeler önünde itiraz etmişler, ancak itirazları reddedilmiştir.

Başvuranlar, (aynı cinsiyete sahip çiftlerin başvurabildikleri) kayıtlı birliktelik talebinin Bölge İdare Makamlarınca değerlendirilirken, (sadece farklı cinsiyetlere sahip çiftlerin başvurabildikleri) resmi evlilik talebinin Medeni Durum ofisince değerlendirilmesi nedeniyle, 8. madde ile birlikte 14. madde uyarınca cinsel tercih kapsamında ayrımcılığa uğradıkları konusunda şikayetçi olmuşlardır.

Dava, 8. madde ile birlikte 14. madde uyarınca *tebliğ edilmiştir*.

MADDE 34

Duruşmaya katılma hakkı _____

Tamamen bağımlı olan hastanın adına ve yerine yakın akrabalarının duruşmaya katılma haklarının olmayışı

Lambert ve Diğerleri / Fransa – 46043/14

5.6.2015 tarihli Karar

(Bkz., yukarıda Madde 2)

MADDE 35

Madde 35 § 1

Etkin iç hukuk yolu – Rusya

353-FZ sayılı Kanunla getirilen yeni temyiz usulü, tüketilmesi gereken etkin bir hukuk yolu tesis etmiştir: *kabul edilemez*

Abramyan ve Yakubovskiyev / Rusya – 38951/13 ve
59611/13

12.5.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Bir tekne kullanıcıları kooperatifinin üyeleri olan başvuranlar hakkında, kayıkhaneye inşa ettikleri araziye yasadışı yollarla aldıkları iddiasıyla 2012 yılında bir belediye tarafından dava açılmıştır. İlk derece mahkemesi başvuranlar aleyhine karar vermiştir; ancak bu karar temyiz sürecinde bozulmuştur. Bununla birlikte, başvuranların lehine verilen karar yasal açıdan bağlayıcı olmasına rağmen, ulusal kanun uyarınca belediyenin Bölge Mahkemesi Başkanlığına temyiz başvurusunda bulunma hakkı bulunmaktaydı. Başvuranlar 2013 yılında iç hukukta gerçekleştirilen temyiz yargılamalarında davayı kaybetmişlerdir ve kayıkhaneleri davadan sonra yıkılmıştır. Başvuranlar, Avrupa

Mahkemesine yaptıkları başvurularında, kendi lehlerine yönelik verilen kesinleşmiş mahkeme kararının bozulmasının, yasal belirlilik ilkesini ve Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi ile 1. No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki haklarını ihlal ettiğini belirterek şikâyetçi olmuşlardır.

Hukuki değerlendirme – Madde 35 § 1: Hükümet, başvuruların kabul edilemez olarak beyan edilmesini, zira altı aylık süre geçtikten sonra başvuru yapıldığını ve başvuranların etkin bütün iç hukuk yollarını tüketmediklerini ileri sürmüştür. Mahkeme, başvuranların şikâyetlerinin kabul edilebilirliğine ilişkin değerlendirme yaparak, 2012 yılında iç hukuka getirilen yeni bir temyiz sürecini ilk defa inceleme fırsatı bulmuştur.

(a) *Temyiz Mahkemesi Başkanlığı nezdinde gerçekleştirilen denetleyici inceleme usulünün tüketilmesi gereken bir hukuk yolu olup olmadığı* – Mahkeme, başvuranlar tarafından Temyiz Mahkemesi Başkanlığına denetleyici inceleme başvurusu yapılmadığı iddiasıyla ilgili olarak, sadece temyiz başvurusu daha önce Temyiz Mahkemesi Hukuk Dairesi tarafından esas bakımından incelenen bir tarafın bu tür bir inceleme başvurusunda bulunabileceğini kaydetmiştir. Ancak, bu tür bir incelemenin gerçekleştirilmediği başvuranların davasına ilişkin koşullarda, denetleyici inceleme başvurusu, başvuranlara açık bir hukuk yolu olarak kabul edilemez. Hükümetin, başvuranların iç hukuk yollarını tüketmedikleri yönündeki iddiası bu nedenle reddedilmiştir.

(b) *353-FZ sayılı Kanunla getirilen yeni usulün, tüketilmesi gereken ve altı aylık süre sınırının hesaplanmasıyla ilgisi bulunan bir hukuk yolu olup olmadığı* – Başvuranlar başvurularını, temyiz

başvurularının Temyiz Mahkemesinin tek hâkimi tarafından reddedilmesinin ardından altı aydan daha uzun bir süre sonra, ret kararının Temyiz Mahkemesi Başkan Yardımcısı tarafından onanmasının ardından altı aydan daha az bir süre sonra yapmışlardır. Bu nedenle Mahkeme, altı aylık süre kuralı çerçevesinde, davada kesinleşmiş kararın ne zaman verildiğini tespit etmelidir.

Mahkeme, Rusya ile ilgili içtihadında, bölgesel düzeyde ikinci derece mahkemesi tarafından mülga ulusal kanun uyarınca verilen bir kararın, Sözleşme'nin 35. maddesi çerçevesinde kesinleşmiş ulusal bir karar olduğunu ve altı aylık süre sınırı hesaplamasının başlangıç noktası olduğunu tutarlı bir şekilde kaydetmiştir. Üst derece mahkemelere yapılan denetleyici inceleme başvurularının (diğer bir ifadeyle, bölge mahkemeleri başkanlıkları, Temyiz Mahkemesi Hukuk Dairesi ve Temyiz Mahkemesi Başkanlığına yapılan başvurular ve bu mahkemelerce denetleyici inceleme kapsamında alınan kararlar) söz konusu süre sınırının hesaplanmasıyla ilgisi bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, başvuranların davasındaki temyiz başvurusu, 2012 yılında getirilen yeni bir usul kapsamında incelenmiştir. Mahkeme, başvuranların şikâyetlerinin vaktinde sunulup sunulmadığının tespit edilmesi amacıyla, yeni usulün, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca başvuranlarca tüketilmesi gereken ve bu nedenle altı aylık süre sınırının hesaplanmasıyla ilgisi bulunan bir hukuk yolu olup olmadığını değerlendirmelidir.

Mahkeme, yeni temyiz usulünü çeşitli açılardan incelemiş ve söz konusu usulün artık olağanüstü

bir hukuk yolu olmadığını belirtmiştir. İlgili düzenlemeyle özellikle, temyiz usulü sadece iki dereceli yargılama sistemiyle sınırlanmış ve davaya yönelik incelemenin her bir aşaması için belirli bir süre sınırı öngörülerek önceki denetleyici inceleme sisteminin neden olduğu belirsizlik ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca, yeni temyiz usulü, taraflara, Sözleşme şikâyetlerinin esasını Temyiz Mahkemesi de dahil olmak üzere ulusal yetkililere sunma ve mağduriyetin giderilmesini sağlama imkanı sağlamıştır. Yeni usul bu nedenle olağan bir temyiz usulü olarak kabul edilmelidir. Dolayısıyla, Sözleşme haklarının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili bir başvuru yapmayı düşünen kişilerin, ilk olarak yeni usul kapsamında bulunan her iki temyiz başvurusunu da kullanmaları gerektiği noktası haklı bulunmuştur. İkincilik ilkesi doğrultusunda, söz konusu temyiz usulünün tüketilmesi gereken bir hukuk yolu olarak kabul edilmesi, artık potansiyel başvuranlara şikâyetlerini ilk olarak, Sözleşme'nin ihlal edildiği yönündeki iddiaya ilişkin bir şikâyeti hukuk davalarında değerlendirme ve Mahkeme tarafından inceleme gerçekleştirilmeden önce tazmin etme açısından yeterli imkanı bulunan en üst ulusal yargı organına sunma imkanı tanımıştır. Ancak, temyiz sisteminin bağlayıcı ve icra edilebilir kararların incelenmesi bakımından etkili bir şekilde işleyişi, yerel hukukta öngörülen süre sınırlarına mutlak bir şekilde riayet edilmesine ve –sadece teoride değil pratikte de mevcut olması gereken- Temyiz Mahkemesine etkili bir şekilde erişime bağlıdır.

Başvuranların Temyiz Mahkemesi Başkan Yardımcısına yönelttikleri şikâyetle ilgili olarak, söz konusu hukuk yolu, bir yetkilinin takdir yetkisine bağlı olan ve herhangi bir süre sınırına

tabi olmayan bir hukuk yolu olduğundan, başvuranların Sözleşme'nin 35. maddesi açısından tüketmeleri gerekmeyen olağanüstü bir hukuk yolu olarak kabul edilmelidir.

Dolayısıyla, başvuranların davasında ulusal düzeyde verilen nihai karar, -başvuranların Mahkemeye başvurularını sunmasından altı aydan daha uzun bir süre önce verilen- Temyiz Mahkemesi hâkiminin verdiği karardır. Bu nedenle, başvurular altı aylık süre sınırı dışında yapılmıştır ve 35. madde uyarınca reddedilmelidir.

Sonuç: Kabul edilemez (altı aylık süre sınırı dışında yapılan başvuru)

(Ayrıca bk. *Tumilovich / Rusya* (k.k.), 47033/99, 22 Haziran 1999, [7 Sayılı Bilgi Notu](#); *Denisov / Rusya* (k.k.), 33408/03, 6 Mayıs 2004, [64 Sayılı Bilgi Notu](#); *Martynets / Rusya* (k.k.), 29612/09, 5 Kasım 2009, [124 Sayılı Bilgi Notu](#))

MADDE 46

Kararın icrası – Genel tedbirler

Davalı Devletin, hakkında ıslah davası açılan çocukları herhangi bir adli karar olmaksızın alıkoyma uygulamasını durdurmaya yönelik yasama tedbirleri alması gerekmiştir

Grabowski / Polonya – 57722/12

30.06.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

(bk. yukarıda madde 5 § 1, sayfa 21)

SÖZLEŞME'YE EK 1 NO.LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ

Mal ve mülk

Mal ve mülk dokunulmazlığı

Pozitif yükümlülükler

Ermenistan'ın, Dağlık Karabağ çatışması bağlamında yerinden edilen Azerbaycan vatandaşlarının mülkiyet haklarını güvence altına almaya yönelik tedbirler almaması: *ihlal*

Chiragov ve Diğerleri / Ermenistan – 13216/05

16.06.2015 tarihli Karar [BD]

(bk. yukarıda madde 1, sayfa 9)

Azeybaycan'ın, Dağlık Karabağ çatışması bağlamında yerinden edilen Ermenistan vatandaşlarının mülkiyet haklarını güvence altına almaya yönelik tedbirler almaması: *ihlal*

Sargsyan / Azerbaycan – 40167/06

16.06.2015 tarihli Karar [BD]

(bk. madde 1, sayfa 12)

Mal ve mülk dokunulmazlığı

Yeni getirilen uygunluk kriterleri nedeniyle maluliyet yardımını kaybetme: *dava Büyük Daire'ye gönderilmiştir*

Bélané Nagy / Macaristan – 53080/13

10.02.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

2001 yılında, başvurana maluliyet maaşı bağlanmış, ancak başvuranın engellilik derecesinin, farklı bir yöntem kullanılarak daha az seviyede olduğuna ilişkin yeniden değerlendirme yapılarak maluliyet maaşı iptal edilmiştir. Başvuran, sonraki yıllarda tekrar muayene olmuş ve en sonunda gerekli engellilik düzeyinde

olduğu değerlendirilmiştir. Ancak, 2012 yılında yürürlüğe giren yeni mevzuatla sosyal güvenlik güvencesinin süresiyle ilgili ek uygunluk kriterleri getirilmiştir. Başvuran bu kriterleri karşılamamıştır. Sonuç olarak, maluliyet derecesi, yeni sistem kapsamında başvurana maluliyet ödeneği hakkı sağlasa da, başvuruları reddedilmiştir.

Mahkemenin bir Dairesi, 10 Şubat 2015 tarihli bir kararda (bk. 182 sayılı Bilgili Notu) üç oya karşılık dört oyla, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranın maluliyet yardımına erişim koşullarındaki köklü ve öngörülemez değişiklik nedeniyle, maluliyet bakımından tamamen yoksun bırakıldığını kaydetmiştir.

Dava, Hükümetin talebi üzerine, 1 Haziran 2015 tarihinde Büyük Daire'ye gönderilmiştir.

SÖZLEŞME'YE EK 1 NO.LU PROTOKOL'ÜN 3. MADDESİ

Seçimde aday olma

Milletvekili seçimlerinde bağımsız adaylık kaydının keyfi olarak reddedilmesi: *ihlal*

Tabirov / Azerbaycan – 31953/11

11.06.2015 tarihli Karar [I. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, 2010 yılının Kasım ayında gerçekleştirilen milletvekili seçimlerinde bağımsız aday olmak istemiştir. Başvuran, Seçim Yasasının gerektirdiği üzere, adaylığını desteklemek üzere 450 seçmenin imzasını toplamış ve Bölge Seçim Kuruluna iletmiştir. Kurul tarafından kurulan uzman çalışma grubuna göre, imzaların aynı kişi

tarafından atıldığı veya seçmenin adresine ilişkin bilgilerin eksik olduğu gerekçesiyle bazı imzaların geçersiz olması nedeniyle, 2010 yılının Ekim ayında başvuranın adaylığı Bölge Seçim Kurulu tarafından reddedilmiştir.

Başvuran, Seçim Yasası uyarınca imzaların incelenme sürecine katılmaya davet edilmesi gerektiği halde davet edilmediği iddiasıyla, Merkez Seçim Kuruluna bir şikâyetle bulunmuştur. Başvuran ayrıca, 172 imzanın “aynı kişi tarafından atıldığı” yönündeki bulgunun, tam bir doğrulama yapılmaksızın ihtimale dayalı bir uzman beyanına dayandırıldığını ve kendisine eksik adresleri düzeltme imkânı verilmesi gerektiğini ancak verilmediğini iddia etmiştir. Başvuran, şikâyetini desteklemek amacıyla, imzaları geçersiz olarak beyan edilen 91 kişinin, imzalarının güvenilirliğini teyit ettikleri yazılı beyanları sunmuştur.

Merkez Seçim Kuruluna bağlı çalışma grubu, başvuranın sunduğu 600 imzadan 178 imzanın geçersiz olduğunu tespit ettikten sonra, Merkez Seçim Kurulu başvuranın şikâyetini reddetmiştir. Ayrıca başvuran bu sürece katılmaya davet edilmemiştir. Ulusal mahkemeler, başvuranın iddialarına ilişkin detaylı bir inceleme gerçekleştirilmeden, başvuranın itirazını dayanaksız olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

Hukuki değerlendirme – Sözleşme'nin 37 § 1 maddesi: Azerbaycan'da gerçekleştirilen her bir seçim sonrasında, 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi kapsamında korunan haklara ilişkin çeşitli türdeki ihlal iddiaları, Azerbaycan aleyhine açılan davalarda Mahkemeye yöneltilen mükerrer ve oldukça çok sayıdaki şikâyetin konusunu oluşturmaktadır. Bu durum, yetkililerin yeterli

genel tedbirleri almasını gerektiren sistemsal veya yapısal sorunların varlığını ortaya koymaktadır. Davalı Devletin somut davada sunduğu tek taraflı deklarasyonda bu tür bir tedbirden bahsedilmemiştir. Bu nedenle söz konusu deklarasyon, Sözleşme ve Protokollerinde belirtilen insan haklarına saygının, davanın Mahkeme tarafından incelenmesine devam edilmesini gerektirmediği yönünde bir sonuca varılması bakımından yeterli zemin oluşturmamıştır.

Sonuç: Hükümetin, başvurunun kayıttan düşürülmesine yönelik talebi reddedilmiştir (oy birliğiyle).

1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi: Aday olabilmek için 450 destekleyici imza toplanması koşulu, seçilme ihtimali bulunmayan adayların sayısının azaltılması meşru amacını taşımıştır.

Mahkeme, söz konusu seçilebilme koşuluna uygunluğun onaylanmasıyla ilgili olarak Azerbaycan Seçim Yasasında belirtilen usulün, keyfilğe karşı yeterli güvenceleri sağlayacak şekilde uygulanıp uygulanmadığını incelemiştir. Mahkeme bu bağlamda, 7 Kasım 2010 tarihinde Azerbaycan'da gerçekleştirilen Milletvekili Seçimlerine ilişkin olarak Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (“AGİT”) tarafından hazırlanan bir raporda, Bölge Seçim Kurulunun tarafsızlığı, kayıt sürecinin şeffaflığı ve basit teknik hatalar nedeniyle kayıt taleplerinin reddedilmesi hususlarındaki kaygıların ifade edildiğini kaydetmiştir. Rapora göre, adaylık başvurularının reddedilmesine yönelik itiraz kapsamında Merkez Seçim Kuruluna yapılan şikâyetlerin birçoğu, yeterli inceleme yapılmadan reddedilmiştir. Nitekim, 2010 yılında gerçekleştirilen seçimler

sonrasında, bizzat Avrupa Mahkemesine, başvuran tarafından yapılan başvuru da dahil olmak üzere, destekleyici imzaların geçersiz bulunması nedeniyle adaylık kaydı reddedilen adaylar tarafından yaklaşık 30 başvuru yapılmıştır. Başvuranın –ve diğer adayların- adaylık kaydının reddedilmesinin nedeni olarak destekleyici imzaların sahte olması gösterilirken, Hükümet, başvuranın imza kâğıtlarını inceleyen çalışma grubu uzmanlarının niteliklerine ve yeterliklerine ilişkin bilgi vermemiştir. Mahkemeye göre, imza kâğıtlarını inceleme görevinden sorumlu çalışma grubu uzmanlarının görevlendirilmesi ve seçilmesine yönelik mesleki nitelikler ve kriterlere ilişkin açık ve yeterli bilginin bulunmayışı, aday kaydı ve genel olarak seçimlere yönelik usulün hakkaniyetine olan bütün güvene ciddi bir şekilde zarar verebilecek bir unsurdur. Buna karşın, uzmanlar sadece bazı imzaların sahte olabileceğine yönelik bir ihtimal bulunduğunu belirtmiş ancak bu ihtimalin ne kadar yüksek olduğuna dair bir açıklama bile yapmamışlardır. Seçim kurullarına bağlı çalışma gruplarına ilişkin Merkez Seçim Kurulu mevzuatında, durumun açıklığa kavuşturulması amacıyla mümkün ek adımlar öngörülmesine rağmen, uzmanlar başka bir inceleme talebinde bulunmamışlardır.

Başvuranın seçilme hakkı, olasılıklara ve belirsiz görüşlere bağlı olmamalı, açıkça belirlenmiş seçilebilme koşullarına uygunluk kriterleriyle sınırlandırılmalıdır. Bu nedenle, seçim kurullarının kararları keyfidir. Ayrıca, Seçim Yasasında öngörülen keyfiliğe karşı usuli güvencelerden hiçbirine (örneğin adayın, imza kâğıtları incelenirken hazır bulunma hakkı veya ilgili seçim kurulu toplantısı gerçekleştirilmeden

24 saat önce inceleme raporunu edinme hakkı) riayet edilmemiştir. Başvuran bu nedenle, konuyla bağlantılı açıklamada bulunma, imza kâğıtlarındaki herhangi bir eksikliği giderme veya çalışma gruplarının bu süreçteki tespitlerine itiraz etme imkânından mahrum bırakılmıştır. AGİT raporuna göre, bu durum sistemseldir.

Ayrıca, Merkez Seçim Kurulu veya ulusal mahkemeler, başvuran tarafından ileri sürülen sağlam argümanları ele almamış ve kararlarında uygun bir gerekçe sunmamıştır. Üstelik, seçim yasası koşullarının aksine, Merkez Seçim Kurulu başvuranın toplantıda hazır bulunmasını sağlamamıştır. Seçim kurullarının ve mahkemelerin tutumu, hukukun üstünlüğünün ve seçimin bütünlüğünün korunmasına yönelik gerçek bir kaygı bulunmadığını açıkça göstermiştir. Bu nedenle, başvurana, adaylık kaydının reddedilmesine yönelik keyfi bir karar verilmesini önleyecek yeterli güvenceler sağlanmamıştır.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

Madde 41: manevi tazminat olarak 7.500 avro

Adayların yargılamaları yeniden başlatıldıktan sonra, sabıka kayıtları nedeniyle milletvekili seçimlerinde adaylıklarının reddedilmesi: ihlal

Dicle ve Sadak / Türkiye – 48621/07

16.6.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

(bk. yukarıda madde 6 § 2, sayfa 25)

**SÖZLEŞME'YE EK 7 NO.LU
PROTOKOL'ÜN 2. MADDESİ**

Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı

Herhangi bir temyiz başvurusu başvuranın serbest bırakılmasını geciktireceğinden, başvuran mahkûm edilmesine yönelik kararı temyiz etmekten vazgeçirilmiştir: *iblal*

Ruslan Yakovenko / Ukrayna – 5425/11

4.6.2015 tarihli Karar [V. Bölüm]

Olaylar – Başvuran, 12 Temmuz 2010 tarihinde, ağır yaralama fiilinden suçlu bulunmuş ve dört yıl yedi ay hapis cezasına mahkum edilmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme, söz konusu karar yürürlüğe girene kadar, önleyici tedbir kapsamında başvuranın tutulma merkezinde (SIZO) alıkonmasına karar vermiştir. Başvuranın söz konusu tutulma merkezinde uzun bir süre kalması nedeniyle, 15 Temmuz 2010 tarihinde başvuranın cezası sona ermiştir. Başvuran, SIZO idaresinden serbest bırakılmasını istemiş ancak bu talebi reddedilmiştir. 12 Temmuz’da verilen kararını temyiz etmesine yönelik on beş günlük süre sınırı 27 Temmuz 2010 tarihinde sona ermiştir ve herhangi bir temyiz başvurusu yapılmadığından, söz konusu karar kesinleşmiştir. Başvuran, SIZO’nun nihai kararın icra edilmesine yönelik mahkeme kararını aldığı 29 Temmuz 2010 tarihinde serbest bırakılmıştır.

Hukuki değerlendirme – Sözleşme’nin 5 § 1 maddesi:

(a) *Başvuranın 15 ile 27 Temmuz 2010 tarihleri arasında tutulması* – Başvuranın belirtilen sürede tutulması, ceza davasında karar verildikten sonra gerçekleşmiş ancak ulusal mevzuat uyarınca yine de “yargılama öncesi tutuklama” olarak

değerlendirilmiştir. 12 Temmuz 2010 tarihli kararda, başvuranın özgürlüğünden yoksun bırakılması da dâhil olmak üzere iki farklı tedbir öngörülmüştür: bu tedbirlerden ilki, hapis cezası, diğeri ise karar kesinleşene kadar önleyici tedbir olarak başvuranın tutulmasıdır. Temyiz başvurusu yapılmasına yönelik on beş günlük süre sınırı dikkate alındığında, hapis cezası üç gün sonra sona erecekken, ikinci tedbir en az on iki gün daha devam edecekti. Temyiz başvurusu yapılması durumunda, başvuranın tutulma süresi hem daha uzun olurdu hem de temyiz mahkemesinin davayı incelemesine göre belirlenirdi. Bu nedenle, başvuranın söz konusu dönemde tutulması, her ne kadar hapis cezası tamamen bittikten sonra gerçekleşmiş olsa da, Sözleşme’nin 5 § 1 (a) maddesi anlamında “mahkumiyetten sonra” gerçekleşen “özgürlüğünden yoksun bırakma işlemini de içeren başka bir tedbir” olarak görülebilir.

Mahkeme, 12 Temmuz 2010 tarihli karar yürürlüğe girene kadar başvuranın tutulmasının ulusal mevzuata aykırı olduğu yönünde bir bulgu görmemiştir. Ancak kararda, hapis cezasına hükmeden mahkemenin, önleyici tedbir olarak başvuranı verilen hapis cezasının süresini açıkça aşan süre boyunca tutulma işlemine tabi tutmasına neyin yol açtığına dair bir gerekçe bulunmamaktadır. Başvuranın temyiz sürecinde adli yargulamalarda hazır bulunmasını güvence altına almayı amaçlayan önleyici bir tedbir olarak –hapis cezasının süresine bakılmaksızın– başvuranın özgürlüğünden yoksun bırakılmasını haklı çıkaran hususların bulunma ihtimali olsa da, kararda ne bu tür hususlar belirtilmiş ne de bu tür hususların bulunduğu sonucuna varılabilmektedir. Aksine mahkeme başvuranın

soruşturma kapsamında işbirliği yürüttüğüne dikkat çekmiş ve bu itibarla yasal olarak öngörülenden daha hafif bir yaptırım uygulanmasına karar vermiştir. Dolayısıyla, davalı Hükümetin kabul ettiği üzere, başvuranın hapis cezası sona erdikten sonra tutulma işleminin devam etmesi gerekçelendirilmediğinden Sözleşme'nin 5 § 1 maddesine aykırıdır.

(b) *Başvuranın* 27 ile 29 Temmuz 2010 tarihleri arasında tutulması – 12 Temmuz 2010 tarihli kararın yürürlüğe girmesi sonrasında başvuranın tutulması için herhangi bir gerekçe kalmadıktan sonra, ulusal yetkililerin başvuranın serbest bırakılmasına yönelik işlemleri düzenlemeleri iki gün sürmüştür. Ukraynalı yetkililer bu nedenle, başvuranın serbest bırakılmasına yönelik kararın uygulanmasında yaşanan gecikmenin en az seviyede tutulması bakımından modern bütün iletişim araçlarını kullanmamışlardır. Başvuranın söz konusu dönemde tutulması bu nedenle Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi uyarınca gerekçelendirilmemiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

7 No.lu Protokol'ün 2. maddesi: Ulusal mahkemeler, ilk derece mahkemesinin kararı ile verilen hapis cezasının sona ermesinden sonra bile, söz konusu karar yürürlüğe girene kadar önleyici tedbir olarak başvuranın tutulmasını gerekli görmüştür. Temyiz başvurusu yapılmaması nedeniyle, bu süre on iki gün sürmüştür. Başvuran temyiz başvurusunda bulunsaydı, kararın yürürlüğe giriş tarihini belirsiz bir süre için uzatmış olurdu. Dolayısıyla, özellikle başvuranın tutulma süresi belirsiz olsaydı, başvuranın temyiz hakkı kendisinin özgürlüğüne mal olabilirdi. Bu durum,

başvuranın 7 No.lu Protokol'ün 2. maddesinde belirtilen hakkının özünü ihlal etmiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

Madde 41: manevi tazminat olarak 3.000 avro

MAHKEME İÇ TÜZÜĞÜ

Mahkeme İç Tüzüğü'nün aşağıda belirtilen maddeleri, 1 Haziran 2015 tarihinde, Mahkeme Genel Kurulu tarafından derhal yürürlüğe girmek üzere değiştirilmiştir:

- Madde 8 § 1 (1 Haziran ile 31 Aralık 2015 tarihleri arasında seçilen herhangi bir Bölüm Başkanının görev süresini düzenleyen mükerrer geçici 8 § 1 maddesinin eklenmesi)

- Madde 77 § 3 (kararların verilme ve tebliğ usulü)

- Madde 90 (imza ve istişari görüşlerin gönderilmesine ilişkin usul)

Mahkeme İç Tüzüğü'nün güncel sürümü Mahkeme'nin internet sitesinde yer almaktadır (www.echr.coe.int – Resmi metinler).

BÜYÜK DAİREYE GÖNDERİLEN DAVALAR

Hutchinson / Birleşik Krallık – 57592/08

3.2.2015 tarihli Karar [IV. Bölüm]

(bk. yukarıda 3. madde, [sayfa 19](#))

Ibrahim ve Diğerleri / Birleşik Krallık

- 50541/08 ve diğerleri

16.12.2014 tarihli Karar [IV. tarihli Karar]

(bk. yukarıda madde 6 § 3 (c), [sayfa 27](#))

Paradiso ve Campanelli / İtalya - 25358/12

27.1.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

(bk. yukarıda 8. madde, [sayfa 29](#))

Dubská ve Krejzová / Çek Cumhuriyeti

- 28859/11 ve 28473/12

11.12.2014 tarihli Karar [V. Bölüm]

(bk. yukarıda 8. madde, [sayfa 30](#))

Bélané Nagy / Macaristan - 53080/13

10.2.2015 tarihli Karar [II. Bölüm]

(bk. yukarıda 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi,
[sayfa 39](#))

DİĞER ULUSLAR ARASI YARGI MERCİİLERİNİN KARARLARI

Avrupa Birliği Adalet Divanı

Uzun dönem ikamet eden kişilerin, önemli miktarda harç ve olası para cezası ödemelerini gerektiren vatandaşlık entegrasyon sınavını geçmelerine yönelik yükümlülük:

*P ve S / Commissie Sociale Zekerbeid Breda and
College van Burgemeester en Wetbouders van de gemeente
Amstelveen— C-579/13*

4.6.2015 tarihli Karar [İkinci Daire]

2003/109/E⁴ tarihli yönergede, üye Devletlerin, ilgili başvuruyu yapmadan hemen önce yasal ve kesintisiz olarak bölgelerinde beş yıl ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarına uzun dönem ikamet izni vermeleri gerektiği öngörülmektedir.

Dava, uzun dönem ikamet eden söz konusu kişilerin, para cezası altında, vatandaşlık entegrasyon sınavına girmeleri gerekip gerekmediğine ilişkin olarak, Hollanda Merkez Temyiz Mahkemesi (*Centrale Raad van Beroep*) tarafından Avrupa Birliği Adalet Divanına yapılan ön karar verilmesi talebinden ibarettir. İlgili kişilerin sınavı geçememesi halinde, yeni bir tarih belirlenmekte ve para cezası arttırılmaktadır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, sınavın geçilmesine bağlı vatandaşlık entegrasyon yükümlülüğünün, uzun dönem ikamet izni alınması veya iznin korunmasına yönelik bir koşul olmadığını sadece belirlenen süre içinde sınavı geçemeyen kişilere para cezası uygulanmasına yol açtığını kaydetmiştir. Ayrıca, ikamet edilecek üye Devletin dilinin öğrenilmesi ve topluma ilişkin bilgilerin kazanılmasının, ilgili üye Devlet vatandaşları ile üçüncü ülke vatandaşları arasındaki etkileşimi ve sosyal ilişkilerin gelişimini teşvik etmekle birlikte üçüncü ülke vatandaşlarının iş piyasasına ve mesleki eğitime erişimini kolaylaştıracağı tartışmasızdır.

Bununla birlikte, vatandaşlık entegrasyonu yükümlülüğünü uygulama yöntemleri, Yönerge ile amaçlanan hedeflere ulaşılmasını tehlikeye sokmamalıdır. Avrupa Birliği Adalet Divanı bu

⁴ Uzun dönem ikamet eden kişiler olan üçüncü ülke vatandaşlarının durumuna ilişkin 25 Kasım 2003 tarihli ve 2003/109/EC sayılı Konsey Yönergesi

bağlamda özellikle, sınavın geçilmesi için gereken bilgi düzeyine, sınava hazırlanmaya yönelik gerekli derslere ve materyallere erişime, üyelik ücretleri miktarına ve yaş, okuma yazma veya eğitim düzeyi gibi kişiye özgü koşullara dikkat edilmesi gerektiğini değerlendirmiştir.

Avrupa Birliği Adalet Divanı özellikle, para cezası miktarının oldukça yüksek (1.000 avro) olduğunu ve ilgili kişi sınavı geçene kadar herhangi bir sınırlama olmadan arttırılabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, sınava hazırlanma aşamasında ortaya çıkan masraflar ve özellikle üyelik ücreti (230 avro) ilgili üçüncü ülke vatandaşları tarafından karşılanmakta ve sınava her girişte ödenmesi gerekmektedir.

Belirtilen koşullar altında, sınavlara girişte ortaya çıkan masrafların ödenmesine ek olarak para cezasının ödenmesi, Yönerge ile amaçlanan hedeflere ulaşılmasını tehlikeye sokma ve dolayısıyla etkinliğini kaybettirme ihtimalini barındırmaktadır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı kararı ve basın bildirisi <<http://curia.europa.eu>> adresinden indirilebilir.

Ayrımcılık yapmama ilkesi bağlamındaki Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi hukukuna ilişkin genel değerlendirme ve Avrupa Birliği Adalet Divanı ile Strazburg Mahkemesinin bu kapsamdaki temel içtihadı için bk. [Avrupa ayrımcılık yasağı hukuku el kitabı](#) ve [güncellemesi](#) (www.echr.coe.int – Yayınlar).

Ayrıca bk. halen Strazburg Mahkemesi önünde derdest olan tebliğ edilmiş *Abdour / Hollanda*, 45140/10 davası.

Amerika Kıtası İnsan Hakları Mahkemesi

Yerli halkın toplumsal mülkiyet hakkı ve sınırları belirleme, hudut çizme ve arazileri üzerinde müşterek mülkiyet hakkı sağlama yükümlülüğü: *iblal*

Madungandi Kuna Yerlileri ve Beyano Embera Yerlileri ve üyeleri / Panama – Seri C No. 284

14.10.2014⁵ tarihli Karar

Olaylar – 1972 ve 1976 yılları arasında Panama'nın Alto Bayano bölgesinde bir hidroelektrik barajı inşa edilmiş ve bu baraj nedeniyle yerel alanın bir kısmını su basmış ve bu alanda yaşayan kişiler farklı bir yere yerleştirilmişlerdir. Devletin etkilenen yerli topluluklara su basan alana komşu başka araziler temin etmesiyle, yeniden yerleştirme işlemi 1973 ile 1975 yılları arasında gerçekleşmiştir. “Bayano Yerlilerine Tazminat ve Yardım Özel Fonu” kurulmasını öngören 156 sayılı Kararname 8 Temmuz 1971 tarihinde düzenlenmiştir. Panamalı yetkililer 1975 ile 1980 yılları arasında, su basma olayı ve yerleştirme işlemi için Devlet tarafından ödenecek tazminata ilişkin olarak yerlilerin temsilcileriyle dört temel anlaşma imzalamışlardır. Sonraki yıllarda, yerliler ile Devlet temsilcileri arasında, yerli halk ile yerli olmayan çiftçiler (*colonos*) arasında ortaya çıkan arazi üzerindeki anlaşmazlıklara bir çözüm bulunabilmesi ve Kuna ve Embera topluluklarına arazi haklarının tanınması temel amaçlarıyla çeşitli toplantılar gerçekleştirilmiştir.

⁵ Bu özet, Amerika Kıtası İnsan Hakları Mahkemesi Sekreteryası tarafından sağlanmıştır. Daha detaylı resmi özet belirtilen mahkemenin internet sitesinde mevcuttur (www.corteidh.or.cr).

1990'ların başında, yerli olmayanların Kuna ve Embera topluluklarına ait arazileri istilası artmış ve bölgedeki anlaşmazlıklar yoğunlaşmıştır. En azından, 1990 yılı itibarıyla, Kuna ve Embera yerlilerinin mensupları, sözleşmelere riayet edilmesi, arazilerinin hukuki açıdan tanınması ve istilalardan korunma elde edebilmek için çeşitli adımlar atmışlardır. Ayrıca, Kuna yerlilerinin temsilcileri istila ve çevresel zarar nedeniyle idari tahliye işlemlerini ve ceza yargılamalarını başlatırken, Embera temsilcileri arazilerine ilişkin müşterek mülkiyet hakkı alabilmek için idari işlemleri başlatmışlardır.

“Madungandí Comarca Kuna” 12 Ocak 1996 tarihinde 24 sayılı Kanun ile kurulmuş ve fiziksel sınır belirleme işlemi 2000 yılının Nisan ile Haziran ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, 23 Aralık 2008 tarihinde, halihazırda mevcut alanlara (*comarcas*) dahil olmayan yerel arazilere müşterek mülkiyet hakkı sağlanmasına yönelik bir usul getiren 72 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Embera arazileriyle ilgili olarak, Panama Arazi Tescil Makamı (“ANATP”) 2011 ve 2012 yıllarında, bu arazilerdeki özel mülkiyet hakkına yönelik başvuru işlemlerini askıya alan çeşitli kararlar yayınlamıştır. ANATI 2013 yılının Ağustos ayında, Piriati Embera topluluğuna tahsis edilen arazilerde bir bireye özel mülkiyet hakkı sağlamıştır. Devlet, 30 Nisan 2014 tarihinde, belirtilen topluluğa Panama'nın Chepo bölgesindeki Torti'de yer alan arazi üzerinde müşterek mülkiyet hakkı sağlamıştır.

Amerika Kıtası İnsan Hakları Mahkemesi önündeki dava; *diğerlerine ilaveten*, Kuna ve Embera yerlileri ile üyelerinin müşterek mülkiyet haklarının, hidroelektrik barajın inşası sonucunda

atalarından kalma arazileri su basması ve başka bir yere yerleştirilmeleri sonrasında devam eden ihlali nedeniyle Panama'nın uluslararası sorumluluğu bulunduğu yönündeki iddiasıyla ilgilidir.

Hukuki Değerlendirme

(a) *İlk itirazlar* – Söz konusu Devlet ilk itiraz aşamasında üç adet itirazda bulunmuştur: (1) iç hukuk yollarının tüketilmemesi, (2) zaman bakımından yetkisizlik ve (3) “zaman aşımı” nedeniyle yetkisizlik. Tüm bunlar, Devletin, ilgili alanı su basması ve alanda yaşayanların başka bir yere yerleştirilmesine ilişkin olarak yerlilere tazminat ödemediği iddiasıyla ilgilidir. Amerika Kıtası İnsan Hakları Mahkemesi, birinci ilk itirazın kendisine usule ilişkin uygun dönemde veya doğru bir şekilde sunulmadığını değerlendirerek, birinci ilk itirazı oy birliğiyle reddetmiştir. Mahkeme, Panama'nın Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'ni 22 Haziran 1978 tarihinde onayladığını ve Amerika Kıtası Mahkemesi yargısını 9 Mayıs 1990 tarihinde tanıdığını kaydederek, ikinci ilk itirazı bir oya karşılık beş oyla kabul etmiştir. Mahkeme; su basması, başka bir yere yerleştirme, tazminata ilişkin yerel hükümler ve Devlet ile yerlilerin temsilcileri arasında imzalanan anlaşmalarla ilgili dava olaylarının zaman bakımından yetkisi dışında kaldığını zira bu olayların 1990 yılı öncesinde gerçekleştiğini kaydetmiştir. Amerika Kıtası Mahkemesi, ikinci ilk itirazı kabul ettiğini dikkate alarak, üçüncü ilk itirazın açıklanmasının gereksiz olduğuna bir oya karşılık beş oyla karar vermiştir.

(b) *Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin esas hükümleri*

1. maddeyle (ayrımcılık yasağı) bağlantılı olarak 21. madde (mülkiyet): Amerika Kıtası Mahkemesi içtihadını yinelemiştir. Söz konusu içtihadı göre, *diğerlerine ilaveten* (1) arazilerin yerliler tarafından geleneksel sahipliği, Devlet tarafından sağlanan mülkiyet hakkıyla ("*dominio pleno*") ile aynı etkiye sahiptir; (2) geleneksel sahiplik, yerlilere, mülkiyetlerinin resmi olarak tanınması ve tescil edilmesi hakkını sağlamaktadır; ve (3) Devlet, arazilerin sınırlarını belirlemeli, hudut çizmeli ve yerli toplulukların mensuplarına arazileri üzerinde mülkiyet hakkı sağlamalıdır. Mahkeme, toplumsal mülkiyetin bu unsurlarının, yerlilerin atalardan kalma bölgelerine işaret ettiğini ve bu durumun arazinin geleneksel kazanımını ortaya koyduğunu değerlendirmiştir. Bununla birlikte, Devletin, yerlilerin alternatif araziler üzerindeki mülkiyet hakkını güvence altına alma yükümlülüğü aynıdır; zira, aksi takdirde, Kuna ve Embera topluluklarının toplumsal mülkiyet hakkından faydalanmaları; kendilerine tahsis edilen arazilerde uzun süre oturmamaları veya geçmişleriyle bu arazilerin bağının bulunmaması gibi yerlilerin isteği dışındaki gerekçeler -Devletin kendisi tarafından gerçekleştirilen yeniden yerleştirme işleminin sonucunda ortaya çıkan durumlar- nedeniyle kısıtlanırdı.

Amerika Kıtası Mahkemesi, Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 21. maddesinin yerli halkın arazileriyle olan güçlü bağlarını koruduğunu ve Devletin, yerlilere ait bölgenin sınırlarını belirlememesi ve etkili bir şekilde hudut çizmemesinin, söz konusu toplulukların üyeleri için daimi bir belirsizlik ortamı oluşturabileceğini yinelemiştir. Söz konusu mahkeme, yerel hükümler ile Panama tarafından

imzalanan antlaşmaları dikkate alarak, en azından Panama'nın Amerika Kıtası Mahkemesi yargısını tanıdığı 1990 yılından itibaren, Devletin, Kuna ve Embera yerlilerine tahsis edilen arazilerin sınırlarını belirleme, hudut çizme ve bu araziler üzerinde yasal mülkiyet sağlama yükümlülüğü bulunduğunu tespit etmiştir.

Dolayısıyla, Panama özellikle -Amerika Kıtası Mahkemesi yargısını tanıdığı- 1990 yılından sonraki 6 ve 24 yıl arasındaki dönemde, Kuna ve Embera yerlilerinin arazilerinin sınırlarını belirlememesi, kanuni mülkiyet sağlamaması ve hudut çizmemesi nedeniyle, Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 21. maddesini ihlal etmiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

21, 8 ve 25. maddelerle (mülkiyet, adil yargılanma ve yargısal koruma) bağlantılı olarak 2. madde (ulusal yasal hükümlerin kabulü): Panama, 2008 yılından önce sınırların belirlenmesi, hudut çizilmesi ve müşterek mülkiyet hakkı sağlanmasına izin veren hükümleri yasalastırmadığından, ulusal yasal hükümleri kabul etme yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Panama'da 2008 yılına kadar, yerli halka müşterek mülkiyet hakkı sağlayan bir usul ortaya koyan genel bir düzenlemenin varlığından ziyade, her bir davaya özgü mevzuat aracılığıyla yerliler için arazi ayırmak suretiyle mülkiyet hakkı sağlama uygulaması bulunmaktaydı. 72 sayılı Kanun'un kabul edildiği 2008 yılından itibaren, Devlet 2. maddeyi ihlal etmemiştir.

Sonuç: 1990-2008 yılları bakımından ihlal (oy birliğiyle)

Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1 (1) maddesiyle (ayrımcılık yasağı) bağlantılı olarak 8(1) ve 25. maddeler (adil yargılanma ve yargısal koruma): Amerika Kıtası Mahkemesi, Embera toplulukları ve mensupları tarafından yapılan idari işlemlere, haklarının yeterli bir şekilde tespitini sağlayan bir cevap verilmediğini değerlendirerek, bu topluluklar ve üyeleri bakımından Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8(1) ve 25. maddelerinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Amerika Kıtası Mahkemesi, Kuna halkı ve mensupları ile ilgili olarak, yasadışı ikamet edenlerin tahliyesiyle ilgili iki ceza davası ve bir idari davaya ilişkin olarak makul sürede yargılanma hakkının (madde 8(1)) ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Sonuç: ihlal (oy birliğiyle)

8. ve 25. maddelerle (adil yargılanma ve yargısal koruma) bağlantılı olarak 2. madde (ulusal yasal hükümlerin kabulü): Amerika Kıtası Mahkemesi, yerlilere ait bölgelerin işgalcilerden korunması bağlamında 2. maddenin ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak; yasadışı ikamet edenlerin tahliyesi ve ilgili bölgelerde yasadışı işlemlerde bulunan kişilerin cezai kovuşturmayaya tabi tutulması için ulusal mevzuatta bulunan genel başvuru yollarının yerli toplulukların amaçladıkları hedefe ulaşılması bakımından yetersiz olacağı sonucuna varılmasını sağlayan veya bu başvuru yollarının yerlilerin müşterek mülkiyetinin korunması için özel başvuru ile aynı sonucu veremeyeceğini gösteren hiçbir delil veya argümanın sunulmadığını değerlendirerek, Devletin uygun davranmadığı iddiasının kanıtlanamadığını kaydetmiştir. Söz konusu Mahkeme ayrıca, Panama hukukunda hâlihazırda mevcut olan

suçların, yerlilerin haklarının aynı etkiyle korunmasına izin vermediği hususunun kanıtlanamadığını ve belirli bir cezai işlemin veya bir suç türünün bulunmamasının, bu davanın kendine özgü koşullarında yerli toplulukların haklarını nasıl etkilediğinin açıklanamadığını değerlendirmiştir.

Sonuç: ihlal yok (oy birliğiyle)

İlgili Sözleşme'nin 1(1) maddesiyle (ayrımcılık yasağı) bağlantılı olarak 24. maddesi (hukukun eşit koruması): Amerika Kıtası Mahkemesi, kararda halihazırda belirtilenler hariç olmak üzere, iddiaların nasıl belirli ihlallere dönüştüğünün ortaya konulmadığını kaydederek, 24. maddenin ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak hüküm verilmemesine oy birliğiyle karar vermiştir. Ayrıca, araziler üzerinde mülkiyet hakkının tanınmasına ilişkin usullerle ilgili olarak, -özellikle somut davadaki mağdur olduğu iddia edilen- yerliler ile yerli olmayan kişiler arasında muamele farkı bulunduğunu gösteren herhangi bir delil sunulmamıştır.

(c) *Tazminat* – Amerika Kıtası Mahkemesi, yerli halkı ve her bir üyesini tazminat bağlamında mağdur olarak değerlendirmiştir. İlgili mahkeme, kararın *tek başına* bir tür telafi sağladığını tespit etmenin yanı sıra, Devletin (a) kararı ve özetini yayınlamasına ve aynı şekilde radyo üzerinden yayınlamasına; (b) dava olaylarına ilişkin olarak uluslararası sorumluluğun tanınmasına yönelik bir genel kanunu hayata geçirmesine; (c) sınırları henüz belirlenmeyen (Ipeti ve Piriati Embera) bazı toplulukların arazilerinin sınırlarının belirlenmesine ve Ipeti topluluğuna arazileri üzerinde müşterek mülkiyet hakkı sağlamasına; (d) bir bireye Embera Piriati bölgesinde sağlanan

özel mülkiyet hakkının herhangi bir etki olmaksızın bırakılmasına yönelik gerekli tedbirleri kabul etmesine; ve (e) maddi ve manevi zararın tazmini için belirli meblağları ödemesine ve Mağdur Adli Yardım Fonu tarafından yapılan masraflar da dahil olmak üzere, masraf ve giderleri karşılmasına karar vermiştir.

MAHKEMEDEN HABERLER

Ukrayna tarafından bazı Sözleşme hükümlerinin askıya alınması niyetine ilişkin bildirim

Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği, 9 Haziran 2015 tarihinde, Ukrayna'daki mevcut durum nedeniyle, Sözleşme'nin 5. maddesi (özgürlük ve güvenlik hakkı), 6. maddesi (adil yargılanma hakkı), 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ve 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) kapsamındaki yükümlülüklerin Sözleşme'nin 15. maddesi (olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma) uyarınca Donetsk ve Luhansk illerinin belirli bölgelerinde askıya alınması niyetiyle [Ukrayna'dan bir bildirim](#) almıştır.

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Thorbjörn Jagland'ın bildirim yazısına cevaben belirttiği üzere, Sözleşme ile ortaya konan standartlar dahil olmak üzere, Avrupa Konseyi standartları Ukrayna'da uygulanmaya devam edecektir.

Seçimler

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, 22 ila 26 Haziran 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen yaz oturumunda, Mahkemeye dört yeni yargıç seçmiştir: Ermenistan için Armen Harutyunyan, Letonya için Mārtins Mits, Lüksemburg için Georges Ravarani ve Monako için Stéphanie

Mourou-Vikström seçilmiştir. Yeni seçilen yargıçlar dokuz yıllık görev sürelerine 1 Ağustos ile 1 Kasım 2015 tarihleri arasında başlayacaklardır.

GÜNCEL YAYINLAR

AİHM içtihadının nasıl bulunacağına ve anlaşılacağına ilişkin kılavuz

Mahkeme içtihadı Mahkeme ve Protokollerinde yer alan hükümlerin uygulanmasından doğan çok çeşitli konuları kapsamaktadır. Mahkeme, mevcut araştırma materyallerinden en iyi şekilde nasıl faydalanılacağını bildirmek üzere, "[AİHM içtihadının bulunması ve anlaşılması](#)" isimli yeni bir kılavuz yayınlamıştır. Söz konusu kılavuz Mahkeme'nin internet sitesinde mevcuttur (www.echr.coe.int – İçtihat – Yararlı Linkler).

6. madde Rehberi (medeni hukuk yönü): Türkçe tercüme

6. maddenin medeni hukuk yönüne (adil yargılanma hakkı) ilişkin rehber, Türkiye Adalet Bakanlığı tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu tercüme Mahkemenin internet sitesinde mevcuttur (www.echr.coe.int – İçtihat)

6. madde rehberi – Adil yargılanma hakkı (medeni hukuk yönü)

Avrupa veri koruma yasasına ilişkin El Kitabı: yeni tercüme

Mahkeme ve Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı tarafından 2014 yılında ortak yayınlanan El Kitabının Çekçe ve Gürcüce dillerine tercümesi

artık mevcuttur. Gürcüce tercümesi, Gürcistan Avrupa Hukuk Öğrencileri Birliği tarafından desteklenmiş ve Gürcistan Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından kontrol edilmiştir.

El kitabının 21 dile ait versiyonları Mahkemenin internet sitesinde mevcuttur (www.ehcr.coe.int – Yayınlar)

Cinsel eğilim veya cinsel kimlik temeline dayalı ayrımcılıkla mücadele

Lezbiyen, gay, biseksüel ve transgender (LGBT) bireylere yönelik nefret suçu ve şiddet, ısrarla devam eden insan hakları suçlarındandır. Avrupa Konseyi, temel insan haklarının bu ihlallerine tepki vermek amacıyla, en iyi uluslararası uygulamalara dayalı sağlam bir yasal ve politik çerçevenin devreye sokulması için üyelerine yardımcı olmaktadır.

Yakın zamanda gerçekleşen girişimler arasında, cinsel eğilim ve cinsel kimlik temeline dayalı ayrımcılıkla mücadeleye yönelik iyi uygulamaların ve umut veren politikaların bulunduğu online veritabanı ve cinsel eğilim ve cinsel kimlik konularına ilişkin yeni bir AİHM içtihat yayını yer almaktadır. Belirtilen yayın Sözleşme'nin LGBT hakları ihlallerini kapsamaması muhtemel önemli maddelerine değinmektedir. Yayında ayrıca Avrupa düzeyinde uygulanabilir çözümler ve genellikle devletler tarafından karara bağlanan (örnek olarak evlat edinme ve evlilik gibi konularla ilgili) hususlar analiz edilmektedir.

Daha fazla bilgi Avrupa Konseyinin internet sitesinde mevcuttur (www.coe.int – İnsan haklarının geliştirilmesi)

Irkçılığa ve hoşgörüsüzlüğe karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) 2014 Raporu

ECRI 2014 yıllık raporunu yeni yayınlamıştır. Raporunda, Yahudi karşıtlığı, islamofobi, online nefret söylemi ve yabancı karşıtı siyasi söylem hususlarındaki büyük artış ortaya konmuştur. Raporunda ayrıca, ayrımcılığı genel olarak yasaklayarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ekleme yapan 12 No.lu Protokol'ün Avrupa Konseyi üyesi 47 Devletten sadece 18 tanesi tarafından kabul edildiği belirtilmiştir.

Bu rapor ECRI'nin internet sitesinde mevcuttur (www.coe.int/ecri - Yayınlar).

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından hazırlanan Avrupa'da insan haklarının durumu, demokrasi ve hukukun üstünlüğüne ilişkin Yıllık Rapor

Bakanlar Komitesinin talebi üzerine hazırlanan ve Avrupa Konseyi izleme organlarının tespitlerine dayanan Genel Sekreterin ikinci raporu, insan haklarının demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün durumu hakkında detaylı bir inceleme ortaya koymaktadır. Raporunda ayrıca, üye Devletlerin, sınırlarında ve toplu olarak tüm kıta çapında demokratik güvenliği sağlama ve artırma kapasiteleri değerlendirilmektedir.

Söz konusu rapor Avrupa Konseyinin Online Kaynaklar internet sitesinde mevcuttur (<https://edoc.coe.int/>).

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA) 2014 Raporu

FRA yakın zamanda, "Temel haklar: 2014 yılında sorunlar ve kazanımlar" başlıklı bir Yıllık Rapor düzenlemiştir. Bölümlerin birçoğu FRA ve

Avrupa Konseyi ve/veya Mahkemenin birlikte çalıştığı sorunlara ilişkindir: eşitlik ve ayrımcılıkla mücadele; ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve ilgili hoşgörüsüzlük; Roman bireylerin entegrasyonu; iltica, sınırlar, göç ve entegrasyon; bilgi toplumu, mahremiyet ve veri koruma; çocuk hakları; suç mağdurları hakları da dahil olmak üzere adalete erişim.

Söz konusu rapor FRA internet sitesinde mevcuttur (<http://fra.europa.eu> – Yayınlar)

